

Eläköön elämyksellisyys!

**Visuaaliset keinot, hyödyt ja mahdollisuudet
varhaisiän musiikkikasvatuksessa**

Hanna Sytelä

Opinnäytetyö
Toukokuu 2019
Kulttuuriala
Musiikkipedagogin (AMK) tutkinto-ohjelma
Varhaisiän musiikkikasvatus

Tekijä(t) Sytelä, Hanna	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Päivämäärä Toukokuu 2019
	Sivumäärä 90	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Eläköön elämyksellisyys! Visuaaliset opetuskeinot, hyödyt ja mahdollisuudet varhaisiän musiikkikasvatuksessa		
Tutkinto-ohjelma Musiikkipedagogin (AMK) tutkinto-ohjelma		
Työn ohjaaja(t) Pantsu, Leena		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kyselytutkimuksena toteutetun opinnäytetyön tarkoituksena oli ottaa selvää muskariopetuksessa käytettävistä visuaalisista opetuskeinoista, niiden hyödyistä ja mahdollisuuksista muskariopetuksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli havainnollistaa, kuinka tärkeää on käyttää visuaalisuutta hyödyksi opetuksessa ja kuinka paljon erilaisia keinoja on olemassa.</p> <p>Opinnäytetyössä tutkitaan, mitä muskarin visuaalisuus on, minkälaisia visuaalisia keinoja muskarissa voi käyttää, mikä merkitys visuaalisuudella on ja millä tavoin se vaikuttaa lapsen oppimiseen. Tietoperustaa etsittiin alan kirjallisuudesta, verkkoartikkeleista ja opinnäytetöistä. Teoriassa kerrotaan muun muassa aisteista, erilaisista oppijoista, draama- ja kuvataidekasvatuksesta sekä visuaalisista oheismateriaaleista. Laadullisen tutkimuksen menetelmänä oli kyselytutkimus. Kysely suunniteltiin ja lähetettiin varhaismusiikkikasvatusalan opiskelijoille, valmistuneille, koulutuksen opettajille ja työelämässä oleville opettajille. Vastaukset tukivat vahvasti tietoperustaa, johon tutkimus pohjautui.</p> <p>Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, sillä tänä päivänä on yhä enemmän erilaisia oppijoita, joten nämä keinot voivat olla hyödyksi myös opettajille, jotka pohtivat, kuinka saada lapset keskittymään ja oppimaan. Kyselyn vastauksista kävi ilmi hyviä perusteluja, miten paljon visuaalisista keinoista voi olla hyötyä ja miksi niitä tulisi käyttää, vaikka se vaatisikin opettajalta enemmän panostamista. Muskariopetuksessa tulisi painottaa elämyksellisyyttä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Muskari, visuaalisuus, visuaaliset opetuskeinot, taideintegraatio, esteettinen kasvatus, draamakasvatus, laulupiirtäminen, kuvanuotit, aistit, erilaiset oppijat, vauvojen värikylpy, kyselytutkimus		
Muut tiedot Liitteenä kyselylomake.		

Description

Author(s) Sytelä, Hanna	Type of publication Bachelor's thesis	Date May 2019
	Number of pages 90	Language of publication: Finnish
		Permission for web publication: X
Title of publication Hooray for experiences! Visual teaching methods and their benefits and potential in early childhood music education		
Degree programme Degree Programme in Music		
Supervisor (s) Pantsu, Leena		
Assigned by		
Abstract <p>The purpose of the thesis, which was implemented as a survey, was to study the use of visual teaching methods as a part of music education for small children and examine the benefits and potential of such methods. The main objective was to illustrate how important it would be to utilise visibility in teaching and how many ways there are to do that.</p> <p>The thesis focused on the following issues: visibility in early childhood music education, the ways to implement visibility in teaching and the impact of visibility on children's learning. The theoretical frame of this study was compiled based on literature, internet articles and earlier theses on the topic. The theory section discusses senses, different types of learners, drama and art education and visual teaching materials. The qualitative research method used here was a survey. A questionnaire was planned and sent to students, graduates, teacher trainers and teachers of the field.</p> <p>The answers strongly supported the theoretical basis of the study. The topic of this thesis is of great current interest because nowadays there are more different kinds of learners, and these methods could be useful for teachers who contemplate on how to make children focus and learn better. The responses to the questionnaire highlighted many excellent arguments on how beneficial visual teaching methods could be and why they should be used, even if it might require more from the teacher. With regard to music education for small children, the experientiality aspect should be emphasized more.</p>		
Keywords (subjects) Music Play School, visibility, visual teaching methods, integration of arts, aesthetic art education, drama education, sing-drawing, picture notes, senses, different types of learners, The Experiential Colour Workshop for Babies, a question survey		
Miscellaneous Attachment: Questionnaire		

Sisältö

1	Johdanto.....	7
2	Esteettinen taidekasvatus	9
3	Aistit ja tarkkaavaisuus.....	12
4	Miksi visuaalisuutta lapsille?	15
5	Visuaalisuus käytännössä	21
5.1	Visuaalisuutta draamakasvatuksen keinoin	21
5.1.1	Varjoteatteri	24
5.1.2	Käsi- ja sorminuket	26
5.1.3	Vauvateatteri.....	29
5.2	Visuaalisuutta kuvaamataidosta.....	31
5.2.1	Laulupiirtäminen	34
5.2.2	Vauvojen värikylpy	37
5.3	Visuaaliset oheismateriaalit	40
5.3.1	Kuvien käyttäminen opetuksessa.....	45
5.3.2	Kuvanuotit apuna nuottien lukemisen oppimisessa.....	49
5.3.3	Itse tehdyt materiaalit.....	52
6	Tutkimusmenetelmä, -kysymykset, tavoitteet ja toteutus.....	56
6.1	Kyselyn suunnittelu ja toteutus	59
7	Kyselyn tulokset ja analysoiminen.	61
8	Opinnäytetyön tulokset.....	74
9	Pohdinta	76
9.1	Tutkimuksen luotettavuus.....	78
9.2	Loppupohdintaa	80
	Lähteet.....	82

Liitteet	87
Liite 1 Kyselylomake	89
Kuviot	
Kuvio 1 Soittimet	16
Kuvio 2 Taidekasvatuksen integroitavat varhaiskasvatuksessa.....	18
Kuvio 3 Leppäkerttukäsinukke	19
Kuvio 4 Varjoteatteri	25
Kuvio 5 Pesukarhukäsinukke Patrik.....	26
Kuvio 6 Sorminuket	28
Kuvio 7 Vauvateatterin elementit	31
Kuvio 8 Laulupiirtäminen oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukena	36
Kuvio 9 Vauvojen värikylpy, materiaalipaletti, virittäytyminen ja leikki.....	39
Kuvio 10 Vauvojen värikylpy, materiaalipaletti, maalaus pohjat.....	39
Kuvio 11 Vauvojen värikylpy, materiaalipaletti, väri- ja maalausaineet.....	40
Kuvio 12 Höyhenet	41
Kuvio 13 Saippuakuplat	41
Kuvio 14 Rytmirinkula	42
Kuvio 15 Värivarjo	42
Kuvio 16 Pensselit.....	43
Kuvio 17 Lapiot.....	44

Kuvio 18 Sateenvarjo.....	44
Kuvio 19 Pallomeripallot ja isot pallot	45
Kuvio 20 Soitettava luontotarina	46
Kuvio 21 Luontotarinan äänipartituuri.....	47
Kuvio 22 Mansikka, mustikka, lakka.....	48
Kuvio 23 Leikkinuotti kanteleelle	48
Kuvio 24 Kuvataulut	49
Kuvio 25 Eläinkuvanuotit kellopelissä	51
Kuvio 26 Eläinkuvanuotit käytännössä.....	51
Kuvio 27 Ukulelesointumalli.....	53
Kuvio 28 Kyltti.....	54
Kuvio 29 Säämittari	55
Kuvio 30 Vastaajien ikäjakauma.....	62
Kuvio 31 Vastaajien työkokemuksen määrä	63
Kuvio 32 Kuinka usein vastaajat käyttävät visuaalisuutta tunneilla?	64
Kuvio 33 Onko visuaalisista keinoista huomattu hyötyä?.....	65
Kuvio 34 Kuinka paljon visuaalisuus lisää työmäärää yhden tunnin osalta?	67
Kuvio 35 Kuinka tärkeänä vastaajat pitävät muskarin visuaalisuutta?	68
Kuvio 36 Kuinka usein vastaajat koristelevat muskaritilaa teeman mukaan?.....	69
Kuvio 37 Työkokemukseen ”opiskeluajan harjoittelut” ilmoittaneiden vastaukset kysymykseen siitä, kuinka paljon he kokevat visuaalisuuden suunnitteluun kuluvan aikaa yhtä tuntia kohden.....	71

Kuvio 38 Työkokemukseen ”vähän työkokemusta” ilmoittaneiden vastaukset kysymykseen siitä, kuinka paljon he kokevat visuaalisuuden suunnitteluun kuluvan aikaa yhtä tuntia kohden.....72

Kuvio 39 Työkokemukseen ”paljon työkokemusta” ilmoittaneiden vastaukset kysymykseen siitä, kuinka paljon he kokevat visuaalisuuden suunnitteluun kuluvan aikaa yhtä tuntia kohden.....72

1 Johdanto

Kukapa ei pitäisi väreistä ja erilaisista muodoista, luovista esitystavoista tai muuten vain visuaalisesti kauniista opetuskuvista. Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi muskarin visuaalisuuden, koska olen aina ollut kiinnostunut kaikesta visuaalisesta, esteettisestä ja luovasta tekemisestä. Muistan vieläkin aivan elävästi elämäni ensimmäisen musiikin tunnin ala-asteen ensimmäisellä luokalla. Monikaan luokaltamme ei osannut vielä lukea, joten musiikinopettajamme opetti laulunsanat piirtämällä kuvia liitutaululle. Lauloimme ensimmäisellä tunnilla ”Vaarilla on saari” -laulua. Muistan tarkkaan, millaiset sanoja kuvaavat piirustukset olivat taululla. Ne ovat piirtyneet muistiini niin lähtemättömästi, että muistan ne varmasti vielä kiikkustuolissakin vanhana. Lapsille visuaaliset opetuskeinot voivat siis todellakin olla hyödyksi.

Olen pienestä pitäen rakastanut käsillä tekemistä ja syönyt silmillä kaikkea värikästä ja kaunista. Erityisesti askartelu, käsityöt, piirtäminen ja maalaaminen sekä leipominen ovat lähellä sydäntäni ja haaveilen näiden keinojen hyödyntämisestä muskarissa. Olen opiskellut myös leipuri-kondiittoriksi, mutta leivontataitojen yhdistämien muskariin lienee hieman vaikeaa – muskariluokissa kun ei ole uuneja tai muita sellaisia. Minua kiinnostaa, miten muskarista saisi mahdollisimman visuaalista ja mielenkiintoista lapsille. Yritän selvittää, mikä merkitys visuaalisuudella on lapsille ja heidän oppimiselleen. Pohdin myös, mitä visuaalisen opetuksen järjestäminen vaatii itse opettajalta. Olen itse käynyt kuvataidelinjan lukiossa, joten oli luontevaa valita kyseinen aihe, koska se kiinnostaa minua. Visuaalisten keinojen käyttäminen kiehtoo myös siksi, että haluaisin kehittää lasten mielikuvitusta.

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena, jossa hyödynnettiin sekä laadullisia että määrällisiä tutkimusmenetelmiä. Aihetta tutkittiin perehtymällä jo olemassa olevaan tietoperustaan ja teetettiin kysely, jota sitten analysoitiin. Pääasiassa tutkimusta kirjoitettiin siitä, mitä muskariopettajalta löytyy laukustaan opetusmateriaaliksi. Pyrittiin selvittämään, miten muskariopetusta voidaan tukea visuaalisin keinoin. Osittain sivuttiin myös muskariluokan visuaalisuutta. Aihe on ajankohtainen, sillä nykyään pohditaan paljon oppilaiden erilaisia oppimistekniikoita ja yritetään kehittää erilisten oppijoiden oppimistapoja. Teoriaosuudessa kerrotaan muun muassa esteettises-

tä kasvatuksesta ja taideintegraatiosta, sillä visuaaliset keinot pohjautuvat vahvasti niihin. Lisäksi kerrotaan aisteista ja tarkkaavaisuudesta sekä miksi visuaalisuutta tulisi käyttää lasten opetuksessa. Visuaalisista keinoista kerrotaan tarkemmin myös käytännössä draamakasvatuksen, kuvataiteen ja visuaalisten oheismateriaalien keinoin. Draamakasvatus pitää sisällään varjo- ja vauvateatterin sekä käsi- ja sorminuket. Kuvataiteen osiossa avataan laulupiirtäminen ja vauvojen värikylpy. Visuaalisissa oheismateriaaleissa kerrotaan kuvan käyttämisestä visuaalisena keinona muskariopetuksen tukena sekä kuvanuoteista ja muista oheismateriaaleista, joita voi hyödyntää. Työssä esitellään tutkimusmenetelmä, tutkimuksen kysymykset ja kysely, joka teetettiin tutkimusta varten. Kyselyn tuloksia analysoidaan seuraavasti: avointen kysymysten vastauksia selitetään ja suljettujen kysymysten vastauksia arvioidaan lukuja ja kuvaajia apuna käyttäen. Lopuksi on tutkimuksen pohdintaa.

Toivotaan, että visuaalisten keinojen avaamisesta voisi olla monille hyötyä opetuksessa ja sen suunnittelussa. Hyödyn itsekkin visuaalisten keinojen pohtimisesta, sillä voin tulevaisuudessa inspiroitua käyttämään vielä enemmän opetuksessani näitä keinoja ja työtapoja, joita opinnäytetyöni aikana oivalletaan. Työssä käytetään musiikkileikkikoulusta nimitystä muskari ja varhaisiänmusiikkikasvatuksesta lyhennettä vamuka.

2 Esteettinen taidekasvatus

Esteettisessä taidekasvatuksessa pyritään vahvistamaan aistiherkkyttä ja tukemaan sitä. Tavoitteena on mahdollistaa lasten persoonallisia tulkintoja maailmasta ja vahvistaa niitä materiaalisin ja välineellisin keinoin. Esteettinen elämys eroaa teoreettisesta ja moraalisesta ajattelutavasta (Karppinen, Puurula & Ruokola 2001b, 173). Lapsi ilmaisee itseään ja tuo omien kokemustensa pohjalta itseään näkyväksi. Kokemusten kautta lapsen itsetuntemus lisääntyy. Taidetta kokevan ja tekevän lapsen esteettisessä kokemuksessa on mukana taiteellista draamaa, eri aistialueiden kokemusten yhdistelmiä ja oppimisen iloa. Tuoksut, tuntemukset, muodot ja värit ovat myös keskeisessä osassa. Taiteen kautta lapsella on mahdollisuus kokea mielikuvitusmaailma, jossa kaikki voi olla mahdollista. Esteettinen kasvatus on tunne-elämän vahvistamista esteettiseen suhtautumiseen. Jokainen lapsi on omalaatuinen ja kokee maailmaa omalla tavallaan. Lapsi kokee maailmaa kaikkien aistien kautta ja järjestää maailmaa sen mukaan. Taiteellisen toiminnan avulla lapsella on mahdollisuus hahmottaa ja jäsentää ympäristöään (Karppinen ym. 2001a, 44). Maailmaa hahmotetaan kuvittelemalla, haaveilemalla ja näkemällä unia. Myös symboliset merkit ovat osa taidetta. Esteettinen elämys on tunnereaktio ja fysiologinen tapahtuma, joka tuottaa harmonisen kokemuksen. Esteettinen kasvatus kehittää herkkyyttä ja älyllisen tunnekokemusten mahdollistamista. Lapsen ensimmäisten vuosien kokemukset vaikuttavat siihen, kuinka hän omaksuu ympäröivää kulttuuria, ja ne kokemukset jäävät pysyvästi aivoihin. Taide koetaan elämyksenä, joka rikastuttaa arkipäiväisiä kokemuksia ja tapahtumia. Taidekasvatus on yhteisöllistä työskentelyä ja palautteen antamista sekä vastaanottamista. Se on yhteistä tutkimista ja havainnointia, luovaa ajattelua ja aisteilla hahmottamista. (Taidekasvatus – näkemään ja kasvamaan saattamista 2009.)

Taidekasvatuksen tavoitteena on aistinen herkkyyys ja lapsen persoonallisten tulkintojen tekeminen maailmasta taiteen keinoin, josta saa oman elämän merkityssisältöä ja henkistä pääomaa (Sava 2007,192). Taiteellinen kehitys on kiinteässä yhteydessä sosiaaliseen kehitykseen. Lapsilla tulisi olla jatkuvasti taidevirikkeitä arjessa, eikä vain erillisinä saarekkeina. On tärkeää ymmärtää, että visuaalinen ympäristö, sen esteettinen ja visuaalinen ilme sekä opettajan pedagoginen taitavuus vaikuttavat lapsen taideilmaisun kehittymiseen. (Karppinen ym. 2001a, 87-94.) Koulua edeltävää lap-

suusaikaa kutsutaan vapaan luovuuden vaiheeksi, jota määrittelee lapsen tapa tarkastella kohtaamiaan asioita intuitiivisesti ja kokonaisvaltaisesti. Nykypäivänä on yleistä ajatella, että lapsi on vapaasti luova ja hänen mielikuvituksensa on rikas. Lapsuusaika on ymmärryksen horrosaikaa, mutta muodostaa mielikuvituselämän kulta-kauden. (Sava 2007, 59.) Esteettinen kokemus perustuu välittömään aistimiseen, johon kuvataidekasvatus antaa mahdollisuuksia. Päämääränä on kasvattaa lapsista kulttuurisia osallistujia. Aisti- ja havaintotoiminnot tarvitsevat asenteen, jolloin asioita tarkastellaan ikään kuin ensimmäistä kertaa tuorein silmin ja avoimesti. Tilanteessa tulee olla läsnä, ja taidetta voidaan hämmästellä ja ihmetellä yhdessä. Hetkessä lasta opetetaan tietoiseen näkemiseen ja katsomiseen. Lapsen tulisi myös saada tuntea erilaisiin materiaaleihin, joita hän voi käyttää ajatusten ja kokemustensa ilmaisemiseen. Opettajan tulisi luoda kiireetön tunnelma työskentelylle. Lapsen mieli ei kuitenkaan luo mitään tyhjää, vaan mielikuvat syntyvät todellisten havaintojen perusteella. Lapsi työstää havainto- ja mielikuva-aineksia kuvitellessaan. Kuvallisissa töissä hän pystyy ilmaisemaan niitä näkyviksi. Esteettinen kasvatus lähtee usein yhteisestä ihmettelystä ja löytämisestä, mutta työskentelyä voidaan käynnistää myös muodoilla, väreillä tai käsitteillä leikkimällä. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 48-49.)

Esteettisyys yhdistää kasvatuksessa musiikin, kuvataiteen, tanssin ja liikunnan, kirjallisuuden ja draaman. Näiden kaikkien yhteinen tavoite on antaa lasten nauttia ja kokea iloa ja mielihyvää oman tekemisensä kautta. Esteettisyys tuo monesti mieleen kauneuden, mutta lasten esteettisellä kasvatuksella pyritään kehittämään lasten esteettistä tajua. Siihen liittyy esimerkiksi luonnon, taiteen ja ihmisten tekemän ympäristön kauneuden havaitseminen, säilyttäminen ja suojeleminen. Esteettisyys on suoranaisesti yhteyksissä lapsen kokemuksiin sekä elämyksiin. Aisteilla ja havaitsemisella on tärkeä osa esteettisyyden kokemisessa. Lapset nauttivat synnynnäisesti syntymästään asti maailman visuaalisuudesta. Kasvattajan tehtävä on kuitenkin syventää lasten esteettistä suhdetta maailmaan. Lapsia ohjataan tietoiseen havainnointiin, näkemiseen ja katsomiseen. Kaikkia asioita tulisi tarkastella tuorein silmin ja avoimin aistein, kuin ensimmäistä kertaa. Ihminen muistaa parhaiten sellaiset tapahtumat, joihin liittyy tunteita. Tämän vuoksi elämyksellisyys on yksi taiteen perusominaisuus.

Se edistää oppimista, muistamista ja toimintaan sitoutumista. (Rusanen, Kuusela, Rintakorpi & Torkki 2014, 26-29.)

3 Aistit ja tarkkaavaisuus

Aistit kulkevat käsi kädessä tehden yhteistyötä, jolloin aistit antavat merkityksiä toisten aistien havainnoille ja siten ne tukevat toisiaan. Kuuleminen auttaa näkemisen ymmärtämistä ja päinvastoin näkeminen auttaa kuullun ymmärtämistä. Kun eri aistikanavien kautta saatu tieto sulautuu ja liittyy kokemus- ja muistivarastoon, sitä kutsutaan aistien integroitumiseksi. Tällöin eri aistit tukevat toinen toisiaan. Näköaistilla ihminen saa paljon visuaalista, tarkkaa ja monipuolista tietoutta elinympäristöstään. Näköhavainnoilla on suuri merkitys tajunnan ja toiminnan kehittymiselle, koska näkö on aistimuksista ehkä vähiten emotionaalisesti sävyttynyt. Erityisille oppijoille tunteista voi tehdä helpommin ymmärrettäviä ja elämyksellisempiä jo pienilläkin muutoksilla. (Saari 2011, 5-9.)

Aistireseptoreista suurin osa keskittyy silmiin. Kuukauden ikäisellä vauvalla näkökyky ei ole vielä niin jäsentynyt, että se pystyisi kohdentamaan katsettaan ja erottamaan värejä tai monimutkaisia muotoja. Tämän ikäinen vauva pystyy erottamaan selkeässä kontrastissa taustaansa nähden olevia kohteita, kuten kasvoista silmät ja suun. Ensimmäisten kuukausien aikana värien näkeminen kehittyy pikkuhiljaa. Muutaman kuukauden iässä vauva kykenee seuraamaan liikkuvaa henkilöä tai esinettä. Näköaistin perusteella saatava informaatio eroaa kuuloaistilla saadusta sen staattisuuden vuoksi. Visuaalisia kohteita pystyy tarkastelemaan pidempään ja uudestaan, jos ei saa heti selvää katsomastaan. Näön kautta visuaaliset tapahtumat ovat paremmin hallittavissa kuin kuuloaistin kautta kuultu musiikki ja puhe, jotka etenevät havainnoitsijan voimatta vaikuttaa asiaan. (Saari 2011, 9-10.) Näkeminen liittyy kiinteästi muihin aisteihin. Amerikkalainen tutkija Daniel Stern korostaa näkemisen tarkkuutta ja intensiivisyyttä. Pieni lapsi pitää enemmän kaarista kuin suorista viivoista sekä tummien ja vaaleiden sävyjen kontrastista. Hän pitää myös tylppiä kulmia enemmän terävistä kulmista ja symmetria kiehtoo pystysuoran akselin suhteen. Lisäksi liike kiinnostaa kehüksien sisällä, esimerkkinä kasvot. Sanattomat kokemukset koostuvat siitä, miltä jokin tuoksu, näyttää tai tuntuu. Aistien välinen yhteys luo myöhemmin perustan taiteiden ymmärtämiselle. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001.)

Pienet lapset haluavat tutustua ympärillä olevaan maailmaan ja tutkivat sitä tarkkailen, haistellen, kuunnellen, maistellen ja kokeillen. Tähän havainnoimiseen lapsi käyttää kaikkia aistejaan ja koko kehoaan. Mitä enemmän lapsi aistii ja kokee, sitä enemmän tietämystä lapselle kertyy. Havaintojen tekoon innostava ympäristö tukee kognitiivista, esteettistä ja motorista kehitystä lapsella. Se kehittää myös mielikuvitusta ja sosiaalisia taitoja. Hyvä ympäristö ruokkii uteliaisuutta ja innostaa pohtimaan, mutta antaa myös tilaa ihmettelylle. Oppimisympäristö on toimiva, jos se tukee lasten aktiivisuutta, vastuuntuntoa sekä kasvua, kehitystä ja itseohjautuvuutta. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 82.) Lapsi tiedostaa ja kokee maailmaa kehonsa kautta. Käsillä tunnustelemalla hän oppii ympäröivästä maailmastaan ja tunnustelee kehollaan omia ääri rajojaan. Nelivuotias kehittää käsiensä hieno- ja karkeamotoriikkaa ja kuusivuotias koettelee taitavuuttaan verraten sitä kriittisesti aikuisen suoritukseen. Kun lapsi pääsee tunnustelemaan erilaisia materiaaleja, hän oppii, että eri materiaaleilla on erilaisia fyysisiä ja sensorisia ominaisuuksia. Esimerkiksi metallin ja raudan lujuus on erilainen kuin villahahtuvan. Tällainen tutkiminen vahvistaa lapsen kehityksen ja taiteen vuorovaikutusta. Prosessiin yhdistyy myös mielikuvituksen ja leikkiminen, yllätyksellisyys ja niiden lumous. Lapsilla on erinomainen kuvittelukyky. (Karppinen ym. 2001b, 107-108.)

Käsitteellä amodaalisuus selitetään lapsen kokemusta aistisuuden ja taiteen yhteydessä. Amodaalisuudella tarkoitetaan, kuinka lapsella on välitön kyky yhdistää samasta kohteesta saamia aistimuksia ja informaatiota eri aistien välityksellä toisille aistin alueille. Tämän perusteella esimerkiksi kuvataidetoiminta voidaan yhdistää visuaalisuuden ohella myös haju-, kuulo- ja tuntoaistimuksiin. Lasten moniaistisia kokemuksia pidetään taiteellisina peruskokemuksina, joiden varaan myöhemmät taidemielitymykset ja kulttuuriset kokemukset rakentuvat. (Rusanen ym. 2014, 28.)

Erilaiset oppijat

On olemassa eri tavoilla oppivia ihmisiä. Visuaalinen oppija oppii näköhavaintojen kautta, auditiivinen kuulemisen ja kinesteettinen liikkeen ja tekemisen kautta. Audiitiivisella oppijalla rytmi ja musiikki saattavat auttaa oppimista, ja usein hän myös toistaa ja puhuu asiat mielessään. Kinesteettiselle oppijalle on tärkeää tuntea, miltä

erilaiset asiat ja esineet tuntuvat. Ilmeet, liikkeet ja eleet tukevat ja auttavat myös paljon. Muskarin visuaaliset keinot tukevat etenkin näkemällä oppivia lapsia, joilla korostuu näköaisti ja näkemisen merkitys. Visuaalisesti oppivalle henkilölle värit, muodot sekä esteettisyys merkitsevät paljon, sillä informaatio näyttäytyy hänelle kuvina ja filmin pätkinä. Tällainen oppija luo näkömielikuvia, joita hän hyödyntää uuden oppimisensa pohjana. Visuaalisesti oppiva lapsi kiinnittää huomionsa esimerkiksi musiikin teorian alkeiden opetuksessa selkeisiin nuotteihin ja harjoitusmateriaaleihin. Tällaisilla lapsilla on yleensä hyvä keskittymiskyky ja vilkas mielikuvitus. Opetettävien asioiden tulisi olla kuvina tai kuvailtuina ja havainnollistettuina asioina. (Muinonen, Uitto & Rätty 2014.) Koska visuaalinen oppija oppii erilaisten värien, kuvien ja käsitekarttojen avulla, uuden oppimisessa häntä hyödyntää näkömielikuvien luominen. Hänellä on yleensä hyvä mielikuvitus ja keskittymiskyky. Tällainen oppija nauttii piirtämisestä, näyttelemisestä ja elokuvista. Visuaalisen oppijan heikkous voi hyvinkin olla se, että hän tarvitsee asiasta yleiskäsityksen, jotta voi työskennellä sen parissa. Katsekontakti on tärkeä ja visuaalinen oppija tutustuu uusiin asioihin ja tilanteisiin katselemalla. Tällainen henkilö näyttää kasvoillaan helposti tunnetilansa ja muistaa hyvin, mitä on nähnyt sekä oppii helposti demonstraatioista. (Orpana 2013, 16-17.)

Tarkkaavaisuus

Visuaaliset opetuskeinot vaikuttavat suuresti myös lasten tarkkaavaisuuteen. Opetus perustuu siihen, että lapsen tarkkaavaisuus keskittyy tiettyyn asiaan, toimintoihin ja vuorovaikutukseen. Opettajien tehtävä on ohjata, suunnata ja kanavoida lasten tarkkaavaisuutta oikeaan asiaan. Tarkkaavaisuus on erittäin tehokas työkalu; se voi auttaa tai haitata, tai sitä voidaan käyttää ohjaamiseen ja opettamiseen. Opettaja ohjaa lapsen käyttäytymistä ja tarkkaavaisuutta, mutta samalla tulee myös kunnioittaa lapsen itsenäistä tahtoa. Jokaisella lapsella on omat vahvuudet ja heikkoudet sekä haasteet ja kyvyt. Jokainen on erilainen. Huomiota on kiinnitettävä opetuksessa sanoihin, ääniin, toimintoihin, visuaalisiin vihjeisiin, ajatuksiin ja ideoihin, tunteisiin, aistikokemuksiin (joita ovat näkö, kuulo, haju, kosketus, lämpötila), toiveisiin ja pelkoihin. Eri ihmiset kiinnittävät huomiota eri asioihin ja huomaavat eri elementtejä. (Morainen 2015, 59-61.) Kerran olin valmistellut muskarituntia ja laittanut saippuakuplat syrjään

odottamaan. Ajattelin, että lapset eivät kiinnittäisi siihen huomiota, mutta heti ensimmäisten lasten tultua tunnille osa heistä huomasi saippuakuplat saman tien. Lapset ovat todella tarkkaavaisia ja huomaavat luokassa pienenkin poikkeuksen, jos sellainen löytyy.

4 Miksi visuaalisuutta lapsille?

Jo muinaisessa Kreikassa runous, musiikki, tanssi ja visuaaliset taiteet olivat kulttuurin ydin. Taiteella ja musiikilla on enemmän yhteistä kuin monet ihmiset uskaltavat kuvitellakaan. Eri taiteet integroituvat toisiinsa. Visuaalinen ja esittävä taide vetoavat tunteisiin ja aisteihin. Jo vähän taidetta katselemalla tai kuuntelemalla voidaan liikuttua. Kun ihminen luo itse taidetta, se vaikuttaa monella tapaa eri osa-alueisiin, kuten aisteihin ja tunteisiin. Musiikki on ajatusten taidetta: järjestettyjä ääniä eri rytmeinä, melodioina, harmonioina, tekstuurina, muotoina ja äänen väreinä. Taiteessa on samankaltaisia elementtejä: väri, muoto, malli ja tekstuuri. Esimerkiksi Orff-pedagogiikassa lapsi on keskiössä. Liikkeelle lähdetään siitä, mitä lapsi osaa, eli liikkuminen, laulaminen ja leikkiminen. Tähän toimintaan lisätään liikettä, draamaa ja visuaalisia taiteita, jotka tekevät oppimisen kokemisesta rikkaampaa. (Lopez-Ibor 2011, 4.)

Visuaalisia keinoja on yhtä paljon kuin niiden keksijöitäkin, sillä vain mielikuvitus on rajana niiden luomisessa. Visuaalisia keinoja voi käyttää musiikinopetuksessa lasten mielenkiinnon herättämiseen ja opetuksen ohessa musiikillisiin tavoitteisiin pyrkimiseen. Olen havainnut, että pienet muskarilaiset katsovat aina tarkasti ympärilleen. Olisi hienoa, jos muskariluokka tuntuisi myös visuaalisesti houkuttelevalta ja kiinnostavalta paikalta lasten mielestä. Joka paikassa ei kuitenkaan ole mahdollista, että luokkatila olisi ihanteellinen. Joskus muskariopetusta pitää ohjata tylsännäköisessä, ehkä vähän kolkossakin paikassa. Tällöin on mahtavaa, jos voi visuaalisilla opetuskeinoilla tuoda omanlaista värikkyyttä ja ilmettä luokkaan. Olen itse koulutukseni aikana oppinut paljon erilaisia visuaalisia keinoja, joita voi yhdistää musiikkiin ja musiikillisiin tavoitteisiin pyrkimiseen niin, että visuaalisuus tukee lapsen kehitystä. Taidekasvattaja Inkeri Savan mukaan kasvattajan on oltava avoin pohtimaan, miten kasvatustyö

rakennetaan lapsen kehitystä tukevaksi. Lasten aistinen valppaus on virkeää, vaikka tavoitteellinen toiminta kokemuspohjalta onkin vielä vähäistä. (Sava 2007, 62.)

Kuvio 1 Soittimet

Jo itse soittimet näyttävät visuaalisilta ja niiden sijoitteluun kannattaa kiinnittää huomiota luokassa. Tästä esimerkki kuvassa (Kuvio 1). Ennen tunnin alkamista tarvittavat soittimet voi laittaa inspiroivasti esille. Mikäli lapsilla on tapana mennä suoraan koheltamaan soittimien kanssa, ne kannattaa rajata ja esimerkiksi peittää isolla huivilla tai kankaalla. Näin soittimet jäävät yleensä paremmin rauhaan. Reggio Emilian mukaan luokkatilojen pitäisi olla suunniteltu näyttämään ja tuntumaan kuin kodilta (Allen 2009). Reggio Emilia on luonut pedagogiikkaa, jonka filosofia painottuu taidekasvatukseen. Ajatuksena on tarjota lapselle mahdollisuus katsoa maailmaa eri näkökulmista ja siten rikastuttaa lapsen elämää. Tämän vuoksi luokkatiloissa pitäisi suosia lasiseiniä, peilejä ja ikkunoita. Pienet lapset ovat innokkaita tutkimaan ja ihmettelemään ympäristöään (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 12). Ympäristön tulisi ensisijai-

sesti mahdollistaa lasten kohtaaminen toisten lasten kanssa. Reggio pedagogiikan mukaan lasten kasvua tulisi dokumentoida valokuvoin, videoin ja tallentaen piirustuksia. Näin lapsi pystyy itsekin seuraamaan konkreettisesti visuaalisin keinoin omaa kasvupolkuaan. (Reggio Emilia - pedagogiikka.) Oppimisympäristöt, jotka tukevat sekä laajentavat lasten musiikillista luovuutta, tarjoavat lapsille mahdollisuuksia tutustua monipuolisiin musiikin tyyliin. He voivat valita roolinsa kuuntelijana, esiintyjänä tai soittajana. Opetuksen päätavoite on tuottaa ympäristössä lapselle mahdollisuuksia rakentaa kattava musiikillinen valikoima itsensä ilmaisukeinoja ja tyyliä. Kasvattajan tehtävä on luoda turvallinen ja tukea antava ympäristö, jossa lapsi voi kokea ja ottaa riskejä. (McPherson & Welch 2012, 309-310.)

Leikkiminen ja flow

Varhaisiän musiikinopetuksessa opetettavia elementtejä ovat muun muassa rytmi, sointiväri, kuuntelu, harmonia, dynamiikka sekä oman itsensä ilmaiseminen soittamisen, liikunnan, leikkien ja lorujen keinoin. Leikkiminen ja leikin kautta opettaminen on yksi tehokkaimmista tavoista opettaa lapsille uutta. Leikkiminen stimuloi aivoissa uusien synapsien kasvua emotionaalisissa ja kognitiivisissa ohjausjärjestelmissä otsalohkon etuosassa ja manteliumakkeessa. Tämä tukee kokonaisvaltaista kasvua aivoissa. Kun muskarissa leikitään, voidaan vaaratta hassutella ja kokeilla erilaisia asioita. Leikkiminen voi johtaa flow-tilan kokemiseen, jolloin keskittyminen johtaa johdonmukaisempaan aivojen aktivoitumiseen. Kun lapsi keskittyy leikkimiseen, hän koostaa havainnoistaan uusia taitoja ja osaamista. (Järvilehto 2014, 119-121.) Flow'n kokemisen aikana on tarkoitus saada nautittavia kokemuksia leikin lumouksen ohessa (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001b, 174). Leikkiminen tarjoaa mahdollisuuden tutustua lapsen käsityksiin itsestään. Lapsi voi leikkimisen avulla kokeilla erilaisia ratkaisuja ongelmiin ja sitä kautta löytää uusia tapoja integroida asioita keskenään. Leikkiminen myös muokkaa sitä maaperää, jossa mielen kuvittelu kehittyy. Leikin lohdullista onnentunnetta ei enää myöhemmin elämässä voi saavuttaa yhtä vaivattomasti. (Sava 2007, 60.)

Taideintegraatio

Työtapoja opetuksessa ovat laulu, soitto, liike, improvisointi ja taideintegraatio. Musiikin integroiminen muihin taiteisiin antaa paljon mahdollisuuksia näiden opettamiseen. Integroiminen tarkoittaa yksinkertaisesti vain jonkin asian liittämistä toiseen. Tässä tapauksessa se on musiikin yhdistämistä eri taiteisiin. Taiteidenvälisyys korostuu muskariopetuksessa kuvataiteiden, kielellisen ilmaisun, luontokasvatuksen, näyttämötaiteen ja vieraan kielen opetuksen kanssa, kun näitä hyödynnetään musiikkikasvatuksessa. Jos musiikinopetusta tarkastelisi vain yhden taiteenlajin kautta, jäisi kuvakulma asioihin melko suppeaksi. Integroimalla taiteenaloja onnistutaan katsomaan maailmaa kokonaisempana, vaihtelevampana ja monimuotoisempana. Taiteessa ei ole rajoja, joten mikään ei estä kokeilemasta uusia työtapoja opetuksessa. Lapsen on mahdollista kokea innostuneisuutta työskentelyn aikana, ja lumottu todellisuus vahvistaa hänen kokonaisvaltaista ihmettelyä, rikastaa mielikuvitusta ja leikkiä. Lapsi kokee merkityksellisen ja olennaisen maailman kokonaisena. Hän elää ihmetellen ja tutkien joka aistillansa. (Jokinen & Viitala 2016; Ruokonen 2017, 305-308.) Seuraavassa kuvassa (Kuvio 2) on havainnollistettu integroinnin eri asteita.

		Tiedostettu ja tavoitteinen erilaisten taide-elementtien integrointi
		Toisen asteen integrointi: (Laulaminen, tanssiminen, piirtäminen jne. lapsen ehdoilla, mutta pyrkien monipuolistamiseen)
		Primaari-integrointi: (Arkipäivän tilanteet; nukuttaminen, pukeminen, hoitaminen, seurustelu, leikkiminen jne. yhdistettynä laulamiseen, hyräilyyn, loruihin, käsileikkeihin, keinutteluun, tanssiin, kuunteluun)

Kuvio 2 Taidekasvatuksen integrointitavat varhaiskasvatuksessa (Karpinen & Puurula & Ruokonen 2001a, 89)

dessä sen sijaan, että antaisi lapsille valmiita vastauksia (Allen 2009). Olennaisin asia on ymmärtää, miten ratkaisevan tärkeitä asioita taiteentekemisen ohessa opetetaan myöhempää elämää varten. Pieniä lapsia opettaessa ei tulisi urautua vain yhteen taiteenalan opiskeluun, eikä erottaa taiteenaloja toisistaan irrallisiksi. Taideaineita pidetään muun opiskelun ja lapsen yleisen kognitiivisen kehityksen tukemisena. Jos lapselle opetetaan varhaislapsuudessa taideaineita, se vaikuttaa myönteisesti myöhemmin lukemisen, matematiikan ja luonnontieteiden oppimiseen. Lasten taiteen

tekeminen peilaa hyvin selkeästi sitä, mitä lapset ajattelevat ja kuinka he käsitteellistävät asioita. Taiteiden merkitystä painotetaan tulevaisuudessa myös opetussuunnitelmissa. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2001a, 91.)

Käsitteet ja yleistä

Tässä opinnäytetyössä pohditaan erilaisia visuaalisuuden muotoja: opetustilan visuaalisuus, kuvan avulla opettaminen, laulupiirtäminen, kuvasta soittaminen, kuvanuotit, värikylpy, musiikin maalaaminen (staccato vs. legato), askarteleminen, piirtäminen, taiteiden välinen integraatio, draamakasvatus, kankaat, hallaharsot, väri-varjo, soittimet, valot, vauva- ja varjoteatteri. Näiden ohella haettiin tietoa myös lasten oppimisesta erityisesti näön kautta ja ylipäättään aisteilla. Oli kiinnostavaa tutkia, kuinka lapset kiinnittävät huomiota eri väreihin tai muotoihin. Vauvoilla toimii parhaiten värikkäät käsinuket, joissa on värien kontrastia. Kuvassa (Kuvio 3) esimerkkinä värikäs leppäkerttukäsinukke.

Kuvio 3 Leppäkerttukäsinukke

Ylen artikkelin mukaan monet asiat jäävät parhaiten muistiin näkemällä: mieleen painuvat helposti kuvat, jotka on nähnyt, tai teksti, jonka on lukenut. Joskus voi palauttaa mieleensä erilaisia näkömielikuvia ja rakentaa uutta oppimansa pohjalta. Kuvallinen materiaali tukee näkemällä oppimista, kuten myös muistikartat. (Rajavaara 2016.) Pienillä oppilailla saattaa olla heikohko keskittymiskyky, joten mielikuvituksen ruokkiminen on tärkeässä osassa. Visuaalisia keinoja tulisi käyttää oleellisen havain-

nollistamiseen, ei mielenkiinnottoman esityksen värittämiseen. Muinosen, Uiton ja Rädyn artikkelissa kerrotaan, että yksi kirjoittajista on käyttänyt opetuksessaan esimerkiksi elefantteja ja leppäkerttuja havainnollistamaan nyanssimerkintöjä pienille lapsille. (Muinonen, Uitto & Rätty 2014.) Lapset oppivat, kun he ovat kiinnostuneita. Intohimo, innostus ja oppiminen kulkevat käsikädessä. (Järvilehto 2014, 56.)

Mielikuvaoppiminen kuuluu tärkeänä osana havainnollistamiseen, jolloin oppimista tulee kokonaisvaltaisempaa. Tämä vaatii mielekästä oppimisympäristöä, jossa on otettu huomioon niin emotionaaliset, fyysiset, sosiologiset kuin psykologiset sekä ympäristötekijät. Kun oppilaat ovat rentoutuneita, huomio kiinnittyy helpommin opittavaan asiaan ja häiriötekijät poistuvat mielestä. (Muinonen ym. 2014.) Steinerpedagogiikan pääpiirteisiin kuuluu vahvasti elämyksellinen oppiminen. Sen tavoitteena on rohkaista uusien kykyjen käyttöön, avartaa ymmärrystä sekä herätellä uusia näkemyksiä. (Joensuun steinerkoulu.) Steinerpedagogiikan luonteenomainen piirre on korostaa taiteellista luovuutta. Lapset saavat jo ensimmäisten seitsemän vuoden aikana työskennellä värien kanssa. Musiikissa pysytään vielä pentatonisessa asteikossa. (Päiväkoti Päiväsini.) Steiner uskoi, että lapsen elämästä seitsemän ensimmäistä vuotta on jakso, jolloin aistinvarainen oppiminen pitäisi omistaa lapsen ei-kognitiivisten kykyjen kehittämiseksi. Lapset, joiden ei-kognitiivisia taitoja on kehitetty, ovat enemmän seikkailunhaluisia ja avoimempia oppimaan (Robert). Lapsia rohkaistaan leikkimään ja olemaan vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa sen sijaan, että heitä opetettaisiin pelkästään teoreettisesti. (Allen 2009.) Jokaisella lapsella on potentiaalia ja kapasiteettia positiiviselle musiikilliselle toiminnalle. Kasvattajan tulee antaa lapselle mahdollisuuksia kehittää motivaatiota positiivisten kokemusten myötä musiikin saralla. (O'Neill 2006, 461.)

Nykyisen opetussuunnitelman mukaan sanotaan varhaisiänmusiikkikasvatuksesta, että tärkeintä on kehittää lapsen luovuutta, musiikillisia valmiuksia ja itsetuntoa. Positiiviset kokemukset musiikissa antavat hyvän pohjan tuleville musiikkiopinnoille. Leikin avulla pyritään edistämään lasten taitoja toimia ryhmässä sekä oppimisvalmiuksia. Kokemuksellisuutta ja elämyksellisyyttä vahvistetaan muiden taiteenalojen tarjoamilla mahdollisuuksilla, jotta toiminnasta tulee moniaistista. Opettaja saa itse

päättää opetuksen sisällöstä, laajuudesta ja tavoitteista. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 41.)

Lapsen luovuuden lisäämiseksi aikuisen on laajennettava lapsen kokemuksia. Mitä enemmän lapsi kokee, kuulee ja näkee, sitä enemmän hän voi työstää kokemuksiaan. Luovuuden kehittäminen on yksi tärkeimmistä alueista lapsen yleisessä kehityksessä. Lapsen motivoituminen ja asioista kiinnostuminen tarvitsee sytykkeitä. Kasvattajalla on vastuu luoda kannustava ja luova ympäristö. Luovuuteen kuuluu myös olennaisesti flow'n kokeminen, jolloin puuhastelun tiimellyksessä aika ja paikka unohtuvat. Lapsen tulisi myös saada palautetta luovasta toiminnastaan. (Rusanen ym. 2014, 32-37.)

5 Visuaalisuus käytännössä

Visuaalisia keinoja voi hyödyntää monien menetelmien ohessa, joita varhaisiänmusiikkikasvatuksessa käytetään. Draama- ja kuvataidekasvatus ovat visuaalisia opetuskeinoja, muita visuaalisia oheismateriaaleja unohtamatta. Draamakasvatus pitää sisällään niin varjo- ja vauvateatterin kuin käsi- ja sorminuketkin. Draaman kautta lapset oppivat uusia näkökulmia ja oppivat ilmaisemaan itseään. Kuvataidekasvatus pitää sisällään esimerkiksi piirtämistä, maalaamista, askartelua ja muovailua. Yksi vauvoille suunnattu menetelmä on vauvojen värikylpy, jossa vauvat pääsevät kokemaan värejä ja erilaisia materiaaleja vanhempiensa kanssa. Muskareissa käytetään myös laulupiirtämistä, joka tuo tunnille elämyksellisyyttä ja toiminnallista vuoropuhelua. Näiden lisäksi muskarissa voidaan käyttää opetuksessa erilaisia visuaalisia oheismateriaaleja, kuten esimerkiksi kuvaa, kuvanuotteja tai omia materiaaleja.

5.1 Visuaalisuutta draamakasvatuksen keinoin

Opetuksessa voi käyttää käsinukkeja ja sorminukkeja ja jutella niillä lapsille. Käytän niitä, jotta lasten mielikuvitus kehittyisi. Olen huomannut, että vielä viisivuotiaillekin lapsille käsinuket toimivat hyvänä apuvälineenä. Silloin tällöin he haluavat jopa kertoa omat kuulumisensa kuvitteelliselle hahmolle. Joskus olen unohtanut ottaa käsinuken esiin tunnin alussa, jolloin lapset ovat itse muistuttaneet, että kyllä Patrikin (pesukarhukäsinukke) täytyy tulla juttelemaan. Aina kun vedän Patrikin laukusta

esiin, lapset hyökkäävät käsinuken kimppuun halaamaan sitä, koska pitävät siitä niin paljon. Patrik-käsinukesta on esitetty kuva myöhemmin (Kuvio 5).

Draama on mainio työväline opettajalle ja kasvattajalle (Ylimäki 2017a). Draamakasvatuksen lähtökohtana on luoda yhdessä lapsen ja aikuisen yhteistyöllä kuvitteellisia ympäristöjä, joita ihmetellään ja tutkitaan yhdessä. Jo pienetkin lapset opettelevat toden ja tarun rajoja draamakasvatuksen keinoilla. Yhdessä kokemalla ja eläytymällä opitaan vuorovaikutustaitoja sekä vahvistetaan lapsen mielikuvitustaitoja. Lapset oppivat myös hahmottamaan asioita eri näkökulmista kuin vain omastaan (Ylimäki 2018a). Lapsi oppii omaa kehoaan tutkiskellen ja ääntään käyttäen itsetuntemusta. Tarinoiden eläytyminen kehittää lapsen ajattelukykyä ja muistia. (Kurvinen 2016.) Eräs draamakasvatuksen ammattilainen on sanonut, että draama on portti mielikuvitusmaailmaan, jonka kautta mikä vain on mahdollista. Draamakasvatus on samaan aikaan leikkiä ja totta, taidetta ja toimintaa. Taideintegraatio on tärkeä käsite, kun draamakasvatusta yhdistetään musiikin varhaiskasvatukseen. Draaman avulla voi jättää pysyvän muistijäljen lapselle. Aina tulee myös muistaa, että jokainen hyväksytään juuri sellaisenaan. (Ylimäki 2017a.) Aistimalla ja tekemällä yhdessä saadaan erilaisten kokemusten kautta asioihin uudenlaisia näkökulmia ja oppiminen tapahtuu huomaamatta. Draama voi olla syvällistä pohdintaa. Sen avulla pystytään käsittelemään myös ikäviä ja vaikeitakin asioita. Draaman tekeminen voi olla yhdessä leikkimistä, kokeilemistä ja pohdiskelua. Lapsi oppii näillä keinoilla käsiteltävästä asiasta, ryhmästä sekä omasta itsestään. Yhdessä työskentely vaikuttaa ryhmähenkeen positiivisesti. Hassuttelu ja improvisaatio tukee lasten kehitystä viestijöinä ja esiintyjinä. Draama toimii loistavasti tunnelman vapauttajana ja auttaa ryhmää ryhmäytymään, sillä samalle asialle nauraminen yhdistää. (Ylimäki 2017b.) Mikä parasta, myös ryhmän arimmat uskaltavat usein toimimaan ryhmässä ja oppivat heittäytymistä. (Ylimäki 2016a.)

Visuaalisen draamakasvatuksen avulla lapsi oppii elämyksien kautta muistamaan uusia asioita sekä tuo vanhoja muistoja mieleen. Aistit ovat myös enemmän avoinna. (Ylimäki.) Lasten sanavarasto kehittyy, kun lapsi osallistuu tarinoiden luomiseen ja kehittämiseen (Kurvinen 2016). Draamassa tärkeintä on heittäytyminen, mielikuvitus ja oma panos, minkä seurauksena käsiteltävä asia herää henkiin. (Ylimäki 2018a).

Draamakasvatuksen keskiössä ovat todellisuus ja kuvitteelliset roolit. Pienten lasten ryhmässä opettajalla on vastuu aloitteiden tekijänä ja roolimallin tarjoajana. Työskentely perustuu ja pohjautuu lapsen kehitykselliselle tasolle. Työskentelyssä yhdistyvät taideaineet, lasten kokemukset sekä tiedolliset taidot. Lapsi kulkee todellisen ja fiktiivisen maailman välillä roolissa ja omana itsenään kokien uutta ja oppien uusia merkityksiä. Roolissa toimiminen tuo mahdollisuuksia tarkastella maailmaa toisenlaisesta näkökulmasta. Työvälineenä lapsilla on kehollisuus, oma ajattelunsa ja puhe. He tarkastelevat samalla myös suhdetta toisiinsa ja ympäristöönsä. Toisten huomiointi on tärkeää. Toiminta on elämyksellistä ja se rakentuu ryhmässä syntyvien ideoiden ja pohdintojen pohjalta. Työskentelyn tulisi olla hauskaa, mutta myös vaikeita aiheita, kuten kiusaamista ja erilaisuutta voidaan käsitellä vakavamielisesti ja leikillisesti. Draamakasvatuksella tuetaan lapsen itseluottamusta, myönteistä minäkäsitystä, pitkäjännitteisyyttä, keskittymiskykyä ja mielikuvituksen kehittymistä. Draaman avulla opitaan lisää itsestä ja ryhmäläisistä. Lasten kehon hahmottaminen ja kokonaisilmaisuuksien paranevat, tunteiden ilmaisu harjaantuu. Lapset saavat draaman avulla kokemuksia omista ajatuksistaan ja mielipiteiden esittämisestä roolissa ja omana itsenään. Heidän yhteistyötaitonsa kehittyvät ja he oppivat kuvitteellisten ja todellisten tilanteiden eron. Yleisimpiä teemoja ovat ystävyys, yksinäisyys ja rakkaus. Lapset oppivat tutkimaan kertomuksen henkilöiden välisiä suhteita ja tilanteita. Draaman avulla lasten välinen vuorovaikutus vahvistuu ryhmässä. Se opettaa empatiakykyä, vastavuoroisuutta, sosiaalisuutta, ymmärrystä ja toisen hyväksymistä. Draama kasvattaa lapsia pohtimaan myös eettisiä kysymyksiä ja kasvattaa korkeatasoiseen pohdintaan. Draamakasvatus on kokonaisilmaisullista toimintaa, joten se sopii myös monikulttuurisen taustan omaaville lapsille, vaikka yhteistä kieltä ei olisi. Draama on väline ilmaista tunteita, itseään ja ajatuksiaan maailmasta. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 30-35.)

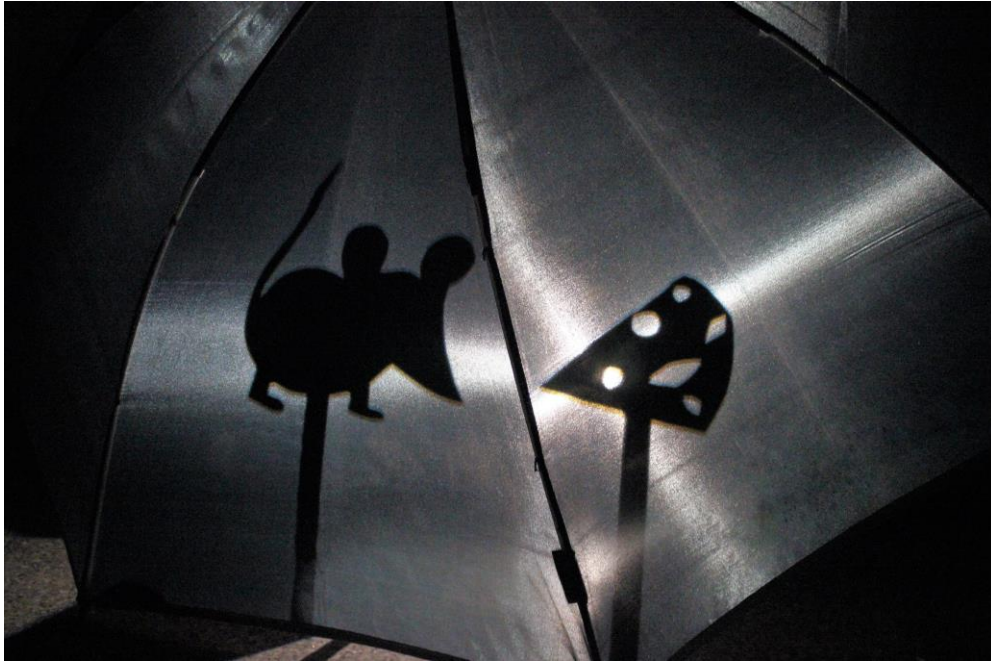
Opetussuunnitelmassakin sanotaan varhaisiän teatterikasvatuksen kohdassa, että lapsia tulee innostaa ja rohkaista ilmaisemaan itseään teatterileikin ja -taiteen keinoin. Heidän tulee saada kokemuksia ja elämyksiä, ja opettaja saa päättää mahdollisista tavoitteista, laajuudesta ja sisällöstä. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 60.) Draamatyöskentelyä kannattaa hyödyntää taideintegraation keinona muskareissa kaikkien näiden edellä mainittujen

syiden ja lasta kehittävien keinojen perusteella. Opettaja voi itse esimerkiksi pukeutua hahmoksi tai luoda varjoteatteria, käyttää käsi- ja sorminukkeja tai esittää vaikka vauvateatteria.

Mielikuvituksen avulla voidaan opettaa lapsille tarinoiden kautta musiikillisia asioita. Oppijat kokevat tarinan kautta seikkailun, josta syntyy oppimisprosessin kehukset. Monia musiikin elementtejä, kuten pulssia, tempoa ja dynamiikkaa, voidaan tutkia tarinallisesti. Mielikuvitusmaailma tarjoaa rikkaan oppimisympäristön. Seikkailuprosessia voidaan täydentää musiikilla ja tarinalla tai eri taiteilla syvän oivalluksen aikaansaamiseksi ja musiikillisten asioiden oppimiseksi. On tehokkaampaa opettaa mielikuvituksen kautta, kuin teoreettisesti ja tylsästi. Tarina tarjoaa kokonaisvaltaisen oppimisympäristön, ja se voi toimia inspiraation lähteenä pedagogille. Tarinallisuus voi mahdollistaa oppimisen sillan lasten mielikuvituksen ja asioiden oppimisen välille. (Huhtinen-Hilden & Pitt 2018, 170-171.)

5.1.1 Varjoteatteri

Yksi hyvä draaman keino on varjoteatteri, joka perustuu jo lähtökohtaisesti pelkälle visuaalisuudelle. Lapset pitävät siitä kovasti, koska on jännittävää sammuttaa valot ja kuunnella tarinaa hämärässä. Varjoteatteriin voi yhdistää musiikkia taustalle tai antaa lapsille soittimia, joilla he saavat improvisoida tarinaan sopivaa musiikkia. Parasta heistä on kuitenkin aina, kun he itse pääsevät vuorostaan näyttelemään opittua satua tai keksimään omaa tarinaa. Seuraavassa kuvassa on esitetty varjoteatteria yksinkertaisuudessaan (Kuvio 4).

Kuvio 4 Varjoteatteri

Varjoteatterissa myös ujoin lapsi uskaltaa osallistua, sillä esiintyjä ei näy yleisölle lakanan tai sateenvarjon takaa. Varjokuvia on hauska muodostaa itse tai lapset voivat askarrella hahmoja, jotka kiinnitetään tikun päähän esittämistä varten. Luovuudella ei ole tässä lajissa rajoja sen suhteen, minkälaisia varjoja estradille voi muodostaa. Varjokuvilla voi myös opettaa lapsille isojen ja pienten asioiden kontrastia, kun hahmon ja valon välimatkaa lyhentää tai pidentää ja varjo muuttaa kokoaan. (Ylimäki 2015b.)

Varjoteatteria voi tehdä helposti esimerkiksi sateenvarjolla ja tikku-ukoilla tai vaikka vanhalla kunnan piirtoheittimellä, josta heijastetaan tikku-ukoilla esitetty näytelmä valkokankaalle. Parasta on kuitenkin, jos löytyy iso kangas, jonka taakse voi itse päästää esittämään. Varjoteatteritaiteen käyttäminen tuo tunneille hyvän mahdollisuuden improvisaatioharjoituksille. (Sutela 2017.) Olen itse käyttänyt joskus pääsiäisteemaisia tikku-ukkoja, joita hyödynsin pari kertaa muskareissa, ja lapset ihastuivat kovasti kuuntelemaan ja seuraamaan pientä varjoteatteriesitystä. Esitys pohjautui pääsiäisrunoon ja taustalla soi musiikkia, joten moni taiteenala yhdistyi. Seuraavalla kerralla annoin lasten kokeilla itsekin esittää hahmoilla: he suorastaan tärisivät innostuksesta, kun olivat niin haltioissaan.

5.1.2 Käsi- ja sorminuket

Kuvio 5 Pesukarhukäsinukke Patrik

Nykypäivänä lapset pelaavat jo pienestä pitäen paljon puhelimilla ja erilaisilla pelikoneilla. Sen vastapainoksi olisi tärkeää antaa lapsille myös jotain, mikä vaalii humanistisia arvoja ja antaisi vaihtoehtoja automaatiotekniikalle. Käsi- ja sorminuket ovat muskareissa oivallinen työväline, joita käyttämällä yhdistyy mielikuvitus, luovuus ja tunne. Lapset oppivat eläytymään sadun maailmaan. Mielikuvitusta tarvitaan rikastuttamaan lasten elämää ja heidän välisiä suhteita. Elämme vahvaa teknologian aikakautta, jolloin käsinukke puhuttelee lasta suoraan ja mahdollisuudet ovat rajattomat. Se saa lasten silmät loistamaan ja mielikuvituksen lentämään. Jokaiselle lapselle tulisi antaa mahdollisuus kokea tunne, jonka käsinukke saa aikaan. Monet alan ammattilaiset tietävät, miten loistava pedagoginen apuväline käsinukke on, mutta vain harva hyödyntää sitä ja sen loputtomia mahdollisuuksia. Käsinukella näytellessä on helppo eläytyä lasten iloon, suruun, ajatuksiin ja leikkisyyteen. Se voi olla opettajalle työkalu keskustella lasten kanssa mistä vain aiheesta. Lapset rakastavat käsinukkeja, sillä ne

korostavat mielikuvitusta ja uteliaisuutta. Erilaiset hahmot voivat herättää lasten kiinnostusta ja oppimishalu lisääntyy. Ajatuksena on saada lapset osallistumaan hokuttelemalla heidät käyttämään luovuuttaan. Käsinukella pystyy helposti herättämään lasten huomion ja parantamaan heidän keskittymiskykyään. Oppimisen laatu nousee, kun oppimisesta tulee mielekästä. (Torén 2000, 9-23.)

Käsinukke voi käyttää oppimistavoitteiden saavuttamiseen ja perustietojen välittämiseen. Erilaisilla hahmoilla voi olla tunnilla oma tarkoituksensa. Tavoitteena on harjoittaa kommunikointikykyä. Lapset oppivat pukemaan ajatuksiaan sanoiksi ja yleensä myös ujoimmat lapset uskaltavat osallistumaan. Improvisoiminen on tärkeässä roolissa käsinuken dialogin esittämisessä. Samalla lasten kuuntelutaito kehittyy. Nykyään lapsilla on paljon keskittymisvaikeuksia ja monille saattaa olla vaikeaa istua paikoillaan. Lapset saavat liikaa kiihokkeita television ja nettivideoiden kautta, mutta samaan aikaan he saavat aivan liian vähän virikkeitä fyysiseen ja mielikuvitusta vahvistavaan toimintaan. Käsinukke auttaa konkreettisesti keskittymään ja kuuntelemaan ja opettaa muun muassa sosiaalisia taitoja, yhteisön normeja sekä selittää sääntöjä. Käsinukella voi tavoitella empatiaa ja eläytymiskykyä tai herättää uteliaisuutta. Se selkeyttää todellisuutta ja erottaa mikä on oikein ja väärin tai hyvää ja paha. Se voi olla apuvälineenä opettaessa empaattista ja eläytyvää maailmankuvaa ja asennetta muihin ihmisiin. Raakuus ja empatian puute ovat nykyisin vakava ongelma. Käsinuket ovat myös johdantoa teatteritaiteeseen ja erittäin esteettistä kasvatusta. Lasten pitäisi oppia pienestä asti hyödyntämään kulttuurisia ja esteettisiä kokemuksiaan. Nukke voi myös kehittää lapsen itseluottamusta, sosiaalisia suhteita, ajattelua ja tunne-elämää. (Torén 2000, 24-27.) Näillä perusteilla ei siis kannata väheksyä käsinukkejen käyttämistä varhaiskasvatuksessa.

Pienten lasten ryhmissä käsinukke kannattaa ottaa pysyväksi osaksi yhteistä hetkeä, mikä luo osaltaan jatkuvuutta tunneille. Lapsi myös kokee toistuvat tutut tilanteet turvallisenä. Nukkeen voi ottaa mukaan esimerkiksi tuokion aloitukseen ja käydä kysymässä jokaiselta saman kysymyksen, jolloin jokainen lapsi tulee huomioon. Käsinukketekniikkaa kannattaa myös harjoitella, vaikka peilin edessä. Sillä tavalla hahmosta saa mahdollisimman aidon näköisen liikkeitään ja eleiltään. Jokaiselle hahmolle kannattaa suunnitella yksilöllisiä ominaisuuksia ja liikkeitä, jotka sopivat sille. Tällä

tavoin nukken saa elämään. (Torén 2000, 30-33.) Nukke voi liikkua monin tavoin. Katsekontaktilla ja äänimaailmalla on tärkeä osuus. Äänen avulla herätetään lasten uteliaisuus ja tarkkaavaisuus. Mitä harkitummin ja vähäeleisemmin nukke liikkuu, sitä enemmän lapsi saa tilaa mielikuville ja nukke muuttuu mielikuvituksen kautta todellisemmaksi. (Karppinen ym. 2001b, 160.) On käytettävä hyväksi lasten tunteita ja eläytymiskykyä. Lapsen luovuutta vahvistetaan ja hänen eheytyvätöntä mielikuvitustaan ruokitaan. Käsinuken avulla voidaan opettaa, että on olemassa erilaisia persoonallisuksia. (Torén 2000, 39-41.)

Nuken avulla pystytään keskustelemaan arkaluontoisistakin asioista ja herättämään ajatuksia. Sen tulisi kannustaa lapsia ottamaan kantaa ja reagoimaan. Lasten on helpompi samaistua pieneen hahmoon kuin opettajaan (Karppinen ym. 2001b, 161). Kaikkien lasten tulee saada tuntea olonsa erityiseksi ja ainutlaatuiseksi sekä ymmärtää, että kelpaavat omana itsenään juuri sellaisina kuin ovat. Käsinukke voi auttaa myös kiusattuja lapsia avautumaan, jos heidän on vaikea ilmaista itseään. (Torén 2000, 49-50.) Käsinukkeja voi käyttää myös laulujen kuvittamiseen tai perinnekasvatukseen. Joulua ennen voi käyttää vaikkapa possunukkea. (Torén 2000, 75-81.)

Kuvio 6 Sorminuket

Käsinukkejen ohella myös sorminuket (Kuvio 6) toimivat samalla tavalla visuaalisena työvälineenä esteettisessä kasvatuksessa. Olen huomannut, että sijaisuuksia tehdesä on helppo ottaa laukkuun jokin käsi- tai sorminukke, jolla saa tuntiin mukavaa sisältöä. Pienet nuket eivät vie paljon tilaakaan, joten niitä on helppo napata mukaan, vaikka parikin sellaista. Käsi- ja sorminukeilla pystyy tekemään myös nukketeatteria, mikä tosin vaatii hieman enemmän valmisteluja ja lavastamista. Lapset ovat aina nauttineet kovasti, kun välillä panostaa nukketeatteriinkin. Sitä varten voi helposti askarrella lastenkin kanssa omia hahmoja, joilla on hauska esittää.

5.1.3 Vauvateatteri

Vauvateatteri on oikea aistimatka, jossa visuaalisuudella on suuri merkitys. Kuuloaistia herättelevät lorut, laulut ja musiikki. Näköaistia ruokitaan runsailla väreillä, liikkeillä ja muulla mielenkiintoisella seurattavalla. Vauvateatterissa tärkeässä osassa on myös tunnustelu, kun saa kokeilla, miltä värikäs huivi tai pallo tuntuu. Teatteri suunnitellaan vauvojen näkökulmasta kiinnostavaksi. Myös esitystilan mielenkiintoisen näköisiä lavasteita pääsee kokeilemaan tai jopa maistamaan. Hajuaistia ei ärsytetä liikaa, joten vahvoja hajuärsyksiä ei suositella käytettäväksi. Vauvateatteri on lapsen ja oman aikuisen yhteinen hetki, jolloin lapsi saa nauraa, itkeä, syödä, nukkua tai ryömiä ympäriinsä. Elämys tukee lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta. Lapsi kokee hetken turvallisena, kun saa seurata esitystä ja ihmeellistä maailmaa oman vanhempansa sylissä. Vanhemmatkin oppivat tuntemaan lapsensa paremmin seuraamalla tämän eleitä. Lapset aistivat ympäristöään vauvateatterissa eri tavalla kuin kotonaan. Erilaiset jännittävät soittimet ovat aina kiinnostavia niin visuaalisesti kuin äänellisestikin. Vauvateatteri ruokkii visuaalisuutta monipuolisesti ja hetki on turvallinen ja kiireetön. Myös eleet ja ilmeet ovat tärkeitä pienten lasten kanssa. Taiteen keinoin yritetään tukea vuorovaikutussuhdetta lapsen ja vanhemman välillä. (Ylimäki 2018b.)

Vauvateatterissa yhdistyvät eri taiteiden muodot, kuten draama, musiikki ja sanataide, joka voi olla esimerkiksi vauvaloruttelua. Vauvateatteri kehittää vauvan kielenkehitystä sekä varhaista vanhemman ja vauvan vuorovaikutusta. Vuorovaikutuksella on

vauvan kokonaisvaltaisen kasvun kannalta tärkeä rooli. Vanhemmat toimivat vauvan tunne-elämän ja persoonan kasvun peilinä. Kaikenlainen yhdessä tekeminen ja kokeminen vahvistavat vuorovaikutusta ja luovat pohjaa positiiviselle minäkuvalle sekä hyvälle itsetunnolle. Myönteinen vuorovaikutus edistää lapsen empatiakyvyn normaalia kehittymistä. Aisteja hivelevällä elämysmatkalla tuetaan vauvan ikäkausittaista kehitystä. Vauvateatterin toteuttamisessa tulee ottaa huomioon, miten vauva näkee, kokee ja aistii maailmaa. Vauvat aistivat ja tuntevat asioita koko kehollaan. Pirkimykseenä on herättää musiikin, draaman ja sanataiteen keinoin kokonaisvaltaisesti näkö-, kuulo- ja tuntoaistia. Monipuolisilla materiaaleilla tuetaan vauvan kiinnostusta kokeilla ja tutkia. Kaikenlaiset pallot ja palikat antavat kokemusta erilaisista muodoista. Ne myös houkuttelevat tavoittelemaan haluamaansa ja tarttumaan niihin. Huiveilla ja helistimillä saa myös helposti vauvojen huomion. (Ranta 2018, 3-9.)

Jokainen opettaja luo oman tapansa ohjata vauvateatteria, mutta on tärkeää muistaa luonnollisuus ja läsnäolo kokonaisvaltaisuutta unohtamatta. Varsinaista juontaa ei ole. Sen sijaan esitys etenee omalla painollaan kohtauksesta toiseen. Kokemus on enemmänkin elämysmatka, kuin teatteri. Esityksen keskiössä on roolittomuus, rauhallisuus ja vuorovaikutus. Visuaalisuutta varten voi hyödyntää keppi-, kurkistus- käsi-, marionetti- ja varjoteatterinukkeja. Vauvojen kohdalla käsinukke toiminee parhaiten. Vauvateatteri sopii erilaisille vauvoille. Sen voi toteuttaa helposti eri ympäristöissä. Ei siis tarvita kiinteää näyttämöä kaikkine lavasteineen ja puitteineen. (Ranta 2018, 14-18.) Vauvateatterin luomiseen tarvitaan kahdeksan elementtiä, jotka on esitetty alla olevassa kuvassa (Kuvio 7).

Kuvio 7 Vauvateatterin elementit (Ranta 2018, 20)

5.2 Visuaalisuutta kuvaamataidosta

Musiikin integroiminen kuvataiteeseen on yksi tärkeimmistä nykypäivän muskarin opetusmenetelmistä. Olen itse yhdistänyt tunneille maalaamista ja piirtämistä sekä askartelua. Se ei vaadi kuin teemaan liittyvää taustamusiikkia, joka inspiroi opettamaan sen ja kuvataiteen avulla. Musiikista voi maalata tai piirtää erilaisia sävyjä, vaimakkuuksia ja tunnelmaa. Tuotoksista tulee sävellyksiä, joista lapset voivat itsekin soittaa yhdessä tai vuorotellen.

Kuvataiteellinen toiminta tukee lapsen tasapainoista kehitystä. Siihen liittyy olennaisesti kulttuuriset, luovat ja esteettiset tavoitteet. Kuvat kertovat, mitä lapset tietävät maailmasta ja mikä heille on merkityksellistä. Kuvataidetta tutkimalla ja tarkastelemalla lapsi oppii tarkastelemaan rauhassa tiettyä asiaa, jolloin myös tuleva kriittinen medialukutaito kehittyy. Nykymaailmassa media, visuaaliset ärsykkeet ja virikkeet ovat jo lisääntyneet niin paljon lasten elämässä, että on hyvä oppia myös rauhoittumaan tietyn asian pariin. Kuvataide on toimiva keino kehittää tätä taitoa. (Rusanen ym. 2014, 40-42.)

Kuvataiteessa ei ole rajoja. Opettaja pystyy hyödyntämään kaikenlaisia ideoita. Eri vuodenaikoina voi inspiroitua erilaisista asioista. Hauskoja ideoita voi saada vuoden-

aika-askarteluun vaikkapa Päivi Saarelman Kuvitella: vuoden ympäri silmin ja sormin -teoksesta. Siitä löytyy paljon laidasta laitaan yksinkertaisia tekniikoita ja tapoja käyttää kuvataidetta lasten kanssa. Materiaaleja hyödynnetään huovutusvillasta siemeniin. Löysin kyseisestä teoksesta jopa roskataidetta, jota voisi olla hauska kokeilla joskus muskariryhmässä. Materiaaleiksi soveltuvat vaikka karkkipaperit ja vanhat matkaliput (Saarelma 2012, 54). Materiaalien ja välineiden avulla lapsi saa muutettua mielessään olevan kokemuksen konkreettiseksi (Karppinen ym. 2001a, 45). Lopputuloksen ei tarvitse olla konkreettinen tuote, vaan se voi yhtä hyvin olla yhteinen hetki (Saarelma 2012, 7). Lasten tekemiä kuvia ja töitä kannattaa tarkastella myös sillä silmällä, onko lapsi pysynyt normaalin kehityksen rajoissa. Kolmevuotiaat osaavat piirtää ympyrän, neljävuotias kolmiosaisen ihmisen. Kuuden vuoden iässä tulisi osata piirtää kolmio sekä kuusiosainen ihminen. On muistettava, että lapsen kehitykseen vaikuttavat sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät. (Karppinen ym. 2001b, 90.) Lapsen kuvallinen ilmaisu antaa muistissa säilyneille mielen kuville havaittavan jäljen. Ajattelun ja mielikuvituksen kehittyminen vaatii kasvatuksen tukea havainnoimiseen, aistimiseen sekä kädentaitojen ja ajattelun prosesseihin. (Sava 2007, 60-61.)

Luokkatilaa voidaan koristella myös yhdessä lasten kanssa. Voidaan tehdä erilaisia musiikkimaalauksia tai askarrella somisteita kausittain ja teemoihin liittyen. (Jokinen & Viitala 2016). Olemme huomanneet opiskelun ohessa suoritettavissa harjoitteluisissa, että kuvataidehetkeen saattaa helposti kulua aikaa, joten sitä ei ihan joka tunnille ehdi ottaa. Aina silloin tällöin se on kuitenkin mukavaa vaihtelua. Jotta luovan prosessin saa onnistumaan, täytyy olla halu ja kyky suunnata energiaansa tiettyyn kohteeseen ja keskittyä syvemmin aiheeseen. Luova prosessi vaatii aina aikaa ja kiireetöntä ideoiden hautumista. (Karppinen ym. 2001b, 17.) Kannattaa siis varata silloin tällöin oikein kunnon kuvataidehetkellekin aikaa, jotta luovuus pääsee valloilleen. On myös tärkeää muistaa, että opettaja tekee tärkeän valinnan siinä, tarkasteleeko lasten aikaansaannoksissa niiden vahvuuksia vai sitä, mitä niistä puuttuu. Pienen lapsen kuvallisessa työskentelyssä nousee esiin hetkellisyys, tuoreus ja intensiivisyys. Työskentely on konkreettista. Jo pelkästään työskentelyvälineet voivat olla lapselle ihmetelyn kohde. Pienet lapset opettelevat vielä hieno- ja karkeamotoriikkaa, jolloin voidaan opetella suuntia ylös ja alas tai eri voimakkuuksia kevyesti, voimakkaasti ja herkästi. Välillä voidaan kokeilla hitaasti tai nopeasti. Ihan yksinkertaisista viivapiirustuk-

sistakin voidaan opetella tuntemaan lapsen persoonallisuutta. Piirtämistä seuraamalla saa tietoa lapsen kädentaitojen kehityksestä ja tasosta. Taidekasvatuksessa korostuu lapsen kokonaisvaltaisuus ja moni-ilmaisullisuus. Kuvallinen työskentely tuottaa lapsille riemua, onnistumisen kokemuksia ja tarjoaa mahdollisuuden käsitellä tunteita itsensä ilmaisun parissa. (Karppinen ym. 2001a, 45-47, 55.)

Kuvataidekasvatus pitää sisällään neljä osa-aluetta, jotka ovat kokeminen, mediatar-kastelu, ympäristön esteettinen ja kulttuurinen kokeminen. Kuvataiteellinen toiminta on parhaimmillaan tutkivaa ja kokeilevaa. Omista kokemuksista keskusteleminen on tärkeää, sillä siten lapsi oppii ilmaisemaan mieltymyksiään ja arvostuksiaan. Lapsen ympäristössä tulisi näkyä hänen kättensä jälki, jolloin oppimisympäristö olisi hänelle visuaalisestikin kannustava. Kuvataidekasvatus on esteettistä kokemista, joka ottaa huomioon aisteihin perustuvan kokonaisvaltaisuuden. Kuvataiteessa on mahdollisuus tallentaa vaikka vuodenaikoja eri tekniikoita käyttämällä hiilipiirtämisestä maalaami-seen. Käsitteleepä opettaja mitä tahansa osa-aluetta, lähtökohtana on luoda elämyk-sellisyyttä, tutustuttaa kulttuuriin ja havainnoida ympäristöä. (Ruokonen, Rusanen & Välimäki 2009, 49-54.)

Noin kolmevuotiaaksi asti on tärkeää pitää työskentely toiminnallisena ja moniaisti-sena. Lapsen tulee saada leikkiä, kokeilla ja nauttia. Kuvienkaan ei tarvitse esittää mitään. Kun lapset kasvavat, he voivat kokeilla esimerkiksi paperin repimistä, lii-maamista tai kolmiulotteisia materiaaleja, kuten savea. Lapset tekevät esteettisiä valintoja kuvataiteen parissa, sillä jo värin valitseminenkin on valinta. Neljän ja viiden vuoden iässä kuviin alkaa tulla enemmän yksityiskohtia ja lapset tunnistavat päävärit. Tässä iässä nautitaan huumorista ja sosiaalisesta vuorovaikutuksesta. Kuuden ja seit-semän vuoden iässä tarinan kertominen on keskeistä kuvallisesti. Ilmaisullisesti lap-silla saattaa olla suuriakin kehityksellisiä eroja ja käsien motorinen harjaantuneisuus vaihtelee. Opettajan ei tule asettaa töitä paremmuusjärjestykseen, vaan rohkaista lasten käsityksiä kuvallisina tekijöinä. Kuvataidekasvatus tukee lapsen kehitystä ja kasvua kokonaisvaltaisesti. Se antaa mahdollisuuksia tukea lapsen kognitiivista kehit-tymistä ja fyysismotorista harjaantuneisuutta sekä auttaa sosiaalisen ja tunne-elämän kohtaamisessa ja jäsentämisessä. Kuvataide on lapsille omalla tavallaan on-gelmanratkaisua samalla, kun työtä suunnittelee ja organisoii keskittyneesti. Se tarjo-

aa mahdollisuuksia hieno- ja karkeamotoriikan kehittämisessä. Yhtä lailla silmän ja käden yhteistyö paranee ja aistit kehittyvät. Eri ikäisillä on erilainen luova prosessi. Elämyksellisyydellä voidaan luoda siltoja työskentelyyn. (Ruokonen ym. 2009, 51-53.)

Opetussuunnitelman mukaan varhaisiän kuvataidekasvatuksen lähtökohtana pidetään lapsen elämismaailmaa koskettavia visuaalisia kulttuuri-ilmiöitä. Kuvataidetta tulisi opettaa leikin keinoin ja rohkaista lapsia pohtimaan ja ilmaisemaan omia havaintojaan tai tulkintojaan kokemastaan. Pyritään vahvistamaan moniaistista suhdetta ja toimijuutta maailmassa tutkimalla, kokeilemalla ja käyttämällä moniaistisia työskentelytapoja. Opetuksen tulee olla positiivista ja kannustavaa sekä opettaa lapsia toimimaan ryhmässä ja ottamaan muut huomioon. Kuvataiteen avulla harjoitetaan motorisia taitoja, pitkäjänteisyyttä sekä erilaisten välineiden käyttämistä. Toiminnalla kehitetään visuaalista lukutaitoa ja innostetaan lapsia havainnoimaan ja keskustelemaan kyseisistä asioista. Opettajalla on valta päättää opetuksen sisällöstä, tavoitteista ja laajuudesta. (Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017, 23-24.)

5.2.1 Laulupiirtäminen

Laulupiirtäminen on hyvä menetelmä, jota hyödyntämällä saadaan tunneille paljon visuaalisuutta. Se tuo mukanaan vuorovaikutusta, toiminnallisuutta ja moniaistisuutta. Laulupiirtäminen on Minna Lappalaisen kehittämä menetelmä, jossa paperin reunat eivät ole rajana. Voidaan piirtää vaikkapa kaverin selkään, hiekkaan tai ilmaan. Piirtäminen tapahtuu joko laulaen, lorun kuvailemana tai sanallisen laulun tukemana (Ruokonen 2016, 119). Pää tavoitteena on tukea lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja luoda lapselle osallisuuden ja onnistumisen kokemuksia. Tärkeintä ei ole esteettinen lopputulos, vaan toiminnallisuuden vuoropuhelu. Siinä voidaan kehittää yhteistä tarinaa tai aiheeseen liittyviä kuvaelementtejä. Laulupiirtämisessä keskeisenä ajatuksena on asiayhteys eli konteksti, ja se toimii hyvin eri ikäisten lasten ryhmissä. Esimerkiksi pienten lasten ryhmissä tätä menetelmää voidaan käyttää laulujen visuaalisenä elementtinä tai kynään totuttelun apuna. Taaperot voivat jo piirtää muun muassa helppoja hahmoja sekä musiikillista rytmiä ja dynamiikkaa. Leikki-ikäisillä tekemisessä painottuu vuorovaikutus, luova ilmaisu, tarinallisuus sekä toimimisen taidot.

Esikoululaisille voidaan opettaa kirjainten hahmottamista tai matemaattisia perustaitoja laulupiirtämisen avulla. (Ruokonen 2017, 306, 331-334.)

Kuva auttaa lapsia hahmottamaan ja muistamaan laulun sanoja. Laulupiirtämisen hetki on lapsille elämyksellinen, toiminnallinen ja moniaistinen kokemus. Piirtämisellä voidaan tukea lasten motorisia ja kielellisiä taitoja kuin myös visuaalista ja audittiivista hahmottamista ja luovaa ilmaisua. (Ruokonen 2016, 119.) Laulupiirtäminen toimii hyvin tunneharjoituksissa, kun kuva konkretisoi ja selkeyttää tunteita. Piirroksista voidaan yhdessä kehittää satuja, sävellyksiä ja tarinoita tai jopa näytelmiä. Eri-laisia tunteita ja ilmeitä voidaan piirtää. Samalla lapset oppivat tunnistamaan tunnetiloja. Kun keskustelua syvennetään, ryhmässä voidaan pohtia, miltä itsestä tai jostain muusta voi tuntua tietyissä tilanteissa. Tunteiden piirtäminen ja niiden käsittely auttaa erityisesti, jos jollain ryhmän lapsella on haasteita sosiaalisessa käyttäytymisessä. Hänkin oppii kuvaamaan ja ilmaisemaan tunnekokemuksia. (Ruokonen 2016, 121.) Tänä päivänä on tärkeää osata monilukutaitoa, jota myös laulupiirtäminen tukee. Sitä tarvitaan erilaisten viestien tulkinnassa ja tuottamisessa. Viestinnän ja ajattelun taidot kehittyvät, kun monilukutaito kehittyy. Lapset ottavat vastaan ja tuottavat informaatiota kuvallisten, sanallisten ja numeeristen sekä muiden symbolijärjestelmien ja kaikkien yhdistelmien välityksellä. Laulupiirtämisellä voidaan kehittää juurikin kuvanlukutaitoa ja tutustua symboleihin, numeroihin ja kirjaimiin. Myös alkeellinen medialukutaito kehittyy; lasten maailma avartuu ja heidän maailmansa jäsenyytyy. (Ruokonen 2016, 123-124.)

Satu Kesäniemi on haastatellut opettajia laulupiirtämisen kokemuksista. Yhteenvetona vastauksista nousi seuraavia asioita. Laulupiirtämisellä voidaan tukea oppimisen iloa sekä tehostaa luovaa ajattelua ja oivaltamisen mahdollisuuksia. Kulttuurinen osaaminen vahvistuu, sosiaaliset- ja tunnetaidot kehittyvät ja vuorovaikutus edistyy, kuten myös itseilmaisuuksia. Lapset oppivat vastuunkantamista omista ja yhteisistä töistään. Lasten monilukutaito kehittyy, mikä tukee myös taiteellista ja kulttuurista monilukutaitoa. Laulupiirtämisellä pystytään tukemaan lapsen sosioemotionaalista kehitystä, älyllistä ja psykomotorista kehitystä sekä luovaa ajattelua ja ilmaisua. (Ruokonen 2016, 126-127.)

Laulupiirtämiseen ja musiikkiin heijastuvat asiat on esitetty kuviossa 8.

Kuvio 8 Laulupiirtäminen oppilaan kokonaisvaltaisen kehityksen tukena (Ruokonen 2016, 127)

On olemassa erilaisia piirtämislauluja. Ne voidaan jakaa esittävään hahmolauluun, ei-esittävään piirtämislauluun, tukilauluun ja tarinalauluun. Myös improvisointi voi olla liitettyä piirtämiseen. Esittävä hahmolaulu vahvistaa erilaisten hahmojen, kuten lumiukon tai kolmion, hahmottamista ja tarinankerrontaa. Kuvan hahmon tulee olla yksinkertainen. Ei-esittävän piirtämislaulun tarkoituksena on innostaa abstraktim-
paan kuvalliseen ilmaisuun. Sellainen voi olla esimerkiksi liikkeen tai tunnetilan ilmai-
semista piirtämällä. Yhtenä tavoitteena on poistaa paineita sellaisilta henkilöiltä, jot-
ka kokevat, etteivät osaa piirtää hahmoja, ja siten vapauttaa piirtämisen lahjat. Tuki-
laulu ottaa huomioon lasten omat luovat piirtämisedat. Jos esimerkiksi ollaan retkel-
lä ja lauletaan metsälaulua, voidaan pysähtyä hetkeksi miettimään, mitä kukin näkee
polun varrella. Tämän jälkeen lapset saavat piirtää omien ideoidensa pohjalta sielun-
sa silmin näkemäänsä asioita. Tarinalaulussa piirretään yhden kuvan sijaan pieni ker-
tomus joko sarjana tai abstraktina ilmaisuna – tai molempia yhdistelemällä. Improvi-
soitu piirtäminen opettaa lapsia luomaan laulua piirtämisen ohessa, jolloin melodia ja
riimit eivät ole tärkeitä. Se vaatii aikuiselta vain heittäytymistä. Näiden kaikkien lisäk-
si myös perinteiset lastenlaulut soveltuvat laulupiirtämiseen. (Lappalainen 2017, 12-
15.)

Laulupiirtäminen kehittää vuorovaikutustaitoja, sillä yhteisistä piirustuksista voidaan keskustella. Yhteiselle paperille piirtäminen antaa tilaa myös kaverille ja jakaa kokemuksen. Yhdessä toimiminen tukee ja edistää suvaitsevuuutta. Kielellinen ymmärrys kehittyy laulujen myötä, kuten myös kuvista keskustellessa. Hienomotoriikka kehittyy monilla tavoin. Voidaan esimerkiksi piirtää eri kehon osilla ilmaan, mikä kehittää karkeamotoriikkaa ja tasapainoa. Silmän ja käden yhteistyö paranee ja kynän käyttömotoriikka harjoittuu. Isoissa piirtoliikkeissä kehon keskiviiva ylittyy, mikä on erittäin kehittävää lasten aivoille. Laulu voi tukea myös lapsia keskittymään piirtämiseen, jos heillä ei muuten riittäisi pitkäjänteisyys siihen. Myös kädentaidot harjoittuvat. Laulu- ja piirtäminen tukee myös positiivisten kokemusten kautta lasten itsetuntoa ja minäpysyvyyttä. (Lappalainen 2017, 49-57.)

5.2.2 Vauvojen värikylpy

Jo pienet vauvat etsivät käsiinsä erilaisia materiaaleja. Tunnustelemalla niitä he saavat tietoa maailmasta. Eri materiaalit viestivät eri asioita. Vauvojen värikylpy on aistimusten ja tuntemusten etsimistä materiaalien avulla. Lapsi oppii, miltä lämmin villa tai pehmeä silkki tuntuu vasten ihoa. Tällä tavoin lasten kokemusmaailma rikastuu ja heidän materiaalituntemuksensa ja aistiherkkyytensä kehittyvät. Kuvataiteen avulla värien maailma alkaa tulla tutuksi. (Karppinen ym. 2001a, 54-55.)

Vauvoille järjestetään nykyään omaa värikylpytoimintaa, joka on lähtöisin Porista ja on sittemmin levinnyt koko Suomeen. Värikylpytoiminnan periaatteena on alkeellinen kuvataideilmaisuus. Värien ja materiaalien moniaistimisen kokemuksellisuus, vuorovaikutuksellinen työskentely, elämyksellisyys ja hetkessä oleminen ovat keskiössä. Toiminta suunnitellaan toimijalähtöiseksi. Tärkeintä ei ole tehokkuus tai suorittaminen, vaan yhdessä aistiminen ja kokeminen. (Setälä 2011, 6.)

Työpajassa käytettävien materiaalien tulee aina olla turvallisia, moniaistisesti kiinnostavia ja visuaalisia. Materiaalit jaetaan virittäytymis- ja leikkimateriaaleihin, väri- ja maalausaineisiin sekä maalaus pohjiin. Näiden pohjalta suunnitellaan ehjänä virtaava, visuaalisesti ja toiminnallisesti kiinnostava kokonaisuus, joka kannustaa lapsia vanhempien uusiin aistihavaintoihin ja kokemuksiin. Materiaalien käytössä tulee ottaa huomioon myös se, ettei ohjaaja tuo liian nopealla syötöllä tarjolle uusia materiaale-

ja. Liian nopea tempo väsyttää vauvoja ja saattaa turhauttaa. Tulee myös huomioida liukastumisvaara vauvojen kävelynoppimisen myötä. Materiaalit ovat monikäyttöisiä. Jo värit itsessään ovat moniaistinen kokemus, sillä niitä voi maistaa, haistaa, tuntea, kuulla ja nähdä. Paperia voi käyttää myös monella tapaa. Sillä saa aikaan ääniä tai muotoja, sitä voi käyttää piiloleikissä tai siihen voi kääriä jotain. Mustikkakin voi muuttua moneksi. Se voi olla kylmä, lämmin tai jäinen. Koostumus voi olla sosetta, mehua, paksua kiisseliä tai ohutta keittoa. Marjat toimivat myös erittäin houkuttelevana tarttumiskohteena pinsettiotteen oppineelle vauvalle (Setälä 2011, 42). Kannattaa kokeilla myös erilaisia maalauslustoja kuivana tai valmiiksi vedellä sudittuina, mikä antaa erilaisia lähtökohtia. (Setälä 2011, 36-40.)

Tällaisen toiminnan luomisessa pitää tuntea materiaalit, joita käyttää, ja täytyy olla perillä, onko ryhmäläisillä allergioita. Koko ryhmän allergiat määräytyvät yhdenkin allergiatapauksen ilmenemisen mukaan. Vauvoja ei rohkaista syömään materiaaleja, mutta lähtökohtaisesti ei haittaa, jos materiaalia päätyy suuhun. Kannattaa kuitenkin miettiä, käyttääkö elintarvikevärejä ollenkaan – varsinkaan pienten lasten kohdalla. Materiaalien pitää olla tuoreita ja puhtaita. Työskentely tapahtuu lattialla, joten tilan tulee olla mahdollisimman siisti ja hygieeninen, eikä tilassa liikuta ulkokengät jalassa. (Setälä 2011, 30-34.)

Vuorovaikutus on todella tärkeässä osassa toimintaa. Vauvat reagoivat materiaaleihin ilmein, elein, kokokehollisesti ja äännähdyksin. Koko toiminta myös tukee vanhemman ja lapsen varhaista vuorovaikutusta, mikä luo pohjaa pitkälle tulevaisuuteen. Ohjaajan tulee tukea ryhmän sisäistä vuorovaikutusta eri perheiden ja vauvojen välillä. Opettajan oma persoona vaikuttaa myös opetukseen: visuaalinen ja taiteellinen osaaminen näkyy hetkien luomisessa, työskentelyprosessin aikana sekä materiaalien valinnassa ja esille laittamisessa. (Setälä 2011, 22-26.) Ohjaajan tulee luoda kiireetön tunnelma, jolloin on mahdollista pysähtyä ihmettelemään värejä ja materiaaleja monipuolisesti aistien, pienissä erissä (Setälä 2011, 43).

Työpajan kulkuun kuuluu esityöt, työskentely ja loppusiivous (Setälä 2011, 48-49). Olen ollut seuraamassa muutaman kerran, kun opettajani on pitänyt värikylypymuskaria. Huomasin todellakin, että värikylytoiminnan suunnittelu ja valmistelu vievät

melkoisesti aikaa. Se myös vaatii omanlaista luovuutta. Kaikki materiaalit ja soseet ja muut tarvikkeet pitää laittaa kivasti esille. Tunnin päätteeksi kaikki pitää siivota, put- sata välineet ja laittaa työt kuivumaan. Tämä vie normaalia muskarituntia enemmän aikaa, mutta vauvojen elämyksellisyys on sen arvoista. Vauvojen värikylpy soveltuu erilaisille vauvoille ja myös eri ikäisille lapsille. Toimintaa voi yhdistää eri taiteenlajei- hin, ympäristöihin ja liikuntamuotoihin (Setälä 2011, 11-12).

Seuraavissa kuvissa (Kuviot 9-11) on esitetty ideoita vauvojen värikylvyn materiaa- liehdotuksiksi ja ideoita virittäytymiseen ja leikkimiseen, erilaisiin maalaus pohjiin sekä väri- ja maalausaineiksi.

Matonkuteet, jumppapallo	Höyhenet, fleecehuovat	Sählypallot, tylli
Filmipurkit, varjot	Herne pussit, nylonsukkahousut	Kuultopaperit, kynnysmatto
Villalangat, sifonkihuvit	Aaltopahvi, tiilet	Hallaharso, astianpesuvahto
Värittämät ja aineettomat: Saippuakuplat, Ilmavirta		

Kuvio 9 Vauvojen värikylpy, materiaalipaletti, virittäytyminen ja leikki (Setälä 2011, 45)

Nahkapaperi, aaltopahvi	Mainoskartonki, vohvelikangas	Kookospaperi, vaneri
Frotee, puuvillakangas	Kartonki, lakanakangas	Kuultopaperi, Paperikassi
Tervakangas, vuorikangas	Pellavakangas, voimapaperi	Akvarellipaperi, maalaushuopa
Värittömämät, aineettomat: Rakennusmuovi, pleksi		

Kuvio 10 Vauvojen värikylpy, materiaalipaletti, maalaus pohjat (Setälä 2011, 46)

Vadelma, karpalo, puolukka	Elintarvikeväri kiisselin, veden, jauhojen ja vellien väriaineena	Sahrami, mango, maissijauho
Porkkana, tyrni, ruusunmarja	Mustikka, mustaviinimarja, marja-aronia	Pinaatti, persilja, ryöpätty nokkonen
Lääkehiili, lakritsikiisseli, mustat seesaminsiemenet	Luumusose, kaakao, ruisjauho	Riisijauho, perunajauho, helmi-suurimot
Värittömät ja aineettomat: Jää, vesi		

Kuvio 11 Vauvojen värikylpy, materiaalipaletti, väri- ja maalausaineet (Setälä 2011, 47)

5.3 Visuaaliset oheismateriaalit

Muskariopetukseen on mahdollista yhdistää myös muuta visuaalisuutta, jota saadaan erilaisin keinoin. Voidaan käyttää värivarjoja ja hallaharsoja, joista lapset innostuvat aina kovasti. Niitä voi yhdistää esimerkiksi musiikkiliikuntaan ja liikkeen havainnollistamiseen tai hallaharsolla voi luoda talven tuntua visuaalisesti. Jouluna luokkaan voi laittaa esimerkiksi jouluvaloja ja lyhtyjä led-tuikkuineen. Joskus teemaan liittyviä oheismateriaaleja on mukava ottaa inspiraatioksi. Höyhenet (Kuvio 12) ovat hauska lisä pääsiäisen aikaan ja tuovat piristävää väriloistoa. Lapset rakastavat niiden heitteilyä ja puhaltelua. Niillä voi myös hipsutella kaverin nenänpäätä tai oman leuan alta, jolloin myös eri aistit tulevat huomioiduiksi. Myös saippuakuplat (Kuvio 13) ovat aina kova hitti, kun niitä on. Lapset rakastavat seurata niiden leijailua. Niiden avulla pystytään helposti tekemään improvisoituja sävellyksiä, kun pallojen leijaillessa saa soittaa omia improvisoituja melodioita, vaikka laattasoittimilla. Kuplien seuraaminen ja siihen soiton yhdistäminen kehittää lapsen tarkkaavaisuutta ja luovuutta sekä käden ja silmän koordinaatiota.

Kuvio 12 Höyhenet

Kuvio 13 Saippuakuplat

Muita lisäkeinoja ovat rytmirinkula ja värivarjo. Rytmirinkula (Kuvio 14) on hauska venyvä apuväline rytmin opettamisessa tai ihan vain perussykkeen löytämisessä. Värivarjo (Kuvio 15) on pirteä apuväline, josta lapset aina innostuvat. Sitä voidaan hyö-

dyntää vaikka musiikkiliikunnassa ja liikkeessä. Parasta on kuitenkin, kun lapset pääsevät vuorotellen varjon alle samalla, kun muut löyhyttelevät varjoa yläpuolella.

Kuvio 14 Rytmirinkula

Kuvio 15 Värivarjo

Lisäksi on olemassa erilaisia värikkäitä huiveja ja kankaita, joilla voi keksiä mitä vain hauskaa piiloleikeistä tansseihin ja liikkeeseen. Puhtailta pensseleillä (Kuvio 16) on

mukavaa maalata syksyisin ruskan värejä kuvitteellisesti omaan kehoon tai kaverin varpasiin. Ne toimivat hyvin myös loppurentoutuksessa. Vauvamuskarissa vanhemmat voivat maalata lapsensa eri kehon osia, ja näin lapset oppivat, missä ovat varpaat ja napa.

Kuvio 16 Pensselit

Pienten lasten ryhmässä voidaan hyödyntää värikkäitä lapiota (Kuvio 17) esimerkiksi kevään tullen, kun maata pystyy kaivamaan tai lapiolla voi taputtaa rytmiä, kun haetaan perussykettä.

Kuvio 17 Lapiot

Värikäs sateenvarjo (Kuvio 18) voi olla hauska, visuaalinen lisä vaikka syksyisin, kun teemana on sadepisarat.

Kuvio 18 Sateenvarjo

Myös erilaiset pallot (Kuvio 19) toimivat hyvin motorisissa harjoitteissa, kuten liikunnallisissa aktiviteeteissa tai rauhoittumisessa. Ne tuovat osaltaan paljon värikyyttä tunnille.

Kuvio 19 Pallomeripallot ja isot pallot

5.3.1 Kuvien käyttäminen opetuksessa

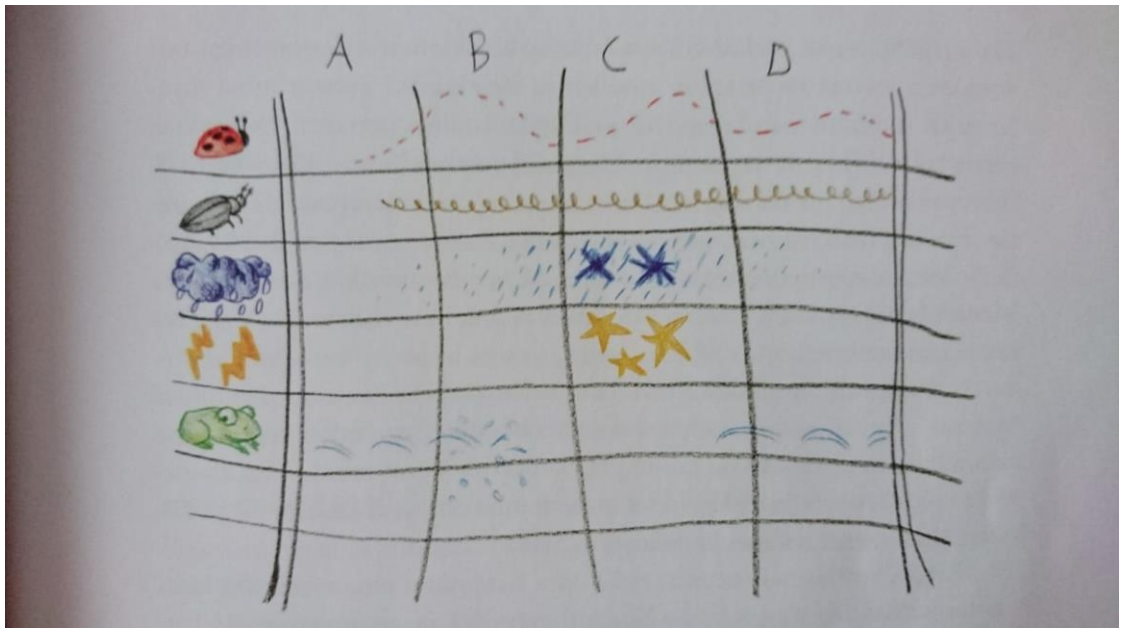
Kuvan käyttäminen opetuksessa vapauttaa tunnelmaa ja herättelee luovia musiikillisiä aisteja kehossa. Kuvaan on yleensä helppo lähteä luomaan jonkinlaista musiikillista maisemaa ihan improvisoiden. Lapset ovat tässä taitavia. Improvisoiminen voi siivittää jopa pieneen tarinaan, johon lapset saavat sisällyttää musiikkia. Lapset innostavat toisiaan improvisoimaan ja saavat hyviä ideoita toisiltaan, mikä rikastuttaa kokemusta yhdessä. Kuvasta improvisoiminen on hyvä välipala tunneilla, jolloin keskittyminen paranee ja kohdistuu oleelliseen. Kuvat jäävät lapsille paremmin mieleen kuin kirjaimet tai ylipäätään italiankieliset musiikkitermit, joita lasten on vaikea hahmottaa tai ymmärtää. Kuten opinnäytetyössä aiemmin mainitaan, leppäkertuilla ja elefanteilla voi helposti havainnollistaa lapsille nyanssieroja. (Muinonen, Uitto & Rätty 2014.) Varhaisiän musiikkikasvatuksen käsikirjan kirjoittanut Lindberg-Piiroinen on sitä mieltä, että rytmiä on kaikkialla rytmittämässä ihmisen elämää, kuten päivän ja yön vuorottelussa, omassa biologisessa rytmisessä, vuodenajoissa ja niin edelleen. Kuvassakin voi olla rytmiä ja sitä voi käyttää äänipartituurina vapaasti tai sovitulla tavalla. Kuvaa voidaan kuunnella ja siitä voi hahmottaa tempon vaihteluja, sävelkorkeutta, dynamiikkaa ja sointiväriä. Musiikin muotoa voi myös ilmaista kuvallisesti. Esimerkiksi Tuiki, tuiki tähtönen -laulun muotoa voisi kuvata seuraavasti: A-tähti, B-Maapallo ja A-tähti. (Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 35-47.) Kuvan käyttämisessä pätee

myös vanha sanonta siitä, että kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. Seuraavassa kuvassa (Kuvio 20) Lindberg-Piironen on havainnollistanut, miten yksinkertaisella tavalla kuva voi olla luontotarina, jota lapset voivat soittaa. Tarina etenee tiettyssä järjestyksessä, ja lapset saavat käyttää luovuuttaan äänien luomisessa tai kuvaamisessa soittimella.

Kuvio 20 Soitettava luontotarina (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 48)

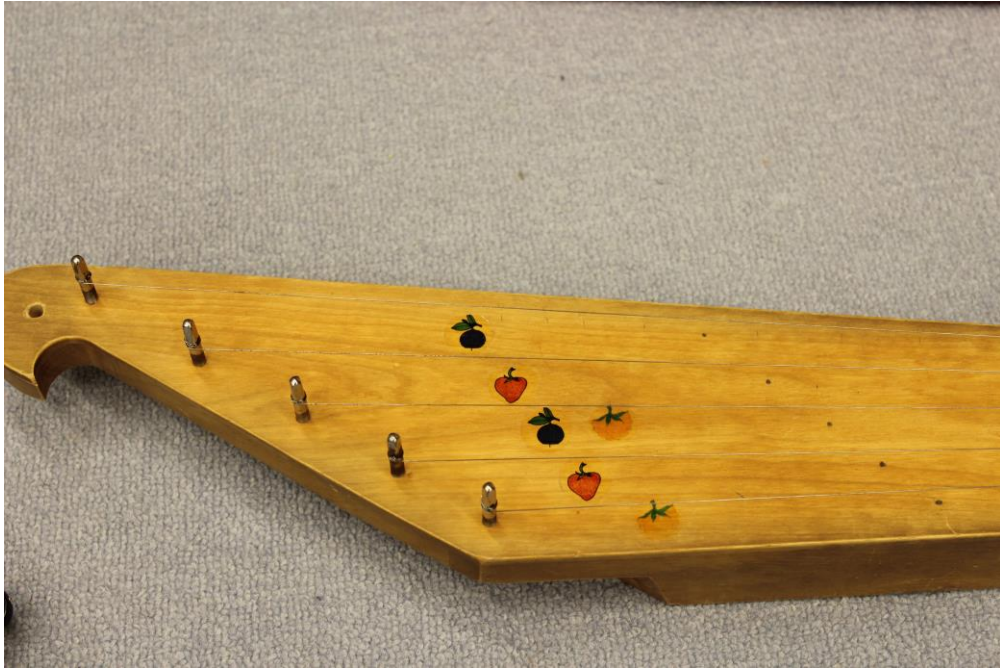
Seuraavassa kuvassa (Kuvio 21) on havainnollistettu yksittäisten äänien stemmat luontotarinnasta yhteiseen äänipartituuriin.

Kuvio 21 Luontotarinan äänipartituuri (Lindberg-Piiroinen & Ruokonen 2017, 49)

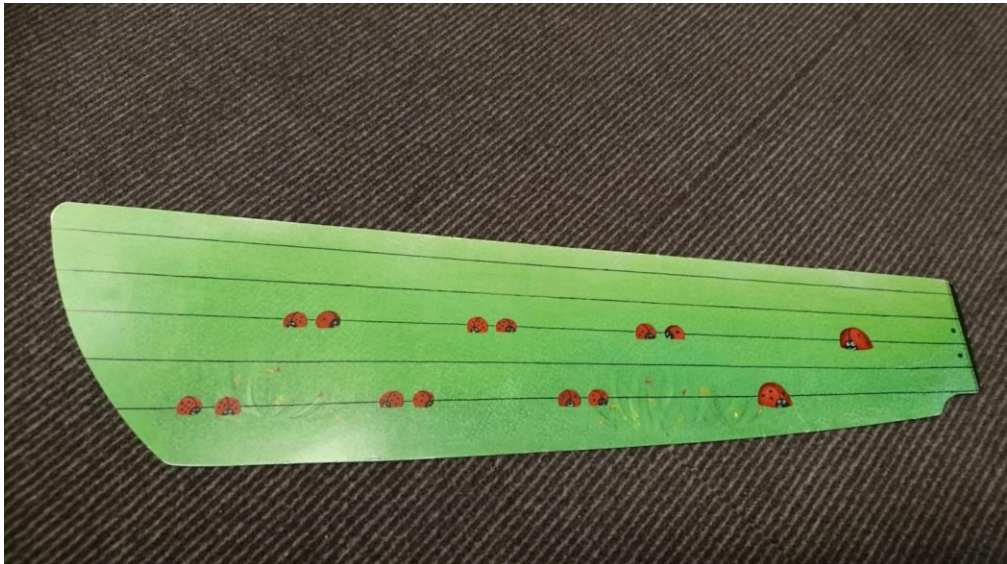
Lasten kanssa voidaan tutkia myös esimerkiksi maisemakuvaa. Se ei ole vain visuaalinen kokemus. Syvempään havainnoimiseen käytetään kaikkia aisteja. Lapset voivat improvisoida äänimaisemia kuvasta ja kuvitella, että olisivat itse sisällä kuvan maailmassa. Maisemasta voi kuulla esimerkiksi sateen ropinaa tai tuulen huminaa ja veden putoilevia pisaroita. Osan lapsista voi jättää kuuntelemaan äänitaideteosta tai otoksen voi äänittää. (Lopez-Ibor 2011, 61.)

Varhaisiän musiikkikasvatuksessa lapsille opetetaan yleensä myös viisikielisen kanteleen soiton alkeita. Lapsen on kuitenkin vielä vaikea ymmärtää varsinaisia sointuas-teita (I, IV ja V), mutta soinnut on helppo opettaa mansikka-, mustikka- ja lakkaotteilla. Kanteleeseen voi laittaa visuaaliset tarrat kuvaamaan sointuja (Kuvio 22), jolloin lapsen on helpompi oppia hahmottamaan sormien paikat ja laittamaan sormet oikeille kielille. Näin päästään harjoittelemaan sointuharmoniaa.

Kuvio 22 Mansikka, mustikka, lakka

Kanteleen alkeisopetuksessa voidaan käyttää myös värikkäitä leikkinuotteja, jolloin lapsen ei tarvitse osata lukea nuotteja. Lapsi vain seuraa kuvia, esimerkiksi leppäkerttuja ja soittaa niiden kohdalta kieliä yksitellen järjestyksessä. Leikkinuotista mallikuva alla (Kuvio 23).

Kuvio 23 Leikkinuotti kanteleelle (Untala)

Rytmien alkeisopetuksessa voi hyödyntää kuvia. Artful-Playful-Mindful in Action -teoksen mukaan jokaiselle rytmille voi kehittää sitä kuvaavan sanan. Sanarytmien pi-

tää sopia tavuittain rytmeihin. Rytmien yläpuolella voi olla sanaa kuvaavasta asiasta kuva, jolloin lapsi oppii muistamaan rytmit kuvien ja sanarytmien avulla. Esimerkkinä teoksessa on kahden kahdeksasosanuotin eli ti-ti-rytmiä kuvaavassa cup-cake ja kahdelle 16. osa nuotille ja yhdelle kahdeksasosalle eli tiri-ti-rytmille keksitty pepper-mint. (Davis & Hawley Larsen 2015, 25-27)

Kuvatauluja voi hyödyntää muskareissa paljonkin. Niillä voi johdatella teemaan tai lapset voivat soittaen improvisoida erilaisia ötököiden ja eläinten tai tapahtumien, kuten vesipisaroiden putoamisen, ääntä. Kuvatauluista esimerkki alla (Kuvio 24).

Kuvio 24 Kuvataulut (Kallio & Ollaranta 2002)

5.3.2 Kuvanuotit apuna nuottien lukemisen oppimisessa

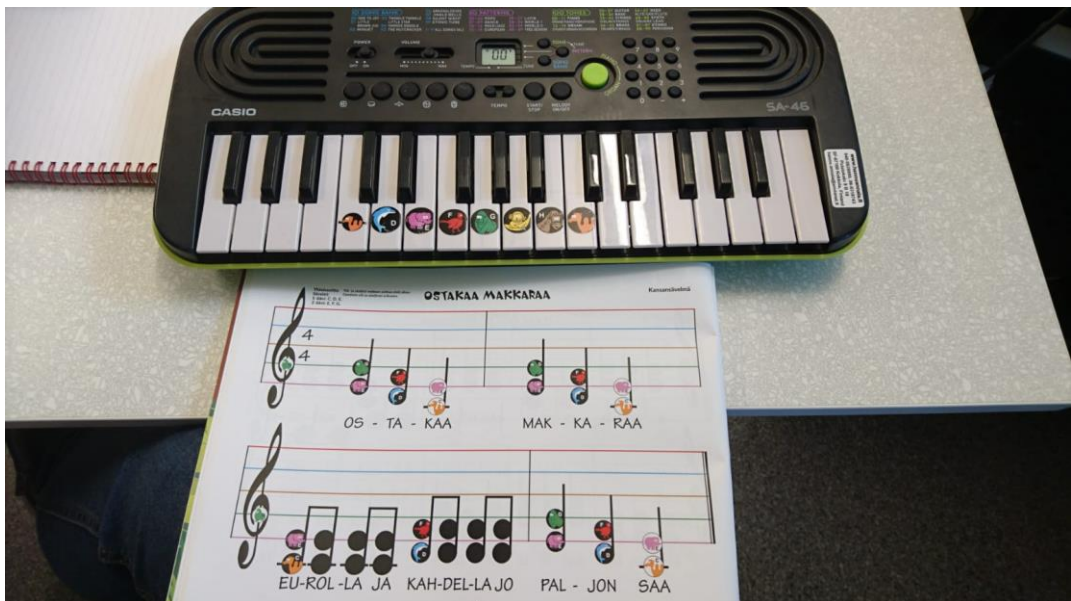
Varhaisiän musiikkikasvatuksen käsikirjan kirjoittanut Lindberg-Piironen antaa vinkiksi varhaisiänmusiikin opetuksessa alkeellisten nuottien lukemiseen ja rytmien opetteluun loruilun. Neljäsosa nuotin voi piirtää ja lorutella esimerkiksi näin: ”Ota nuppi ja varsi ja kokoon harsi. Näin syntyy nuotti.” Samalla periaatteella voi käydä muitakin nuotteja ja taukoja ja havainnollistaa niitä vastaavasti. Isoa puolinuottia voi kuvata isäkarhun tassunjälki. Äitikarhun tassuista puolestaan jää neljäsosanuotti ja pikkukarhun tassun jäljille jää kahdeksasosa nuotti. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 51-52.)

Kitaransoiton lehtori Hannu Annala on kehittänyt lapsille helpon tavan oppia soittamaan ja lukemaan alkeellisesti nuotteja: muskariopetukseen soveltuvat loistavasti kuvanuotit, jotka ovat hauska visuaalinen lisä eläinhahmoineen ja väreineen. Niiden avulla lapsi oppii nuottien tuntemusta. Ideana on, että jos sama sävel toistuu useamman kerran, käytetään perinteistä nuottia. Näin lapsi oppisi vähitellen lukemaan myös kuvattomia nuotteja. Kuvanuottitarroja voidaan hyödyntää soittimissa, kosketimissa, laattasoittimissa ja otelautoilla. Isot ja selkeät kuvanuotit soveltuvat hyvin yhteissoittoon. Yhteissoitossa voidaan käyttää esimerkiksi Orff-soittimia, viisikielisiä kanteleita ja ukuleleja. Kuvanuoteille on kehitelty oma magneettitaulu, jolla lapset voivat hauskaasti ja kokeilevasti säveltää alkeellisia sävellyksiä ja pieniä melodioita. Annalan kuvanuoteille löytyy myös omaa oppimateriaalia vihkon muodossa, sekä pelin muodossa verkkopohjaisessa oppimisympäristössä. (Ruokonen 2016, 132-134.) Kuvionuottimenetelmällä on hyvä aloittaa soiton alkeet, koska aiempaa tiedollista tai taidollista osaamis pohjaa nuoteista ei tarvita (Lajunen, Manner metsä & Vesanen 2018).

Kävin keväällä 2019 Hannu Annalan järjestämässä kuvanuottikoulutuksessa ja täytyy sanoa, että se oli todella mielenkiintoinen koulutus. Hän painotti, kuinka hienomotoriikka kehittyy samalla, kun soitetaan ja lauletaan yhtä aikaa. Aivoille menee käskyjä ja tärkeää viestiä. Nuottien lukemaan oppiminen on myös yleensä niin sanotusti pakopullaa, mutta kuvanuottien avulla sen voi tehdä hauskemmin ja helpommin. Hän kertoi, miten nuotit ovat kolminkertaisesti koodattuja. Eläin viittaa aina säveleen, kuten myös sen alkukirjain ja väritys. Myös nuottiviivasto on koodattu samoilla väreillä kuin niille asettuvat nuotit. Aluksi kannattaa rajata oktaavia, ettei lapsilla vilise silmissä. Opetusvihossa mukana tulevilla tarroilla voi tehdä sävellyksiä tai niitä voi käyttää apuna soittimissa. Magneettitaulu toimii myös hyvin ryhmän kanssa, jos tehdään yhteisiä sävellyksiä. Jos sävellyks tehdään arpomalla pussista sokkona, pussin sisältö tulee rajata sen mukaan, mitä nuotteja jo osataan. Sävellykselle voidaan keksiä yhdessä nimi ja sanoitus. Opettaja voi kehittää eläimille myös hauskoja identiteettejä. (Annala 2019.) Eläinkuvanuotit esitetty seuraavissa kuvissa (Kuvio 25 ja 26).

Kuvio 25 Eläinkuvanuotit kellopelissä

Kuvio 26 Eläinkuvanuotit käytännössä (Annala 2019, koulutus)

Lajunen, Mannermetsä ja Vesanen ovat tutkineet kuvionuoteilla opettamista pieni-
muotoisena testinä. He tulivat siihen tulokseen, että kuvionuottimenetelmä on lapsil-
le helpompi tapa lähestyä perinteistä länsimaista nuottikirjoitusta, koska lapsi pääsee
suoraan soittamaan, vaikka ei vielä osaisikaan - nuotteja. (Lajunen ym. 2018). Muita
kuvionuotteja ovat luoneet Kaarlo Uusitalo ja Markku Kaikkonen erityismusiikkikas-
vatusta varten (Ruokonen 2016, 119). Tällä menetelmällä voidaan ilmaista lähes
kaikki musiikissa tarvittavat melodian merkintätavat, kuten eri oktaavialat ja sävelet,

niiden kesto, ylennykset, alennukset, tahdit, tauot, sointumerkit ja kappaleen rakenne. Tarroissa on sävelten nimet, jotta vähänkin samaa sävyä näyttävät tarrat erottuivat toisistaan. Kuvionuotit antavat uusia mahdollisuuksia muun muassa yhteissoittoon. Samalla ne antavat valmiuksia nuottikirjoitukselle ja musiikin muotojen hahmottamiselle. Kuvionuottitarroja voi hyödyntää muskarissa esimerkiksi pianon koskettimissa, laattasoittimissa ja myös ukulelen otelaudalla. (Ruokonen 2016, 128-131.) Lisäksi tunnettu viulupedagogi Geza Szilway on kehittänyt viulunsoiton alkeita varten Colourstrings-menetelmän. (Ruokonen 2016, 119.) Tämä menetelmä sisältää Kodaly-menetelmän pohjalta sovellettua nuotinlukemisen opettelua (Ruokonen 2016, 135). Mainittakoon, että olen itsekin oppinut soittamaan viulua pienenä Colourstrings-kirjojen avulla ja tykkäsin kovasti väreillä opettamisesta. Ehkäpä jo sieltä juontuu minun visuaalisten opetuskeinojen kiinnostuksen juuret, ainakin osittain.

5.3.3 Itse tehdyt materiaalit

Muskariopettajille on välillä tarjolla sijaisuuksia, jolloin opettaja saattaa joutua pitämään tunteja vieraassa tilassa, eikä tilasta välttämättä tiedä mitään. Voi olla, ettei löydy kunnon soittimistoa, saati mitään oheismateriaaleja. Jotkut investoivat omiin soittimiin ja oheismateriaaleihin. (Jokinen & Viitala 2016.) Sen lisäksi saattaa olla kannatettavaa panostaa myös itse tehtyihin materiaaleihin. Niillä pystyy lisäämään visuaalisuutta myös vieraaseen tilaan riippumatta siitä, miten hyvin tuleva työpiste on varusteltu. Muskariopettajilla on usein paljon soittimien ja materiaalien kuljettamista, joten kannattaa panostaa kompakteihin oheismateriaaleihin ja suunnitella tarkkaan, kuinka paljon materiaaleja kuljettaa mukanaan. Itsevalmistettujen materiaalien valmistaminen vie aikaa, mutta huolella tehtyinä niitä voi käyttää vaikka koko työuran ajan hyödyksi. Totta kai löytyy paljon valmiitakin materiaaleja, mutta itse pidän askarteluihmisenä niiden väkertelystä. Olen esimerkiksi tehnyt lapsille malliksi seinälle ukulelen mallisoinnun (Kuvio 27), jonka olen laminoinut. Siihen liittyvät myös laminoituneet, sinitarralla kiinnitettävät ukulelen alkeisopetuksessa opetettavat neljä ensimmäistä sointua. Lapset pitävät värikkäiden pallojen oikeille paikoilleen laittamisesta.

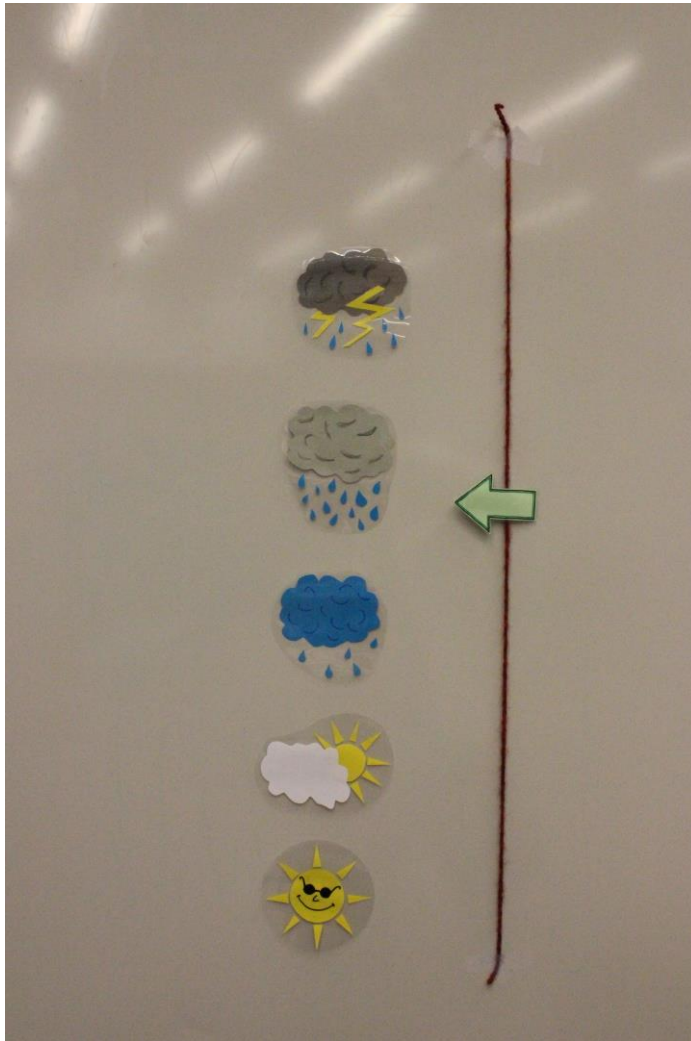
Kuvio 27 Ukulelesointumalli

Lisäksi olen hyödyntänyt itse tehtyä laminoitua Stop-merkkiä (Kuvio 28) silloin, kun olen pyytänyt hiljaisuutta tai pyytänyt kädellä sammuttamaan ukulelen kielet. Tällöin opettajan ei tarvitse korottaa ääntään hiljaisuuden aikaansaamiseksi ja lapset huomaavat visuaalisen ja konkreettisen merkin kautta, mitä pyydetään. Tätä voi myös hyödyntää leikkimielisesti erilaisissa leikeissä tai harjoituksissa. Sen ei kuitenkaan ole tarkoitus viestittää negatiivisuutta, vaan olla hauska lisä. Joskus lapset ovat itsekin voineet kokeilla sen näyttämistä.

Kuvio 28 Kyltti

Olen myös askarrellut hauskan säämittarin (Kuvio 29), jota lapset saavat käydä vuorotellen liikuttamassa. Säemittarilla voidaan havainnollistaa esimerkiksi voimakkuuseroja, nopeutta ja hitautta tai muuten vain vastakohtapareja. Joskus teimme myrskyn voimakkuuseroja poutasäästä ukkosmyrskyyn ja teimme ääntä paperia heiluttamalla. Lasten täytyi seurata, millä tasolla myrsky voimistuu tai heikkenee. Tässä harjoituksessa lapsi koki liikkeen, äänen ja kuvan samanaikaisesti.

Kuvio 29 Säämittari

Yhteenvetona

Visuaalisia opetuskeinoja on lukemattomia, mutta niitä kaikkia on mahdotonta avata yhdessä työssä. Tässä opinnäytetyössä esiteltiin pääkeinoja draaman, kuvataiteen ja oheismateriaalien keinoin. Visuaalisten keinojen käyttäminen opetuksessa tukee lapsen oppimista kokonaisvaltaisesti ja tuo elämyksellisyyttä. Visuaalisuus tuo monipuolisuutta opetukseen ja luo viihtyisyyttä sekä tunnelmaa tunneille.

6 Tutkimusmenetelmä, -kysymykset, tavoitteet ja toteutus

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kyselytutkimus, jossa käytettiin sekä avoimia että suljettuja kysymyksiä. Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran ”Tutki ja kirjoita”-teoksen mukaan tutkijat haluaisivat poistaa kvalitatiivisen ja kvantitatiivisen vastakkainasettelun, sillä niitä on vaikea erottaa toisistaan ja ne nähdään toisiaan täydentävinä lähestymistapoina. Menetelmiä käytetään rinnakkain, ei vastakohtina toisilleen. Numerot ja merkitykset ovat toisistaan riippuvaisia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 135-137.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta tutkitaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti, mistä johtuen se soveltuu tähän tutkimukseen. Tutkimuksen kysymykset ovat kokonaisvaltaisia ja niiden tavoite on kartoittaa laajasti hahmotettavia ilmentymiä. Muskarin visuaaliset ilmiöt kohdentuvat nykyaikaan. Laadullisella tutkimuksella pyritään enemmän löytämään ja paljastamaan tosiasioita, kuin todistamaan jo olemassa olevia väitteitä. (Hirsjärvi ym. 2016, 161.) Laadullisessa tutkimuksessa suositetaan ihmisiä tiedonkeruun välineenä, lomakkeet hyväksytään apuvälineeksi. Aineistoa tarkastellaan monipuolisesti ja yksityiskohtaisesti, tutkimuksen suunnitelma on joustavampi. Saatuja vastauksia käsitellään ja tulkitaan ainutlaatuisina. Tutkimukseen valitaan jo ennalta tietty kohdejoukko vastaamaan kyselyyn. Aineiston keruussa sen koko ja edustavuus määrittävät, kuinka suuri projektista tulee. (Hirsjärvi ym. 2016, 164, 179.) Jo tutkimussuunnitelmassa oli määritelty tarkka vastaajajoukko, jolle kysely teetettiin. Menetelmän mukaan aineistoa kerätään havainnoimalla, kuten kyselylomakkeella, ja tietoa etsitään tutkimalla arkistoja. Havaintoja analysoidaan ja punnitaan kriittisesti, minkä pohjalta luodaan kokoavia näkemyksiä. (Hirsjärvi ym. 2016, 183.) Kyselylomakemenetelmällä pystytään selvittämään, mitä ihmiset tekevät yksityiselämässään ja mitä he tuntevat, ajattelevat ja kokevat tai uskovat. (Hirsjärvi ym. 2016, 185). Kyselyn vastaajat tuottavat otoksen perusjoukosta (Hirsjärvi ym. 2016, 193). Kysely on hyvä menetelmä, kun halutaan laaja tutkimusaineisto. Tutkimukseen saadaan paljon ihmisiä ja heiltä voidaan kysyä monia asioita. Menetelmä on tehokas. Vastaukset saadaan helposti tallennettavaan muotoon ja niitä on helppo analysoida tietokoneella. Kyselyn monivalintakysymyksien ansiosta käytettiin myös kvantitatiivisia analyysimenetelmiä. Tutkittavien henkilöiden valinta määriteltiin ja heidän vastauksistaan tuli otos. Kvantitatiivinen puoli näkyy kyselyn vastauksien analysoimis-

sa, kun tehdään johtopäätöksiä. Monivalintakysymysten vastauksista tehtiin tilastollisesti käsiteltäviä ja niistä laadittiin tulosta kuvaavia kuvioita, joista käy ilmi prosentit ja niiden jakautuminen eri vastausvaihtoehtoihin. Tuloksia yritettiin selittää ja kuvaila. Arvioitiin myös, ymmärsivätkö vastaajat kysymykset oikein. Kyselyllä on myös heikkouksia, sillä aineistoa voidaan pitää pinnallisena ja teoreettisesti vaatimattomana. (Hirsjärvi ym. 2016, 195.) Kyselyllä kyettiin selvittämään laajalta alueelta, millaisia ajatuksia vastaajilla on muskarin visuaalisuuteen liittyen, sillä olisi ollut mahdotonta jalkautua niin laajalle alueelle seuraamaan kaikkien opetusta ja haastattelemaan kaikkia. Kyselyn suunnittelu ja toteutus myös sopivat parhaiten tutkijan kiireiseen aikatauluun. Kyselyyn pystyttiin laittamaan niin avoimia kysymyksiä kuin monivalintojakin. Monivalinnat ovat siitä helppoja, että vastaaja pystyy nopeasti rastittamaan vastaukset. Näiden lähtökohtien pohjalta laadullinen kyselytutkimus oli paras menetelmä tähän tutkimukseen.

Tutkimuksen kysymykset:

1. Mitä on muskarin visuaalisuus ja minkälaisia visuaalisia keinoja muskarissa voidaan opetuksessa hyödyntää?
2. Mikä merkitys muskarin visuaalisuudella on ja millä tavoin visuaaliset keinot vaikuttavat lasten oppimiseen?
3. Mitä visuaalisten keinojen käyttäminen vaatii opettajalta itseltään?

Ensimmäinen kysymys oli lähinnä sen selvittämiseen, mikä kaikki muskarissa on visuaalista. Kuten luokkatila, opetuskeinot, opetusvälineet ja soittimet tai jopa opettaja itse. Kysymyksen avulla yritettiin selvittää myös nimenomaan juuri niitä visuaalisia keinoja, joita opettajalta löytyy niin sanotusti laukustaan opetuksensa tueksi. Toinen kysymys oli sitä varten, että saataisiin selville, mikä merkitys visuaalisuudella on. Sillä on esimerkiksi esteettisiä vaikutuksia ja se vaikuttaa muun muassa tuntien viihtyisyyteen. Toisella kysymyksellä pyrittiin selvittämään, miten visuaaliset keinot vaikuttavat oppimiseen ja minkälaista hyötyä visuaalisista keinoista voi olla opetuksessa. Esimerkiksi se, että visuaalisten keinojen ansiosta lapset keskittyvät paremmin. Kolmannella

kysymyksellä selvitettiin, miten mielekkääksi kyselyyn vastanneet kokevat visuaalisten keinojen käyttämisen opetuksessaan.

Tavoitteena oli luoda kysely ja selvittää sen avulla visuaalisia keinoja. Tärkeää tietoa saatiin kerättyä myös tutkimuksen tekijälle omaa opetustietouttaan ajatellen. Kyselyn vastauksia analysoitiin ja yritettiin selvittää, mitä muut opiskelijat sekä jo työelämässä olevat ajattelevat visuaalisista keinoista. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita kyselyn vastauksien jakaumista ja sen myötä vastauksia analysoitiin aiheittain myös prosentuaalisesti ja prosentit esitettiin kaavioilla. Määrällistä ja laadullista analysointia käytettiin rinnakkain, jotta ne tukivat parhaiten toisiaan. Tutkimuksen tekijä esitti asioita myös omasta näkökulmastaan, koska hän on saanut hyvin kokemusta jo omista harjoitteluistaan. Näiden lähtökohtien pohjalta kirjoitettiin opinnäytetyön tutkimuksen tuloksia ja saatiin selvitettyä muille visuaalisten keinojen mahdollisuuksia.

Tutkimuksen toteuttaminen

Opinnäytetyö toteutettiin kyselytutkimuksena. Kysely lähetettiin alan ammattilaisille ja opiskelijoille. Koettiin tärkeäksi lähettää kysely ammattilaisten lisäksi myös opiskelijoille, sillä opiskelijoilta saattoi yhtä hyvin tulla loistavia ideoita. Näiden ja löydetyn tietoperustan pohjalta pohdittiin aihetta. Opinnäytetyötä varten suunniteltiin Webropol-kysely. Se lähetettiin varhaisiän musiikkikasvatuksen opettajille Jyväskylän seudulla sekä ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Kysely lähetettiin kokonaisuudessaan noin 120 henkilölle. Tutkimus toteutettiin nollabudjetilla, eikä sen toteuttamisessa käytetty minkäänlaista rahoitusta.

Analysoimalla visuaalisia keinoja saatiin tuloksia siitä, miten lapset oppivat ja miten jotkin keinot vaikuttavat heidän oppimiseensa. Tuloksia yritettiin peilata löydettyyn teoriaperustaan ja tätä kautta kiinnitettiin mahdollisesti huomiota myös uusiin visuaalisiin keinoihin, joita voidaan käyttää lasten musiikkikasvatuksessa. Työssä ei ollut eettisiä ongelmakohtia. Luvattiin, ettei yksittäisiä vastaajia voida tunnistaa kyselyn vastauksista, ja periaatetta noudatettiin. Vastaajat pysyivät anonyymeinä. Kyselyyn vastanneiden määrä oli rajallinen ja vastausprosentti alhainen, mikä saattoi osaltaan vaikuttaa tuloksiin ja tutkimuksen luotettavuuteen.

Analysointitapoina käytettiin selittävää päättelyä ja ymmärtävää lähestymistapaa. Määrällisten kysymysten analysoimiseen käytettiin selittävää lähestymistapaa, jolla pystyttiin tarkastelemaan monivalintakysymyksiä tilastollisia vastauksia. Tutkimuksessa oltiin kiinnostuneita myös suljettujen kysymyksiä vastauksien prosenteista, joten myös lukuja analysoitiin. Avoimia kysymyksiä pystyttiin analysoimaan selittämällä, ja samalla tarkastelemaan niitä laadullista analyysiä ja päätelmientekoa käyttäen. Tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyyppittely, sisällönerittely, diskurssi- ja keskusteluanalyysi (Hirsjärvi ym. 2016, 224). Koettiin, ettei tämän tutkimuksen kyselyssä ollut oleellista analysoida kielellisiä ilmaisuja tai arkipuhetta, joten diskurssi- ja keskusteluanalyysi jätettiin kokonaan pois. Yritettiin sen sijaan nostaa esiin avoimista vastauksista esiinnoitettuja keskeisiä teemoja ja tyyppittelyjä. Avoimista vastauksista yritettiin arvioida, kuinka hyvin vastaajat ovat ymmärtäneet kysymyksen. Pohdittiin myös, oliko vastaajilla mahdollisesti tullut joitain väärinymmärryksiä, jotka johtuisivat kyselyn suunnittelussa tapahtuneesta kysymysten muotoilusta. Kyselyn toteutuksessa käytetyn kielen oikeinymmärrettävyyttä arvioitiin. Eriäviä kannanottoja tai huomioita poimittiin esiin, jos niitä oli avoimissa vastauksissa. Kyselyn vastauksien analyysissa nostettiin muutamia hyviä vastauksia lainauksina esiin.

6.1 Kyselyn suunnittelu ja toteutus

Kyselyn suunnittelu lähti syksyllä liikkeelle tutustumalla Webropoliin, joka on kyselytutkimustyökalu. Suunnittelutyökaluksi valittiin Webropol-kysely, joten kysely oli helppo lähettää verkossa linkkinä vastaajille. Tutkimuksen tekijä ei ollut aiemmin tehnyt itse kyselyä tällä sivustolla, mutta se osoittautui yllättävän helpoksi ja käteväksi. Hyvän kyselyn suunnittelu vie aikaa (Hirsjärvi ym. 2016, 195). Kyselyä hahmoteltiin muutama otteeseen. Siitä yritettiin tehdä vastaajalle mahdollisimman hyvin ymmärrettävän ja sellaisen, ettei vastaajalle tulisi väärinymmärryksiä. Näin tutkimuksesta saataisiin mahdollisimman luotettava vastauksineen. Hyvällä vastauslomakkeen suunnittelulla ja kysymysten asettamisen pohdinnalla pystytään mahdollisesti tehostamaan tutkimuksen onnistumista (Hirsjärvi ym. 2016, 198). Tähdättiin noin kymmenen kysymyksen luomiseen. Kyselystä tehtiin mahdollisimman ytimekäs ja helppo myös täytettäväksi, jotta ihmiset jaksaisivat vastata siihen. Jos lomake olisi ollut liian pitkä täyttää ja vaatisi vastaajalta pitkiä vastauksia, vastaajien

määrä pienenisi varmasti ja tulos heikkenisi sen myötä. Kyselyyn luonnosteltiin muutama vapaamuotoinen avoin kysymys, ja lisäksi avointen kysymysten väleihin nopeita monivalintakysymyksiä. Kyselylle valittiin mukava ulkoasu väriykseltään ja fontiltaan. Viimeistä kysymystä lukuun ottamatta kaikki kysymykset laitettiin vastaajille pakollisiksi, jotta saatiin mahdollisimman kattavat vastaukset kaikilta. Viimeinen kysymys oli ekstrakysymys, johon sai halutessaan laittaa ideoita muskarin visuaalisuuteen liittyen. Kysely hyväksytettiin ohjaavalla opettajalla ennen kuin se lähetettiin vastaajille. Kysymyksiin sisällytettiin tärkeimpiä tutkimuksen aiheita, joita työssä yritettiin selvittää. Kyselyn alkuun laitettiin myös muutama taustatietokysymys, jotta vastaajista saatiin taustatietoa. Päätettiin, ettei vastaajilta kysytä sukupuolta, sillä se ei ollut oleellista tulosten kannalta. Kyselyn vastauksista ei kuitenkaan voitu päätellä yksittäisten vastausten perusteella vastaajia, joten vastaajat pysyivät anonyymeinä koko tutkimuksen ajan.

Sähköinen verkkokysely ei yleensä tuota kovin korkeaa vastausprosenttia tulokseksi (Hirsjärvi ym. 2016, 196). Asia oli jo etukäteen tiedossa, mutta haluttiin yrittää. Kysely lähetettiin koulun opiskelijoiden WhatsApp-ryhmään sekä varhaismusiikkikasvatuksen opettajille. Ryhmässä olivat nykyiset opiskelijat sekä jo valmistuneita, työelämässä olevia entisiä opiskelijoita. Netistä kerättiin monen Jyväskylässä toimivan muskariopettajan ja parin muualta olevan sähköpostit ja kysely lähetettiin myös heille. Vastauksia saatiin vähällöisesti, joten laitettiin vielä muistutusviesti uudelleen vamukoiden ryhmään ja pidennettiin vastausaikaa. Muutamia vastauksia tuli lisää, mutta koettiin, ettei niitä ollut vielä tarpeeksi hyvän näytön saamiseksi. Kysely päätettiin lähettää vielä Helsingissä toimivaan Metropoliaan, joka on toinen alan koulutuspaikka. Sähköpostilla laitettiin eräälle opettajalle viesti ja pyydettiin, josko hän voisi välittää kyselyn heidän opiskelijoilleen ja vamuka-opettajille. Tämä onnistui ja saatiin lisää vastauksia. Kysely lähetettiin kokonaisarviolta lähes 120 henkilölle.

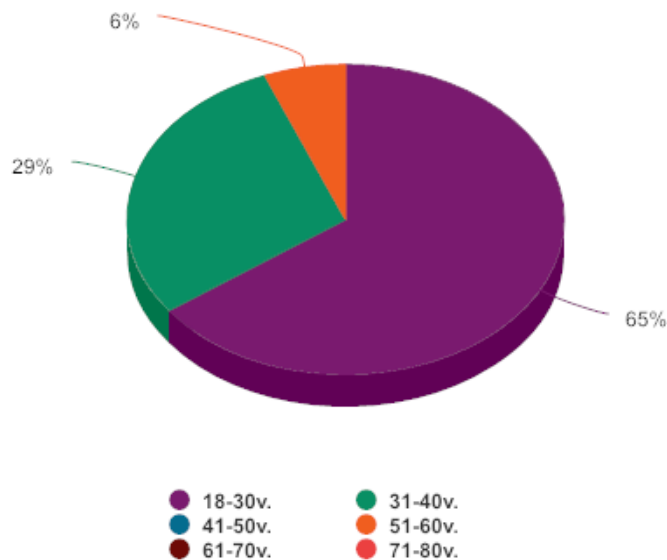
7 Kyselyn tulokset ja analysoiminen.

Vastauksia saatiin harmillisen vähän siihen nähden, kuinka monelle kysely oli lähetetty. Yleensä pientä vastausmäärää ei edes analysoida, mutta koska kysely oli tämän tutkimuksen ainoa menetelmä, vähäiset vastaukset analysoitiin. Vastauksia saatiin 17, jolloin vastausprosentti oli n. 14,2%. Verkkokyselyn vastausprosentti on yleensä noin 30-40% (Hirsjärvi ym. 2016, 196). Kokonaisuudessaan kyselyn vastausprosentti jäi melko alhaiseksi. Kysely lähetettiin ensimmäisen kerran hieman huonona ajankohdaksi, juuri vähän ennen joululomia, mikä saattoi vaikuttaa vastaajien määrään. Ihmiset ovat tyypillisesti kiireisiä ennen joulua. Kysely lähetettiin uudelleen vielä joulun jälkeen ja Metropoliaan ensimmäisen kerran vasta vuodenvaihteen jälkeen.

Kysymysten vastaukset pääpiirteittäin ja niiden analysoiminen

1. Ikä?

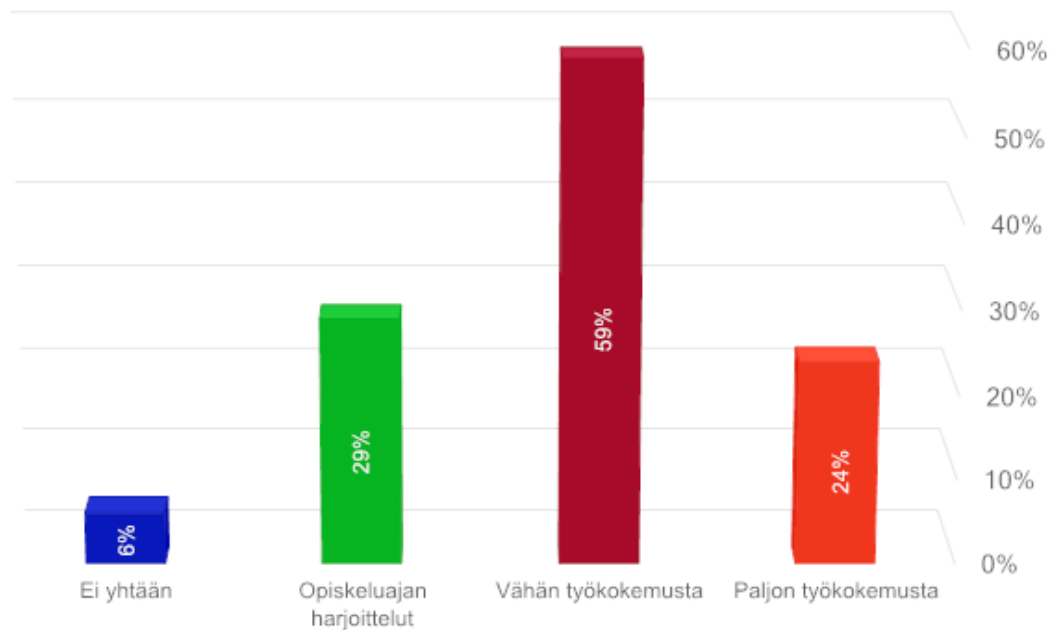
Vastaajien ikää kysyttiin taustatietona, koska oli mielenkiintoista tietää, vastaajien ikähaarukka. Se selitti myös työkokemuksen määrää vastaajilla. Vastaajien ikäjakauma oli selvästi opiskelijapainotteinen. Kysymys oli yksinkertainen ja se oli ymmärretty oikein. 65% vastaajista oli 18-30-vuotiaita, 29% oli 31-40-vuotiaita. Muun ikäiset eivät vastanneet. 3D-ympyrämallissa ikäjakauma on havainnollistettuna prosentteina (Kuvio 30).

Kuvio 30 Vastaajien ikäjakauma

2. Työkokemuksen määrä musiikkikasvattajana?

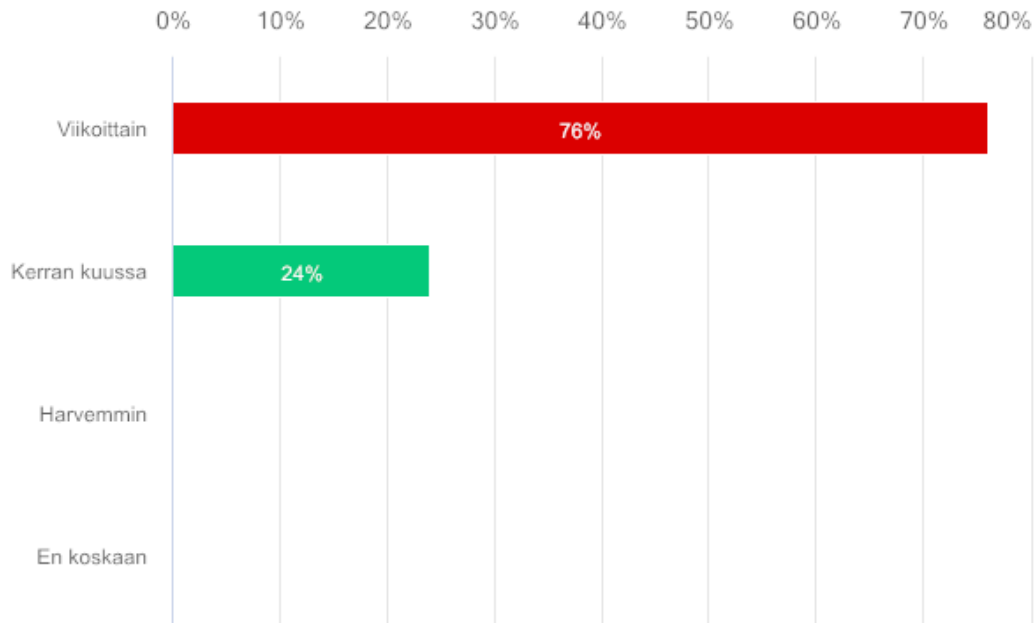
Toiseen kysymykseen sai rastittaa useamman vaihtoehdon, sillä joillain saattoi esimerkiksi olla jo vähän työkokemusta opiskeluajan harjoittelujen lisäksi. Kolme henkilöä oli valinnut kaksi vaihtoehtoa työkokemuksensa määräksi. Se saattoi vaikuttaa tämän kysymyksen vastauksien painottumiseen. Suurin osa vastaajista oli opiskelijoita tai uransa alkutaipaleella, mistä johtuen työkokemusta ei ole ehtinyt kertyä. Kysymys oli ymmärretty oikein. 6% vastaajista ei ollut vielä mitään kokemusta. Melkein kolmasosa, 29% vastaajista vastasi opiskeluajan harjoittelujen kokemuksen perusteella kyselyyn. Kuitenkin yli puolella vastaajista, 59%:lla oli jo vähän työkokemusta koulun lisäksi. 24%:lla vastaajista oli jo paljon kokemusta alalta taustalla. Pylväsdiagrammissa (Kuvio 31) on havainnollistettuna vastausprosentit vastaajien työkokemuksen määrästä.

Kuvio 31 Vastaajien työkokemuksen määrä

3. Kuinka usein vastaajat käyttävät visuaalisuutta tunneilla?

0% vastaajista vastasi, että käyttää harvemmin tai ei koskaan visuaalisuutta opetuksen tukena. Kaikki siis käyttävät sitä ainakin jonkin verran. 24% kertoi käyttävänsä visuaalisuutta opetuksessaan kerran kuussa ja 76% jopa viikoittain. Tähän saattoi vaikuttaa myös se, minkälaisia visuaalisia keinoja jokainen vastaaja on vastatessaan miettinyt. Pylväsdiagrammissa (Kuvio 32) on esitetty vastausprosentit, kuinka usein vastaajat käyttävät visuaalisuutta opetuksessaan.

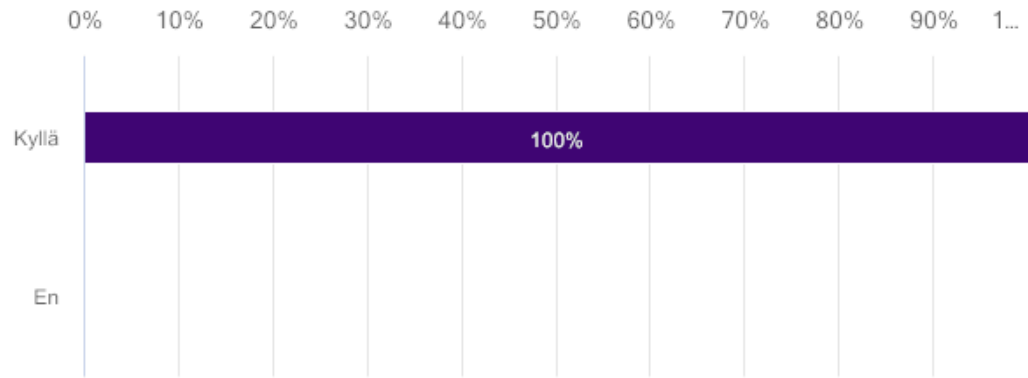
Kuvio 32 Kuinka usein vastaajat käyttävät visuaalisuutta tunneilla?

4. Mitä visuaalisia keinoja vastaajat käyttävät muskariopetuksessaan?

Tämä oli ensimmäinen avoin kysymys. Monissa vastauksissa painottui enimmäkseen käsinuket, pehmolelut, huivit, kankaat, kuvat, väripartituurit, soittimet, pumpuli, askartelu, maalaaminen ja piirtäminen. Vastauksissa oli myös nostettu esiin vuodenai-
kakoristelu, erilaiset valot ja materiaalit, saippuakuplat, höyhenet, villalanka, pensselit, pikkuautot, teemaan johdattelevat esineet ja rekvisiitta. Ideat, joita yksittäisillä vastaajilla oli tullut mieleen, olivat: maalarinteippiraidat, simpukat, kivet, varjot, valkotaululle piirtäminen, nuotinnus kuvioiden avulla, laulupiirtäminen omalle iPadille ja villalangasta tehdyt lumipallot. Vastaukset olivat teemoitellen melko kuvataide- ja oheismateriaalipainotteisia, mutta myös käsinuket toivat draamakasvatuksen puolen esiin. Kysymys oli ymmärretty oikein, eikä kenelläkään ollut tullut väärinkäsityksiä.

5. Onko visuaalisten keinojen käyttämisestä huomattu olevan hyötyä?

Vastaajista 100% vastasi visuaalisista keinoista olevan hyötyä. 0% vastasi, että ei ole huomannut hyötyä visuaalisten keinojen käyttämisessä. Pylväsdiagrammissa (Kuvio 33) on havainnollistettu, kuinka moni vastaajista on huomannut hyötyä visuaalisten keinojen käyttämisestä opetuksessa. Kysymys oli ymmärretty oikein ja vastaus oli harvinaisen yksiselitteinen.

Kuvio 33 Onko visuaalisista keinoista huomattu hyötyä?

6. Jos edelliseen kysymykseen vastasi kyllä, niin minkälaista hyötyä visuaalisten keinojen käyttämisestä on huomannut olevan?

Vastauksista nousseet keskeisimmät hyödyt olivat, että lasten keskittymiskyky kehittyy ja tunteihin saadaan lisää elämyksellisyyttä. Vastaajat kokivat, että lapset jäsentävät ja hahmottavat asioita paremmin ja luovuus sekä motoriikka kehittyvät. Visuaalisten keinojen käyttämisestä sanottiin olevan hyötyä tunnelman luomisessa. Myös asioiden konkretisoiminen lapsille painottuu vastauksissa. Yksittäisiä vastauksia tuli muun muassa nuottien ja melodiakulun hahmottamisen vahvistamisesta ja musiikin kuuntelun vahvistamisesta askartelulla ja aistien virittämisestä. Kysymys oli ymmärretty oikein.

Se auttaa oppijaa hahmottamaan kokonaisuuden paremmin ja tukee visuaalisia oppijoita erityisesti.

7. Miksi vastaaja käyttää visuaalisia keinoja opetuksessaan?

Vastauksissa painottui osin samat asiat kuin edellisissäkin vastauksissa. Niistä nousi keskiöön elämyksellisyys ja mielenkiinnon herättäminen. Joku oli perustellut, että visuaaliset keinot ovat osa kokonaisvaltaista kehitystä lapselle. Havaintomateriaali syventää oppimista ja auttaa lasta ymmärtämään paremmin. Yksi viittaus oli myös opetustilan viihtyisyyteen, sillä eräs vastaajista joutuu opettamaan ankeassa koulu- luokassa, joten pienetkin visuaaliset teemaan liittyvät yksityiskohdat piristävät sisustusta ja opetusta.

Visuaalisilla keinoilla on mahdollista luoda tunnelmia moniaistisesti.

Visuaaliset keinot tuovat mielenkiintoa tuntiin ja antavat virikkeitä lapsille. Haluan kehittää lasten motoriikkaa, keskittymiskykyä ja kuuntelun taitoa niin ohjeiden muodossa kuin musiikin kuuntelua.

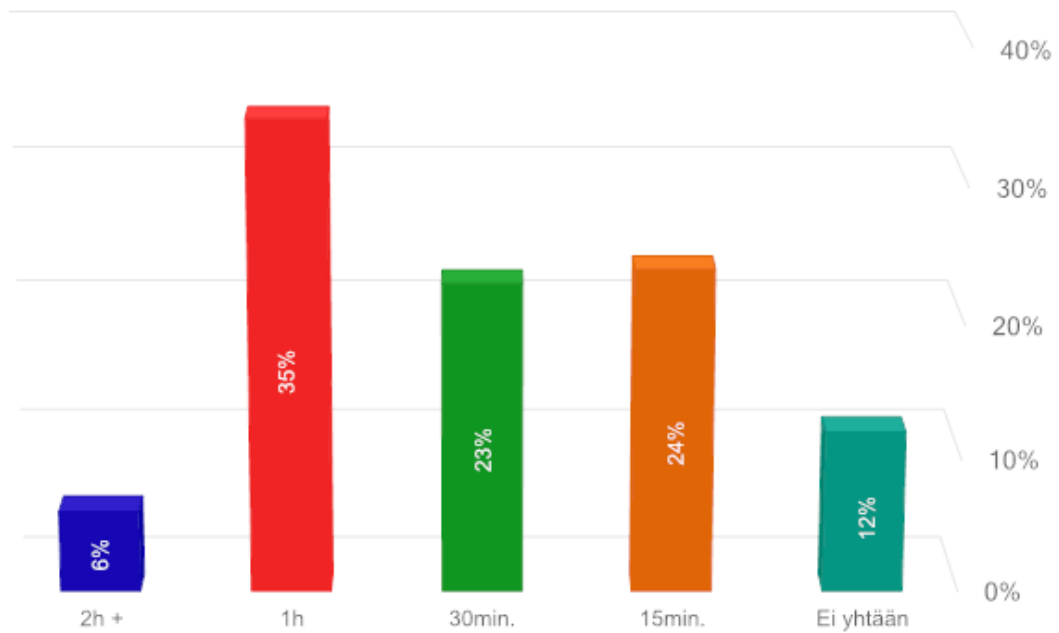
Koska joku saattaa olla visuaalinen oppija ja tuohan se vaihtelua ja piristystä muihin toimintatapoihin.

Visuaalisten keinojen avulla tulee myös esteettistä kasvatusta.

Seitsemännen kysymyksen olisi voinut muotoilla hieman eri tavalla. Vastaajat olivat ymmärtäneet sen lähes samalla tavalla kuin edellisenkin kysymyksen. Pari vastaajaa vastasivatkin, että ”sama vastaus kuin kysymykseen kuusi”. Kuudennessa kysymyksessä haluttiin painottaa **minkälaista** hyötyä ja seitsemännessä, että **miksi** käyttää visuaalisuutta. Tätä eroa ei oltu oikein huomattu, vaan monet olivat ymmärtäneet ne lähes samalla tavalla.

8. Kuinka paljon visuaalisuus lisää työmäärää yhden muskaritunnin osalta?

Tässä vastauksissa oli melko suuri hajonta. 6% vastaajista valitsi visuaalisten keinojen suunnittelusta ja valmisteluista aiheutuvan lisätyötä kaksi tuntia tai enemmän. 35% vastasi yksi tunti, 23% vastasi 30 minuuttia, 24% vastasi, että 15 minuuttia ja 12% vastasi jopa ettei yhtään. Pylväsdiagrammissa (Kuvio 34) on havainnollistettu, kuinka paljon vastaajat kokevat visuaalisten keinojen suunnittelusta aiheutuvan heille itselleen lisätyötä yhden opetustunnin valmistelujen osalta.

Kuvio 34 Kuinka paljon visuaalisuus lisää työmäärää yhden tunnin osalta?

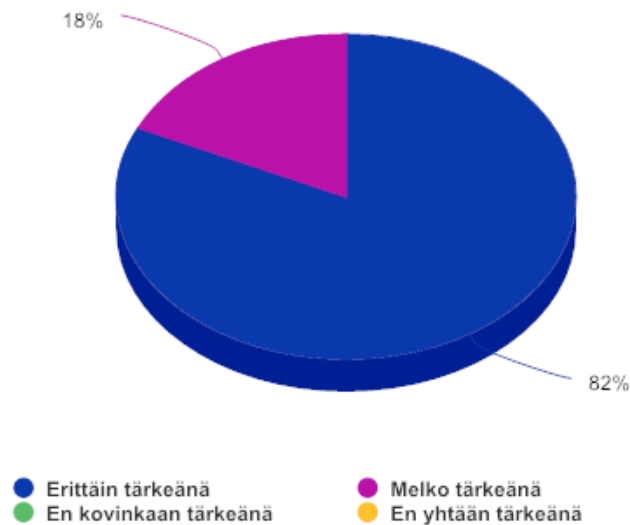
Tämän kysymyksen vastaamiseen saattoi vaikuttaa, minkälaisia visuaalisia keinoja kukin ajatteli käyttävänsä yksittäisellä tunnilla, ja siihen käytettävä aika vaihteli sen mukaan. Se oli varmastikin yksi epävarmuustekijä tässä tuloksessa, koska hajonta oli niin suuri. Tästä voi kuitenkin päätellä, että visuaalisten keinojen käyttäminen aiheuttaa lisätyötä tuntien valmistelussa ja suunnittelussa.

Joku oli kommentoinut seitsemänten, eli edelliseen avoimeen kysymykseen näin:

Itse tuntien suunnitteluun menee aikaa, joten yleensä itse visuaalisuuden suunnitteluun lisätyötä ei paljon synny, esim. joku lelu... Toki välillä, jos tulee askarrettua niin sitten riippuen kuinka paljon aikaa kyseiseen menee. Eli ei yhtään-2h.

9. Kuinka tärkeänä vastaajat pitävät muskariopetuksen visuaalisuutta?

0% vastasi Ei kovin tärkeänä tai Ei yhtään tärkeänä. Kaikki vastasivat pitävänsä muskarin visuaalisuutta joko erittäin tärkeänä tai melko tärkeänä. Vastaajista muskariopetuksen visuaalisuutta erittäin tärkeänä pitivät 82% ja loput 18% vastasivat melko tärkeänä. Kysymys oli ymmärretty oikein. 3D-ympyrämallissa (Kuvio 35) on havainnollistettu, kuinka tärkeänä vastaajat pitävät muskariopetuksen visuaalisuutta.

Kuvio 35 Kuinka tärkeänä vastaajat pitävät muskarin visuaalisuutta?

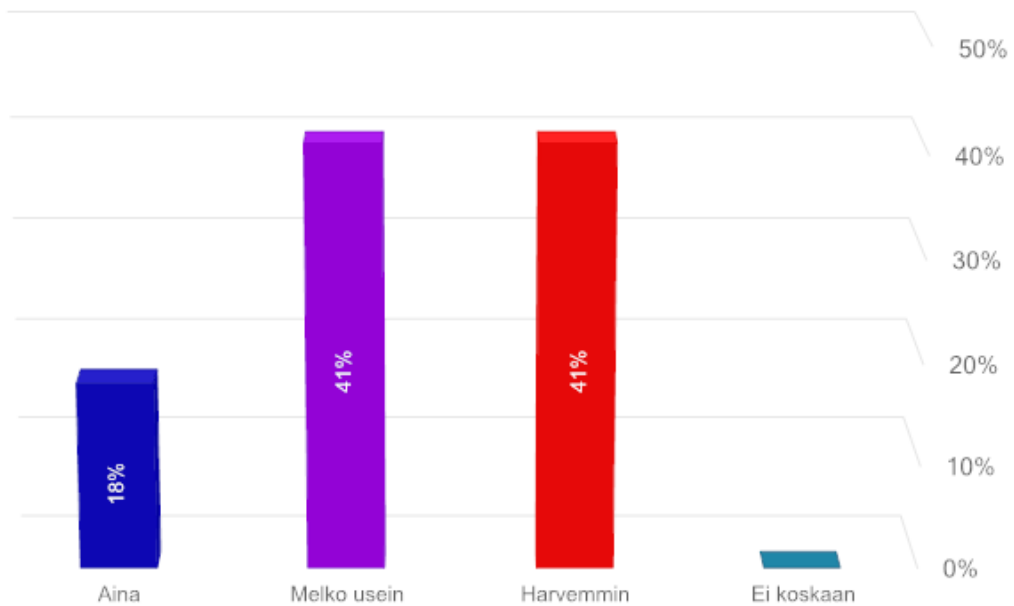
10. Miten muskaritilan visuaalisuus vaikuttaa tunteiden viihtyisyyteen?

Vastauksissa kerrottiin, että muskaritilan visuaalisuus vaikuttaa huomattavasti tunteiden viihtyisyyteen. Se lisää viihtyisyyden lisäksi tunnelmaa sekä elävöittää tunteja. Pari vastaajaa vastasi luokkatilan visuaalisuuden vaikuttavan lisäksi aikuisten viihtyisyyteen ja sitä kautta myös lasten. Myös omasta opettamisesta tulee mielekkäämpää, jos luokka on visuaalisesti viihtyisä ja inspiroiva. Vastauksissa näkyi myös toinen kanta. Luokka ei saa olla liian virikkeellinen tai liian visuaalinen tai muuten se saattaa jopa häiritä opetusta. Visuaalisia keinoja ei myöskään saa olla esillä liikaa, sillä siten visuaalisuus saattaa menettää tehonsa. Opetus sujuu muutenkin, jos luokka on viihtyisä. Eräs vastaaja koki, että muskariopetuksen visuaalisuus on tarpeen varsinkin jatkuvassa opetuksessa. Hyvän visuaalisuuden kautta lapset saavat positiivisemmän kokemuksen myös musiikista ja musisoimisesta. Kysymys oli ymmärretty oikein ja vastaukset olivat monipuolisia ja antoivat useamman näkökulman asiaan.

Se ehdottomasti lisää viihtyisyyttä, mutta myös toisaalta saattaa vaikuttaa lasten keskittymiseen. Tila ei myöskään saa olla liian virikkeellinen, mutta sopivissa rajoissa se innostaa ehdottomasti lapsia.

11. Kuinka usein vastaajat koristelevat muskaritilaa esimerkiksi teeman mukaan?

0% vastaajista vastasi, ettei koskaan koristele luokkatilaa. 41 % vastaajista kertoi koristelevansa muskaritilaa melko usein ja 41 % vastaajista harvemmin. Kysymys oli ymmärretty oikein. Pylväsdiagrammissa (Kuvio 36) on esitetty kuinka usein kyselyn vastaajat koristelevat muskaritilaa teeman mukaan.

Kuvio 36 Kuinka usein vastaajat koristelevat muskaritilaa teeman mukaan?

12. Tuleeko lopuksi mieleen vielä jotain uusia ideoita muskarin visuaalisuuteen liittyen?

Tämä viimeinen kysymys oli vapaaehtoinen, jos vastaajilla tuli jotain mieleen. Kuusi henkilöä vastasi tähän. Vastauksista nousi muutamakin hyvä asia esiin. Opettajan oma olemus ja visuaalinen ilme on myös tärkeä muun visuaalisuuden lisäksi, sillä lapset näkevät opettajan ”liikkuvana kuvana”. Tähän voi liittää myös teeman mukaisen pukeutumisen. Myös luokan valaistusta ja sisustusta painotettiin. Uutena ideana tuli ilmi, että tunneilla voisi ottaa selfie-kuvia, jonka kautta oma minäkuva vahvistuisi. Vastaaja perusteli tätä siten, että onhan ihminen viestinyt visuaalisesti jo luolamaalauksista lähtien. Pari vastausta nosti tärkeäksi myös nykyteknologian hyödyntämi-

sen. Kouluissakin käytetään paljon tabletteja ja tietokoneita, joten näitä voisi hyödyntää jo muskareissakin. Kysymys oli ymmärretty oikein.

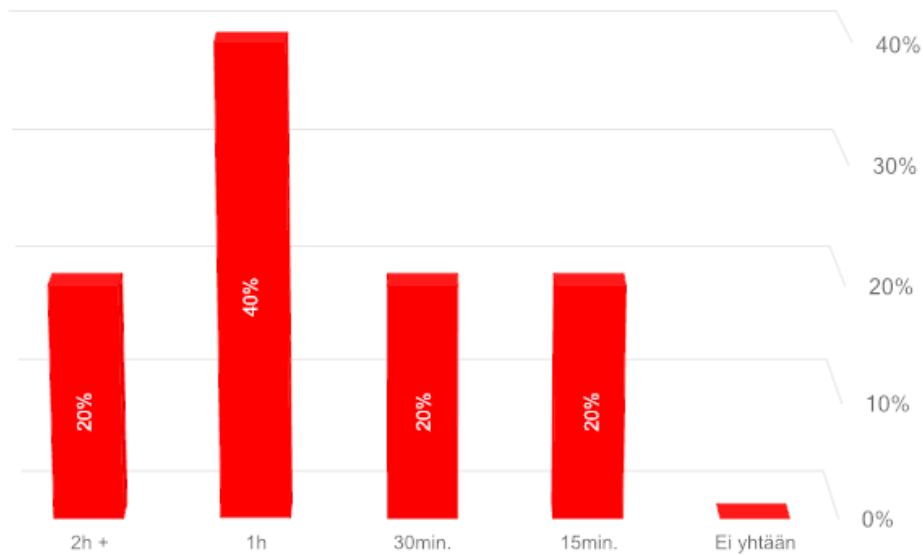
Esimerkiksi selfien eli kännykkäkameralla otetun omakuvan kautta oman ”minän” vahvistaminen.

Kyselyn vastauksien vertaaminen

Kyselyn kahdeksas kysymys sai tulokseksi suurta hajontaa. Oli kiinnostavaa tietää, miten eri työkokemusten määrä näkyi vastauksissa. Verrattiin, paljonko visuaalisten keinojen käyttäminen vie valmisteluissa aikaa yhden tunnin osalta niillä, jotka vastasivat työkokemukseen opiskeluajan harjoittelut, vähän työkokemusta tai paljon työkokemusta?

Opiskeluajan harjoittelujen perusteella vastanneet vastasivat seuraavasti (Kuvio 37):

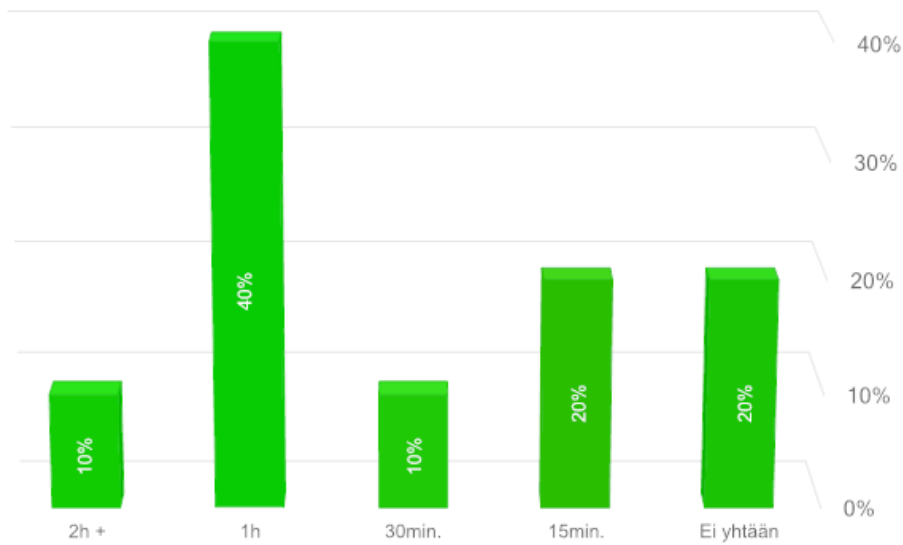
Opiskeluajan harjoittelujen perusteella vastanneista 20% vastasivat kaksi tuntia tai enemmän, 40% yksi tunti, 20% 30 minuuttia, 20% 15 minuuttia ja kukaan heistä ei vastannut ”ei yhtään”.

Kuvio 37 Työkokemukseen ”opiskeluajan harjoittelut” ilmoittaneiden vastaukset kysymykseen siitä, kuinka paljon he kokevat visuaalisuuden suunnitteluun kuluvan aikaa yhtä tuntia kohden.

”Vähän työkokemusta” vastanneet vastasivat seuraavasti (Kuvio 38):

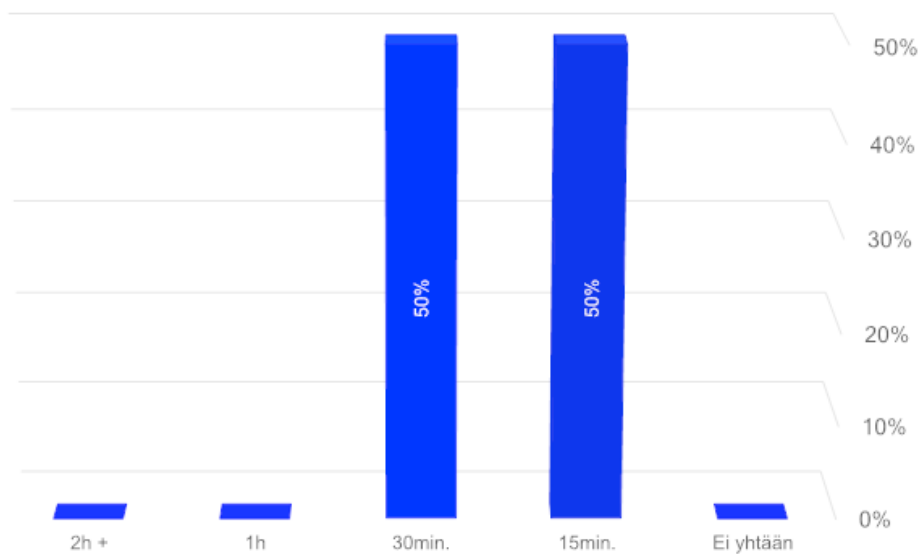
Työkokemukseen ”vähän työkokemusta” ilmoittaneet vastasivat seuraavasti: 10% vastasi kaksi tuntia tai enemmän, 40% yksi tunti, 10% 30 minuuttia, 20% 15 minuuttia ja 20% ”ei yhtään”.

Kuvio 38 Työkokemukseen ”vähän työkokemusta” ilmoittaneiden vastaukset kysymykseen siitä, kuinka paljon he kokevat visuaalisuuden suunnitteluun kuluvan aikaa yhtä tuntia kohden.

”Paljon työkokemusta” vastanneet vastasivat seuraavasti (Kuvio 39):

Työkokemukseen ”paljon työkokemusta” ilmoittaneet vastasivat seuraavasti: 0% vastasi kaksi tuntia tai enemmän, 0% yksi tunti, 50% 30 minuuttia, 50% 15 minuuttia ja 0% ”ei yhtään”.

Kuvio 39 Työkokemukseen ”paljon työkokemusta” ilmoittaneiden vastaukset kysymykseen siitä, kuinka paljon he kokevat visuaalisuuden suunnitteluun kuluvan aikaa yhtä tuntia kohden.

Yksittäisten ryhmien vertailuissa huomattiin, että heidän, joille oli kertynyt vasta opiskeluaajan harjoitteluista työkokemusta, vastauksissa painottui noin yhden tunnin ylimääräinen työ. ”Vähän työkokemusta” vastanneiden pääpaino oli myös yhden tunnin työmäärässä ja ”paljon työkokemusta” omaavilla vastaukset painottuivat enää 15-30 minuuttia vievälle ylimääräiselle työlle. Näistä vertailuista pystyttiin selkeästi päättämään, että kokemuksen myötä suunnittelu-aika lyhenee, eikä visuaalisten keinojen valmistelu vaadi opettajalta enää niin paljon aikaa tunteja suunniteltaessa.

Kyselyn tulosten yhteenveto

Vaikka vastauksia tuli heikohkosti, saatiin kuitenkin jonkinlainen vastausmäärä, josta ammentaa analyysiä. Vastaukset, jotka saatiin, olivat asiallisia ja monissa vastauksissa oltiin selkeästi pohdittu asiaa. Oli mukava, että myös viimeiseen vastaukseen oli jopa kuusi ihmistä kirjoittanut ideoita, vaikka kysymykseen vastaaminen olikin vapaaehtoista. Kaikki vastaajat ovat kokeneet visuaalisuudesta olevan hyötyä ja hyödyntävät erilaisia visuaalisia keinoja monipuolisesti.

8 Opinnäytetyön tulokset

Kyselyn teettämisen jälkeen pohdittiin koko tutkimuksen tuloksia ja niitä analysoitiin tietoperustan ja kyselyn vastauksien pohjalta. Näiden tietojen perusteella vastattiin tutkimuksen alussa asetettuihin kysymyksiin.

1. Mitä on muskarin visuaalisuus ja minkälaisia visuaalisia keinoja muskarissa voidaan hyödyntää opetuksessa?

Muskarin visuaalisuus käsittää monia taiteenaloja ja elämyksellisiä kokemuksia. Se tarkoittaa myös luokkatilan visuaalisuutta, opettajan ulkoista olemusta ja kaikkia keinoja, joita opettaja voi käyttää opetuksessaan apuna sekä luovuutta ja mielikuvitusta kehittäviä aktiviteetteja. Visuaalisissa keinoissa on vain maa ja taivas rajana. Opetuksessa visuaalisuus tulee vahvasti esiin esimerkiksi havainnollistamisessa ja asioiden konkretisoimisessa. Esteettinen kasvatus opettaa lasta näkemään ja tutkimaan tietoisesti visuaalisia asioita, joka kehittää lapsen ymmärrystä ja mielikuvitusta. Elämyksillä ja visuaalisilla keinoilla pystytään aktivoimaan aisteja, ja sen kautta on mahdollista oppia tuntemaan maailmaa. Työtapoja, joilla voidaan lisätä visuaalisuutta ovat: kuvataide- ja draamakasvatus sekä visuaaliset oheismateriaalit. Kuvataide pitää sisällään maalaamista, piirtämistä ja askartelemista. Uusimpia kuvataiteen menetelmiä ovat laulupiirtäminen ja vauvojen värikylpy. Kuvataidekasvatus sisältää värejä, muotoja, materiaaleja ja välineitä tarinoiden ja musiikin kera. Draamakasvatus on monipuolista visuaalisuutta. Se käsittää muun muassa vauva- ja varjoteatterin sekä käsi- ja sorminuket. Draamakasvatus on värejä, hahmoja, materiaaleja ja vuorovaikutusta musiikin ja leikin mausteilla. Visuaalisia oheismateriaaleja ovat erilaiset kuvat, kuvanuotit, muut opetusvälineet ja itsetehdyt materiaalit. Oheismateriaaleilla voi koristaa luokkaa esimerkiksi teeman mukaan ja luoda tunnelmaa. Kuvan käyttäminen antaa mahdollisuuksia havainnollistamiselle tai sillä voidaan johdatella teemaan mielikuvitusta herätellen. Kuvanuottien käyttäminen nuottien alkeisopetuksessa lisää visuaalisuutta ja on myös lapselle mielekäs tapa oppia. Se myös mahdollistaa nuotteista soittamisen ennen kuin osaa lukea nuotteja. Muita välineitä kuten rytmirinkulaa ja värivarjoa voidaan käyttää havainnollistamaan sykettä tai liikettä.

2. Mikä merkitys muskarin visuaalisuudella on ja millä tavoin visuaaliset keinot vaikuttavat lasten oppimiseen?

Tutkimus antoi selkeän vastauksen kysymykseen muskarin visuaalisuuden merkityksestä. Visuaalisuus vaikuttaa kokonaisvaltaisesti oppimiseen ja kehitykseen. Visuaalisilla keinoilla pystytään vaikuttamaan positiivisesti lapsen keskittymiseen ja tarkkaavaisuuteen. Visuaalisuudella pystytään opettamaan aistimista, tunteita ja niiden käsittelyä. Visuaalisten keinojen käyttäminen tukee vuorovaikutusta ja esteettistä arvostusta ympärillä olevia asioita kohtaan. Näiden keinojen avulla voidaan opettaa lapsille motoriikkaa, kehon tuntemista ja hahmottamista. Visuaaliset keinot vaikuttavat lapsen oppimiseen niin hetkellisesti kuin pitkällä tähtäimelläkin. Kyselyn vastauksissa toistui lasten keskittymiskyvyn paraneminen ja elämyksellisyyden luominen tunneille. Lapsi oppii leikin kautta, jolloin hän voi kokea flow-tilan ja sen ansiosta oppia asioita tehokkaasti. Esteettinen kasvatus tukee muun muassa medialukutaitoa, joka kehittyy jo lapsesta asti. Draamakasvatuksen avulla kehitetään erityisesti vuorovaikutusta, joka kehittää lapsen sosiaalisuutta.

3. Mitä visuaalisten keinojen käyttäminen vaatii opettajalta itseltään?

Visuaalisten keinojen käyttäminen vaatii opettajalta heittäytymistä ja huolellista suunnittelua. Suunnittelun on koettu vievän aikaa, minkä kyselyyn vastanneet henkilötkin todistivat. Välillä visuaaliset keinot tulevat tuntisuunnitelmaan kuin itsestään suunnittelun ohessa, mutta joskus pitää varata aikaa reilummin esimerkiksi askartelu- tai maalaushetken suunnitteluun ja sen valmisteluun. Visuaalisiin keinoihin tarvitaan välillä paljon materiaaleja, joita kaikista tiloista ei löydy. Tästä syystä opettajien on mahdollisesti kuljetettava soittimia toisesta pisteestä toiseen tai pyydettävä työnantajaa hankkimaan tarvittavia materiaaleja. Visuaaliset keinot tulevat mukaan opetukseen opettajan luovuuden siivittämänä. Opettajalta vaaditaan monipuolisuutta ja erilaisten taiteiden hallintaa, ideoiden luovuutta ja panostamista suunnitteluun. Taideintegraation keinoja tulisi yhdistää opetukseen monipuolisesti, jotta lapsen kokonaisvaltainen kehitys tehostuisi.

9 Pohdinta

Tutkimukselta odotettiin hyviä uusia ideoita visuaalisuuden vahvistamiseksi. Oletuksena oli myös, että vastauksista saattoi ilmetä kritiikkiä visuaalisuutta kohtaan. Kaikki opettajat eivät välttämättä halua panostaa visuaalisiin keinoihin. Jotkut saattavat painottaa vain musiikkia, eivätkä halua siihen mitään ylimääräistä. Parhaassa tapauksessa oltaisiin voitu saada vastauksista paljon uusia ideoita, joita myös muut voisivat hyödyntää. Oli kiinnostavaa selvittää, miten visuaaliset keinot ovat vaikuttaneet lapsiin ja miten muut ovat kokeneet niistä olleen hyötyä. Olen itse kokenut visuaalisten keinojen tukevan opetusta monella tapaa ja toivoin saavani tutkimukselta tukea tälle ajattelulle. Kyselyllä oli mahdollista selvittää uusia ideoita elämyksellisiin opetustapoihin, joista ei vielä tiedetty ja joita voitaisiin hyödyntää tulevaisuudessa työelämässä. Uskottiin, että vastauksissa toistuisi useampaan kertaan käsinuket ja kuvan/kuvien käyttäminen, koska ne ovat niin perinteisiä opetuksessa. Kyselyn vastauksissa odotettiin yhteneväisyyksiä myös kirjoitetun teoriaviitekehityksen kanssa.

Kyselyn vastauksien pohdintaa

Oli valitettavaa, että kyselyn vastausprosentti jäi matalaksi. Oli yllättävää, ettei vastauksissa tullut lähes mitään negatiivista palautetta muskarin visuaalisia keinoja ajatellen. Viimeisessä kysymyksessä kysyttiin vielä, tuliko muskarin visuaalisuuteen liittyen vielä jotain ideoita ja vastaukseksi saatiin mielenkiintoisia sellaisia. Oli huomattavissa, että vastaajat olivat tosissaan pohtineet uusia keinoja visuaalisuuteen liittyen. Nykytekniikan mahdollisuuksia ja sen hyödyntämistä muskariopetuksessa pitäisi varmastikin pohtia enemmän. Ties mitä hienoa sen avulla voisi vielä keksiä opetuksen tukemiseen. Oli hyvä muistuttaa myös siitä, että opettaja on visuaalinen hahmo lapsille, johon he kiinnittävät huomiota. Kannattaa siis pohtia myös omaa pukeutumistaan. Oli mielenkiintoista huomata, että vaikka *kaikki vastaajat* olivat huomanneet visuaalisten keinojen käyttämisestä olevan hyötyä, silti vain osa vastaajista käyttää visuaalisuutta hyödykseen viikoittain ja loput heistä vain kerran kuussa. Kokevatkohan he tästä aiheutuvan niin paljon vaivaa, etteivät käytä visuaalisuutta joka tunnilla? Kun kysyttiin, minkälaisia visuaalisia keinoja vastaajat käyttävät muskariopetuksessaan, tulokset myötäilivät teoriaa täysin. Sama toistui myös tiedusteltaessa

sitä, mitä hyötyä visuaalisuuden käyttämisestä on muskarissa. Vastauksissa toistui nimittäin lasten keskittymiskyvyn paraneminen, elämyksellisyys, hahmottamisen helpottuminen ja luovuuden ja motoriiikan kehittäminen. Kuten Ruokosen mukaan käsien motorinen harjaantuneisuus kehittyy kuvataiteen harrastamisen myötä (Ruokonen ym. 2009, 51-53). Karppisenkin mukaan lapsella on paremmat mahdollisuudet hahmottaa maailmaa taiteen avulla (Karppinen ym. 2001a, 44). Myös lapsen kokonaisvaltaisesta kehittymisestä oli mainittu, mistä teoriassakin kerrottiin useampaan otteeseen muun muassa Karppisen, Muinosen ja Järvilehdon sanoin. Vastaukset eivät olleet kovin syvällisiä, mutta tärkeimmät pääasiat nousivat esiin, ja se on tärkeintä.

Kysymykset visuaalisista hyödyistä ja miksi käytetään visuaalisuutta, oli ymmärretty tarkoittavan lähes samaa asiaa. Ne olisi pitänyt muotoilla tarkemmin ja selkeämmin kyselyä suunniteltaessa. Näin oltaisiin vältytty samankaltaisilta vastauksilta kahdessa kysymyksessä. Oli mukavaa lukea myös vähän kritiikinomaista palautetta, kuinka muskaritilan visuaalisuus vaikuttaa tuntien viihtyisyyteen. On totta, ettei luokassa saa olla liikaa virikkeitä, jottei lasten keskittyminen herpaannu väriin asioihin. Kuten Morainenkin teoksessaan kertoo, opetus perustuu lapsen tarkkaavaisuuden saamiselle. Opettajan tehtävänä on ohjata tarkkaavaisuus oikeaan asiaan. (Morainen 2015, 59-61.) Vastaukset siihen, kuinka usein vastaajat koristelevat muskaritilaa esimerkiksi teeman mukaan ilahdutti kovasti, sillä kukaan ei vastannut, että ei koskaan, ja jopa 18% vastanneista kertoi koristelevansa aina jotenkin.

Kyselyn tuloksiin saattoi osaltaan vaikuttaa se, kuinka paljon vastaajilla oli kokemusta taustalla jo ennestään. Eräällä vastaajalla ei ollut vielä juurikaan kokemusta, joten sen pohjalta vastaukset perustuivat ehkä vamuca-didaktiikan opetuksen pohjalle. Suurimmalla osalla vastaajista oli kuitenkin työkokemusta jo enemmän kuin vain opiskeluajan harjoittelut, joten heillä oli hyvä kokemusperusta vastaamiseen. Olisin voinut muotoilla myös kysymyksen, kuinka paljon visuaalisuus lisää työmäärää yhden tunnin suunnittelujen osalta tarkemmin kyselyä suunniteltaessa, jottei vastaajalle olisi jäänyt epäselväksi, mitä visuaalisia keinoja esimerkiksi olisi ajateltu käyttää. Jokin vastaaja pohti varmasti vähän erilaisia keinoja, minkä takia vastauksissa oli niin suuri hajonta. Tähän vaikutti myös varmasti työkokemuksen määrä, josta tehtiin tarkempi analyysi vertailun vuoksi.

Tutkimuskysymykset

Kun kysyttiin, kuinka paljon visuaalisuus lisää työmäärää yhden tunnin suunnittelujen osalta, siihen saadut vastaukset tavallaan todistivat, mitä visuaalisten keinojen käyttäminen vaatii opettajalta. Se vaatii aikaa, panostamista ja suunnittelua – luovuutta unohtamatta. Kuten teoriassakin kerrottiin, esimerkiksi draamakasvatuksessa ja laulupiirtämisessä vaaditaan opettajalta heittäytymistä. Vastaus siihen, mitä muskarin visuaalisuus on, ja minkälaisia keinoja voidaan opetuksessa käyttää apuna visuaalisesti, saatiin kattavat vastukset. Kaikkia mahdollisia keinoja on mahdotonta kerätä yhteen tutkimukseen, mutta saatiin melko laajasti kuvattua erilaisia visuaalisia keinoja ja sitä, mitä muskarin visuaalisuus on. Saatiin myös vastaus siihen, mikä merkitys muskarin visuaalisuudella on opetuksessa, ja millä tavoin visuaaliset keinot vaikuttavat lasten oppimiseen. Visuaalisille oppijoille visuaalisten keinojen käyttäminen on merkityksellistä, ja ne tukevat yleisestikin lasten kokonaisvaltaista oppimista. Näistä keinoista on monenlaista hyötyä opetuksessa, sillä lasten tarkkaavaisuus lisääntyy ja keskittyminen paranee. Lasten esteettinen ymmärrys kehittyy, ja he oppivat tärkeitä vuorovaikutustaitoja.

Olen huomannut opetusharjoittelussa ollessani, että visuaalisia keinoja on mukava ottaa mukaan opetukseen, sillä se tuo vaihtelua ja monipuolisuutta tylsälle, teoreettiselle opetukselle. Visuaalisten keinojen kanssa oma luovuus pääsee valloilleen, ja opettaja pystyy näyttämään omaa osaamistaan ja koettelemaan omia rajoja heittäytymisessä ja kekseliäisyydessä. Lapset nauttivat vaihtelevuudesta ja tulevat aina tunneille täynnä intoa, uteliaisuutta ja kiinnostusta. Minusta on hienoa, että erilaisilla keinoilla voidaan vahvistaa lasten mielikuvitusta ja heidän luovuuttaan.

9.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen tulos on reliaabeli, eli lähestulkoon samat vastaukset on mahdollista toistaa uudella kyselyllä. Tietenkin avoimiin kysymyksiin vastattaisiin toisinnassa eri sanoin ja vastaajaryhmä saattaisi muuttua hieman, mutta pääpiirteittäin vastaukset pysyisivät samoilla linjoilla. Tutkimus on validi eli pätevä lähes kaikilta osin. Yhden kysymyksen (kysymys 7) olisi voinut esittää toisella tavalla ja toisen kysymyksen (kysymys 8) hieman tarkennettuna. Muuten kysymykset oli ymmärretty oikein. Vastauk-

sien kato, eli vastaamattomuus vaikutti hieman luotettavuuteen. Saadut vastaukset olivat myös lyhyitä ja ytimekkäitä, joten vastaajilla on saattanut olla kiire vastata. Lyhyet ja ytimekkäät vastaukset oli helppo luokitella, eikä vastauksien analysoimiseen tuhlautunut liikaa aikaa. Kyselyn vastausvaihtoehdot olivat tarkkaan suunniteltuja ja niitä oli riittävästi. Kysymykset oli ymmärretty pääosin ihan oikein, eikä turhia väärinymmärryksiä ollut. Kysymykset oli suunniteltu huolellisesti. Vastaajat eivät olleet varmastikaan perehtyneet aiheeseen ennalta mitenkään erityisesti, mutta visuaalisuus on niin luonnollinen osa muskariopetusta, että kaikki pystyivät oman kokemuksensa pohjalta vastaamaan. Vastauksien luokittelu ja tyypittely oli melko haastavaa vastauksien vähäisyyden vuoksi, joten se jäi heikohkoksi. Luokittelua ja pääteemoja yritettiin kuitenkin nostaa esiin. Ajankohta, jolloin lähetin kyselyn ensimmäisen kerran, oli vähän huono, sillä kaikilla oli varmasti joulukiireitä. Lähetin kyselyn kuitenkin vielä uudestaan, joten odotin enemmän vastauksia. Näköjään ihmiset kuitenkin vastaavat todella heikosti ajankohdasta riippumatta.

Tutkimuksen onnistuneisuus

Aiheesta ei suoranaisesti oltu aiemmin tehty opinnäytetyötä, joten vertaamista aiempiin tutkimuksiin ei voitu tehdä. Näiltä osin työ toi mahdollisesti uutta näkökulmaa alalle. Tutkimuksen kysymyksiin saadut vastaukset tukevat ymmärrystä visuaalisista keinoista ja niiden opettamisesta. Tulokset tukivat ennalta asetettuja hypoteeseja. Johtopäätökset perusteltiin teoriaa sivuten. Tutkimuksessa on pohdittu kriittisesti sen luotettavuutta, heikkouksia ja rajoituksia. Työstä löytyvät kuviot tukevat kirjoitettua teoriaa ja lisäävät väriä työhön. Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa oli epäilyjä, löytyykö aiheesta tarpeeksi pätevää teoriaa taustalle. Lopulta tietoa löytyi runsaasti ja monipuolisista lähteistä. Sitä piti vain osata etsiä muualtakin kuin vain oppikirjoista. Tutkimuksesta tuli yllättävän laaja, sillä visuaalisuus näkyy niin monessa asiassa muskarin tekemisessä. Sain ainakin todella laajasti yleistä tietoa monista visuaalisista keinoista. Jos tutkimusta jatkettaisiin, voitaisiin keskittyä tutkimaan esimerkiksi ihan yksittäisiä visuaalisia keinoja ja tutkia niitä vielä syvällisemmin sekä niiden vaikutuksia lasten kehitykseen. Pohdin myös, voisiko jatkotutkimuksissa tutkia digitaalisia visuaalisuuden mahdollisuuksia muskariopetuksessa tai voisiko muskariopettajia varten luoda jonkinlaisia digitaalisia materiaalipankkeja visuaalisille mate-

riaali-ideoille. Tällä tavalla monipuoliset ideat siirtyisivät jakoon ja kaikilla olisi mahdollisuus rikastuttaa opetusta näillä keinoilla.

9.2 Loppupohdintaa

Materiaalit – etenkin soittimet – koetaan tärkeäksi osaksi lasten musiikkikasvatusta, kun suunnitellaan tavoitteellista toimintaa. Soitinten laadulla ja kestävyydellä on merkitystä, eikä oheismateriaaleja sovi väheksyä. Opettaja voi inspiroitua niistä ja luoda tunnelmaa tunneille. Totta kai myös yksinkertaisemmat välineet, kuten oma keho ja ääni toimivat, jos ei ole paljon materiaalia käytettävissä. Itsetehdyt soittimetkin toimivat, mutta eivät kuitenkaan korvaa oikeita. Opettaja voi myös itse investoida omaan soittimistoon ja oheismateriaaliin tai keskustella esimiehensä kanssa uusista materiaalihankinnoista. (Jokinen & Viitala 2016.) Olen itsekin ehtinyt hankkia oman ukulelen muskareita ajatellen, mutta ovathan soittimet melko hintavia hankintoja suuremmissa määrin. On kuitenkin hyvä, jos omistaa myös omia materiaaleja. Näin on helpompi lähteä sijaistamaan, jos ei tiedä, mitä materiaaleja tulevasta luokasta löytyy. On kuitenkin hyvä edellytys, että perusmateriaaliston pitäisi löytyä riittävän tilan kera opetuspisteeltä. Oheismateriaalien käyttämisessä on varmasti myös paljon eroja. Jotkut eivät halua käyttää niin paljon sellaista opetuksessaan, ja jollekin ne tuovat työhyvinvointia. (Jokinen & Viitala 2016.)

Olen ehdottomasti sitä mieltä, että lapsille pitää opettaa lapsentasoisesti asioita niin, että herättää lapsen kiinnostuksen musiikkiin. Oheismateriaalien sopivuutta ja toimivuutta pitää suunnitella etukäteen huolella. Luovuus on jokaisen lapsen ulottuvilla, ja jokainen lapsi voi toteuttaa itseään luovasti jollain alalla. Kaikki lapset rakentavat ja tanssivat luonnostaan, tai keksivät tarinoita ja lauleskelevat spontaanisti omia laulujaan. Ainakin siihen asti, kunnes joku sanoo, että hän laulaa nuotin vierestä tai että tekee jotain väärin. Ei lapselle tarvitse sanoa esimerkiksi, että ei taivas ole keltainen, jos hän on sen keltaiseksi piirtänyt. Se on vain lapsen luovuutta. (Karppinen ym. 2001b, 15.) Luovuus varhaislapsuudessa luo pohjaa ajattelun virtaamiselle, joustavuudelle, uteliaisuudelle ja rohkeudelle. Luovuuden kehittyminen tarvitsee hyväksyvän ja kannustavan ilmapiirin ja ympäristön. (Taidekasvatus – näkemään ja kasvaamaan saattamista 2009)

Tämä oli mielestäni hyvin sanottu: *tieto ei lisää luovuutta, vaan luovuus lisää tietoa.* (Taidekasvatus – näkemään ja kasvamaan saattamista 2009).

Tätä työtä tehdessä sain tutustua uusiin materiaalilähteisiin ja sain paljon tietoa lasten luovuudesta ja heidän mielikuvituksellisuudestaan. Varhaisiässä opitaan paljon aikuisuudessa tarvittavia tärkeitä osa-alueita, kuten vuorovaikutusta, kuuntelemisen taitoa ja empatiakykyä. Ei pidä siis aliarvioida lasten kasvatukseen tarvittavaa tavoitteellista panostamista. Lasten pitää saada kokea elämyksellisyyttä ja monipuolisia tilanteita, jotta tapahtuu kokonaisvaltaista kehittymistä. En voi tarpeeksi hehkuttaa sitä, kuinka paljon toivon kaikkien vammakoiden käyttävän monipuolisia visuaalisia keinoja, sillä lapset tarvitsevat monipuolista kasvatusta. Taiteen tekemisen avulla lapset oppivat muutakin kuin taidetta (Karppinen ym. 2001a, 91). Toivottavasti tämän opinnäytetyön lukeneet ainakin vakuuttuvat siitä, miten tärkeitä visuaaliset keinot ovat lapsen kehityksen kannalta, ja kuinka paljon hienoja keinoja on mahdollista käyttää opetuksessa. Taiteen keinot ovat mittaamattomat, joten käyttäkää niitä – inspiroitukaa!

Lähteet

Allen, S. 2009. 5 Alternative Teaching Methods. Mentalfloss. Viitattu 8.4.2019.

<http://mentalfloss.com/article/21824/5-alternative-teaching-met-hods?fbclid=IwAR3ZuvgrXBpUeJt7iVakEtd08rxwACMkytsT6GHOQdVjxVCsUC95ZiY3o7g>

Annala, H. 2019. Eläin ja kuvanuotit. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Koulutus. Viitattu 29.4.2019.

Davias, L. & Hawley Larsen, D. 2015. Artful-Playful-Mindful in Action. Orff-schulwerk Classroom Projects for a New Generation of Learners. Viitattu 19.4.2019. New York: Schott Music Corporation.

Hirsjärvi, S. & Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. Viitattu 22.4.2019. Porvoo: Bookwell.

Huhtinen-Hilden, L. & Pitt, J. 2018. Taking a Learner-Centred Approach to Music Education. Pedagogical Pathways. Viitattu 3.5.2019. New York: Routledge.

Joensuun steinerkoulu. Steinerpedagogiikan pääpiirteitä. Viitattu 12.4.2019.

<http://jnssteiner.fi/pedagogiikka/>

Jokinen, I. & Viitala, S. 2016. Istutaan ja lauletaan – tarvitseeko muskariopettaja materiaaleja? Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Open stage. Viitattu 29.3.2019.

<https://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2016/05/istutaan-ja-lauletaan-tarvitseeko-muskariopettaja-materiaaleja/>

Järvilehto, L. 2014. Hauskan oppimisen vallankumous. Viitattu 16.4.2019. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kallio, L. & Ollaranta, J. 2002. Kuvataulut. Olin teemakirja 1 ja 2. Viitattu 29.4.2019. Helsinki: Otava.

Karppinen, S. & Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001a. Elämysten alkupoluilla. Lähtökoh-
tia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Viitattu 18.4.2019. Tampere: Finn lectura.

Karppinen, S. & Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001b. Taiteen ja leikin lumous. Viitattu
14.4.2019. Tampere: Finn lectura.

Kurvinen, M. 2016. Draamakasvatus on leikkiä ja tavoitteellista kasvatusta. Talentia-
lehti. Viitattu 31.3.2019. [https://www.talentia-lehti.fi/draamakasvatus-on-leikkia-ja-
pedagogisia-tavoitteita/](https://www.talentia-lehti.fi/draamakasvatus-on-leikkia-ja-pedagogisia-tavoitteita/)

Lajunen, H. & Mannermetsä, S. & Vesanen, S. 2018. Musiikin värikäs alkutaival. Jy-
väskylän ammattikorkeakoulu. Open stage. Viitattu 22.4.2019.
<https://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2018/06/musiikin-varikas-alkutaival/>

Lappalainen, M. 2017. Hei, me laulupiirretään! Laulupiirtämisen menetelmä monia-
laisen oppimisen ja vuorovaikutuksen tukena. Viitattu 20.4.2019. Helsinki: Laulau.

Lindberg-Piironen, A. & Ruokonen, I. 2017. Musiikki varhaiskasvatuksessa-käsikirja.
Viitattu 22.4.2019. Tallinna: Classicus.

Lopez-Ibor, S. 2011. Blue is the sea. Music, dance & visual arts. Viitattu 2.5.2019. San
Francisco: Pentatonic press.

O'Neill, S. (2006). Positive youth musical engagement. Teoksessa G. McPherson.
(Eds.) *The child as musician. A handbook of musical development*. Viitattu: 3.5.2019.
Oxford: University Press.

McPherson, G. & Welch, G. 2012. The Oxford Handbook of Music Education, Volume
1. Viitattu 2.5.2019. Oxford: University Press.

Morainen, P. 2015. Tarkkaavaisuus haltuun!: toiminnanohjaustaitojen vahvistami-
nen. Viitattu 31.3.2019. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Muinonen, A. & Rätty, J. & Uitto, E. 2014. Kuva soikoon! Visuaalinen oppiminen ja
mielikuvituksen ruokkiminen musiikin opetuksessa. Centria ammattikorkeakoulu.
Viitattu 15.3.2019. [http://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2014/05/kuva-soikoon-
visuaalinen-oppiminen-ja-mielikuvituksen-ruokkiminen-musiikin-opetuksessa/](http://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2014/05/kuva-soikoon-visuaalinen-oppiminen-ja-mielikuvituksen-ruokkiminen-musiikin-opetuksessa/)

- Orpana, L. 2013. Oppimistyylien tunnistaminen pedagogisena työkaluna. Opinnäytetyö, AMK, Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 23.4.2019.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/60187/OPPIMISTYYLIEN+TUNNISTAMINEN+PEDAGOGISENA+.pdf?sequence=1>
- Parikka-Nihti, M. & Suomela, L. 2014. Iloa ja ihmettelyä. Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Viitattu 16.4.2019. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Päiväkoti päiväsiini. Steinerpedagogiikasta. Viitattu 12.4.2019.
<http://www.paivakotipaivansini.fi/steinerpedagogiikasta/>
- Rajavaara, T. 2016. Eri aistit apuna oppimisessa. Helsinki. Viitattu 8.4.2019.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/02/26/eri-aistit-apuna-oppimisessa>
- Ranta, N. 2018. "Aisteja kutitteleva elämysmatka" – Vauvateatterin menetelmäoppaan kehittämistyö. Opinnäytetyö, Ylempi AMK, Hämeen ammattikorkeakoulu. Viitattu 23.4.2019.
<https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/150203/Niina%20Ranta%20Aisteja%20Kutitteleva%20Elamysmatka%20Vauvateatterin%20menetelmaoppaan%20kehittamistyo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Reggio Emilia -pedagogiikka. Suomen Reggio Emilian yhdistys. Viitattu 8.4.2019.
<https://reggioemiliayhdistyscom.wordpress.com/>
- Robert, C. The Definition of Non-Cognitive Skills. Our everyday life. Viitattu 12.4.2019. <https://oureverydaylife.com/definition-noncognitive-skills-8410447.html>
- Ruokonen, I. 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Viitattu 20.4.2019. Tampere: Finn lectura.
- Ruokonen, I. & Rusanen, S. & Välimäki, A. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Viitattu 20.4.2019. Helsinki: Yliopistopaino.
- Rusanen, S. & Kuusela, M. & Rintakorpi, K. & Torkki, K. 2014. Musta tuntuu punaiselta. Kuvataiteellinen toiminta varhaisiässä. Viitattu 2.5.2019. Helsinki: Lasten keskus ja kirjapaja.

Sutela, H. 2017. Varjoteatteri. Varjoteatterin mahdollisuudet. Viitattu 19.4.2019.

<https://draamakoulussa.wordpress.com/tag/varjoteatteri/>

Taidekasvatus – näkemään ja kasvamaan saattamista. 2009. Ylivieska. Viitattu

18.4.2019. <http://www.sosiaalikollega.fi/hankkeet/kaste/pohjois-pohjanmaa-lapsen-hyva-arki/koulutuksia-1/helena-malmivirta-taidekasvatus-nakemaan-ja-kasvamaan-saattamista.pdf>

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017.

Opetushallituksen sivuilla. Viitattu 22.4.2019.

[https://www.oph.fi/download/186919 Taiteen perusopetuksen yleisen oppimaaran opetussuunnitelman perusteet 2017.pdf](https://www.oph.fi/download/186919_Taiteen_perusopetuksen_yleisen_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017.pdf)

Saari, V. 2011. Aistit muskarissa: monipuoliset aistikokemukset erityislasten musiikkikasvatuksessa. Opinnäytetyö, AMK. Metropolia. Musiikin koulutusohjelma. Viitattu

29.3.2019. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105269799>

Saarelma, P. 2012. Kuvitella, vuoden ympäri silmin ja sormin. Viitattu 16.4.2019. Helsinki: Lasten Keskus.

Sava, I. 2007. Katsomme – näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Viitattu 20.4.2019. Jyväskylä: PS-kustannus.

Setälä, P. 2011. Vauvojen värikylpy. Viitattu 20.4.2019. Pori: Brand ID.

Torén, B. 2000. Käsi nuken sydämellä. Käsinukke pedagogisena välineenä. Viitattu 16.4.2019. Tampere: Tammi.

Untala, H. Leikkinuotit. Easy wing 5-kanteleelle. Koistinen. Viitattu 2.5.2019.

Ylimäki, L. Miksi draamaa? Draamapurkki. Viitattu 9.4.2019.

<https://draamapurkki.fi/miksi-draamaa/>

Ylimäki, L. 2015a. Teatterikokemus (lähes) kaikilla aisteilla. Draamapurkki. Viitattu

9.4.2019. <https://draamapurkki.fi/teatterikokemus-lahes-kaikilla-aisteilla/>

Ylimäki, L. 2015b. Varjoteatterin taikaa. Draamapurkki. Viitattu 9.4.2019.

<https://draamapurkki.fi/varjoteatterin-taikaa/>

Ylimäki, L. 2016a. Draama antaa enemmän. Draamapurkki. Viitattu 9.4.2019.

<https://draamapurkki.fi/draama-antaa-enemman/>

Ylimäki, L. 2016b. Tärkeä, tärkeämpi, draama. Draamapurkki. Viitattu 9.4.2019.

<https://draamapurkki.fi/tarkea-tarkeampi-draama/>

Ylimäki, L. 2017a. Draama kuuluu kaikille! Draamapurkki. Viitattu 9.4.2019.

<https://draamapurkki.fi/draama-kuuluu-kaikille/>

Ylimäki, L. 2017b. Hassuttelulla on merkitystä. Draamapurkki. Viitattu 9.4.2019.

<https://draamapurkki.fi/hassuttelulla-on-merkitysta/>

Ylimäki, L. 2018a. Draama – ei yleisöä vaan elämää varten. Draamapurkki. Viitattu

9.4.2019. <https://draamapurkki.fi/draama-ei-yleisaa-vaan-elamaa-varten/>

Ylimäki, L. 2018b. Vauvateatteri on erityinen hetki myös aikuisille. Draamapurkki.

Viitattu 9.4.2019. <https://draamapurkki.fi/vauvateatteri-on-erityinen-hetki/>

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake

Liite 1 Kyselylomake

MUSKARIN VISUAALISUUS - KYSELY

Visuaalisilla keinoilla voi maustaa opetusta muskarissa niin monella tapaa rajattomien ideoiden ja keinojen avulla, että päättin syventyä opinnäytetyössäni niihin. Pohdin ensisijaisesti erilaisia tapoja, joita muskariopettajalta löytyy ns. omasta työkalupakistaan. Esimerkiksi käsinuket, kuvataide, värit, muodot, väripartituurit, ja loputtomat muut keinot oman opetuksen tukena. Tämän kyselyn avulla selvitän mm, mitä hyötyä olette kokeneet näiden keinojen hyödyntämisestä. Kiitos, että vastaat kyselyyn!

TAUSTATIEDOT:**1. Ikä ***

- 18-30v.
 31-40v.
 41-50v.
 51-60v.
 61-70v.
 71-80v.

2. Työkokemusta musiikkikasvattajana: *

- Ei yhtään
 Opiskeluaajan harjoittelut
 Vähän työkokemusta
 Paljon työkokemusta

KYSELY:**3. Kuinka usein käytät visuaalisuutta opetuksesi tukena? ***

- Viikoittain
 Kerran kuussa
 Harvemmin
 En koskaan

4. Mitä visuaalisia keinoja käytät muskariopetuksessasi? ***5. Oletko huomannut visuaalisten keinojen käyttämisestä olevan hyötyä? ***

- Kyllä En

6. Jos vastasit edelliseen kyllä, niin minkälaista hyötyä olet huomannut? *

7. Miksi käytät visuaalisia keinoja opetuksessasi? *

8. Kuinka paljon koet visuaalisten keinojen suunnittelusta aiheutuvan sinulle itsellesi lisätyötä (yhden opetustunnin) valmistelujen osalta? *

- 2h +
- 1h
- 30min.
- 15min.
- Ei yhtään

9. Kuinka tärkeänä pidät muskariopetuksen visuaalisuutta? *

- Erittäin tärkeänä
- Melko tärkeänä
- En kovinkaan tärkeänä
- En yhtään tärkeänä

10. Miten koet muskaritilan visuaalisuuden vaikuttavan tuntien viihtyisyyteen? *

11. Onko sinulla tapana joskus koristella muskaritilaa esimerkiksi teeman mukaan? *

- Aina
- Melko usein
- Harvemmin
- Ei koskaan

12. Tulisiko sinulla vielä mieleen, jotain uusia ideoita visuaalisuuteen liittyen?